ထိုသို့ ပွားသင့်သော အချိန်အခါ မဟုတ်ခြင်းသည် အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူကား ရဟန်းတို့ ဘာဝနာစိတ်သည် (အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော) ဘာဝနာအာရုံမှ တွန့်ဆုတ်နေ၏၊ ပျင်းရိခြင်း ကောသဇ္ဇဘက်သို့ ယိုင်လဲကျရောက်နေ၏။ ထိုသို့ တွန့်ဆုတ်နေသော ကျဆင်းနေသော စိတ်ဓာတ်ကို ထိုပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ-ဥပေက္ခာ သမ္ဗောဇ္ဈင်တရားတို့က ထစေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင် ဖြစ်နေ၏။

ရဟန်းတို့ . . . စင်စစ်သော်ကား အကြင်အခါ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ဘာဝနာအာရုံမှ တွန့်ဆုတ်နေ၏၊ ပျင်းရိခြင်း ကောသဇ္ဇဘက်သို့ ယိုင်လဲကျရောက်နေ၏ (စိတ်ဓာတ်ကျဆင်းနေ၏)။ ထိုကဲ့သို့သော အချိန်အခါမျိုး၌

၁။ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွားများဖို့ရန် လျော်လျောက်ပတ် ကောင်းမြတ်သော အခါကာလပေတည်း။
၂။ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွားများဖို့ရန် လျော်လျောက်ပတ် ကောင်းမြတ်သော အခါကာလပေတည်း။
၃။ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွားများဖို့ရန် လျော်လျောက်ပတ် ကောင်းမြတ်သော အခါကာလပေတည်း။

ထိုသို့ပွားသင့်သော အချိန်အခါကာလဟုတ်ခြင်းသည် အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူကား ရဟန်းတို့ ဘာဝနာစိတ်သည် ဘာဝနာအာရုံမှ တွန့်ဆုတ်နေ၏၊ ပျင်းရိခြင်း ကောသဇ္ဇဘက်သို့ ယိုင်လဲ ကျရောက်နေ၏ (စိတ်ဓာတ်ကျဆင်းနေ၏)။ ထိုတွန့်ဆုတ်နေသော ကျဆင်းနေသော စိတ်ဓာတ်ကို ထို ဓမ္မဝိစယ-ဝီရိယ-ပီတိ သမ္ဗောဇ္ဈင်တရားတို့က လွယ်လွယ်ကူကူ ထစေနိုင်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဖြစ်သင့်ဖြစ်ရာ နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောကဥပမာသည်ကား — ယောက်ျားတစ်ဦးသည် အနည်းငယ်သော မီးကို တောက်စေလိုသည် ဖြစ်လေရာ၏။ ထိုယောက်ျားသည် ထိုအနည်းငယ်သော မီး၌ မြက်ခြောက်တို့ကိုမူလည်း ထည့်ပေးလေရာ၏၊ နွားချေးခြောက်တို့ကိုမူလည်း ထည့်ပေးလေရာ၏၊ ထင်းခြောက်တို့ကိုမူလည်း ထည့်ပေးလေရာ၏၊ ပါးစပ်ဖြင့် ရေမပါသော လေကိုလည်း မှုတ်ပေးလေရာ၏၊ မြေမှုန့်ဖြင့်လည်း မကြဲလောင်းလေရာ။ ရဟန်းတို့ . . . ထိုယောက်ျားသည် အနည်းငယ်သော မီးကို တောက်စေခြင်းငှာ ထိုက်တန်ပါအံ့လောဟု မေးတော်မူ၏။

မြတ်စွာဘုရား . . . ဤသို့ ဟောတော်မူတိုင်း အနည်းငယ်သော မီးကို တောက်စေခြင်းငှာ ထိုက်တန်ပါသည်ဘုရားဟု လျှောက်ထားကြကုန်၏။ (သံ-၃-၉၉။ အဂ္ဂိသုတ္တန်။)

အာဟာရသုတ္တန် ကောက်နုတ်ချက်

ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်၌ စိတ်ဓာတ်များကျဆင်းနေသောအခါ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်, ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်, ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသုံးပါးတို့ကို ပွားများရမည် ဖြစ်သဖြင့် ထိုဗောဇ္ဈင်တရားများ ဖြစ်ပွားလာအောင် ထိုဗောဇ္ဈင်တရားတို့၏ တည်ရာအာရုံနှင့် ဆိုင်ရာအကြောင်းတရားတို့ကို ပွားများပေးရမည် ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် ဤတွင် အာဟာရသုတ္တန်ကောက်နုတ်ချက်ကို ဆက်လက်၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနီယာ ဓမ္မာ၊ တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယ-မာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ။ (သံ-၃-၆၀-၉၁။)

အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ကုသလာကုသလာ ဓမ္မာ သာဝဇ္ဇာနဝဇ္ဇာ ဓမ္မာ ဟီနပ္ပဏီတာ ဓမ္မာ ကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂါ ဓမ္မာ။ တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ။ (သံ-၃-၆၀-၉၁။)

အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အာရမ္ဘဓာတု နိက္ကမဓာတု ပရက္ကမဓာတု။ တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ။ (သံ-၃-၆၀-၉၂။)

အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနီယာ ဓမ္မာ၊ တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ။ (သံ-၃-၆၀-၉၂။)

သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနီယာ ဓမ္မာတိ သတိယာ အာရမ္မဏဓမ္မာ သတ္တတိံသ ဗောဓိပက္ခိယာ စ နဝ လောကုတ္တရဓမ္မာ စ။ **တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော**တိ တတ္ထ ဥပါယမနသိကာရဿ ပုနပ္ပုနံ ကရဏံ။ (သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၇၈။)

တတ္ထ သဘာဝသာမညလက္ခဏပဋိဝေဓဝသေန ပဝတ္တမနသိကာရော ကုသလာဒီသု ယောနိသော မနသိကာရော နာမ။ အာရမ္ဘဓာတုအာဒီနံ ဥပ္ပါဒနဝသေန ပဝတ္တမနသိကာရော အာရမ္ဘဓာတုအာဒီသု ယောနိသော မနသိကာရော နာမ။ ပ ။ **ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနီယာ ဓမ္မာ**တိ ပန ပီတိယာ ဧဝ ဧတံ နာမံ။ တဿာပိ ဥပ္ပါဒကမနသိကာရောဝ ယောနိသောမနသိကာရော နာမ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၈။)

ပဝတ္တမနသိကာရောတိ ကုသလာဒီနံ တံတံသဘာဝလက္ခဏာဒိကဿ ယာထာဝတော အဝဗုဇ္ဈနဝသေန ဥပ္ပန္နဇဝနစိတ္တုပ္ပါဒေါ။ သော ဟိ အဝိပရီတမနသိကာရတာယ **"ယောနိသော မနသိကာရော"**တိ ဝုတ္တော။ တဒါဘောဂတာယ အာဝဇ္ဇနာပိ တဂ္ဂတိကာဝ။ ရုပ္ပနလက္ခဏာဒိကမ္ပိ ဣဓ သာမညလက္ခဏေနေဝ သင်္ဂဟိတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၅-၁၅၆။)

ဤအထက်ပါ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ရဟန်းတို့ . . . မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဖြစ်ပေါ်လာစေရန်, ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ပွားများအားထုတ်မှု ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၏ ပြီးစီးပြည့်စုံလာစေရန် အကြောင်းတရားကား အဘယ်နည်း —

ရဟန်းတို့ . . . သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တည်ရာအာရုံဖြစ်ကြကုန်သော ဗောဓိပက္ခိယတရား သုံးဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည်လည်းကောင်း, လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးတို့သည်လည်းကောင်း ရှိကြကုန်၏။ ထိုတရားတို့၌ သင့်လျော်သောအားဖြင့် ဟုတ်မှန်သော အကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု (= ယောနိသောမနသိကာရ)ကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းပင်တည်း။ ဤသည်ကား မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဖြစ်ပေါ်လာစေရန်, ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ပွားများအားထုတ်မှု ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၏ ပြီးစီး ပြည့်စုံလာစေရန် အကြောင်းတရားတည်း။

ရဟန်းတို့ . . . ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရား, အပြစ်ရှိ အပြစ်မဲ့တရား, အယုတ်အမြတ်တရား, အကျိုးတူ အဖို့ရှိသည့် အမည်း-အဖြူ ဖြစ်သော တရားတို့သည် ရှိကြကုန်၏၊ ထိုတရားတို့၌ သင့်လျော်သောအားဖြင့် ဟုတ်မှန်သော အကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု ယောနိသောမနသိကာရကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းပင်တည်း။ ဤသည်ကား မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဖြစ်ပေါ်လာစေရန်, ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ပွားများအားထုတ်မှု ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၏ ပြီးစီး ပြည့်စုံလာစေရန် အကြောင်းတရားတည်း။

ရဟန်းတို့ . . . လက်မွန်အစ ကြိုးစားအားထုတ်မှု အာရမ္ဘဓာတ်, ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်သော ကြိုးစားအားထုတ်မှု နိက္ကမဓာတ်, တစ်ဆင့်ထက် တစ်ဆင့် မြင့်သထက် မြင့်အောင် အဆင့်ဆင့် ကြိုးစားအားထုတ်မှု ပရက္ကမဓာတ်ဟူသော ဝီရိယတို့သည် ရှိကြကုန်၏။ ထိုဓာတ်သုံးပါးတို့၌ သင့်လျော်သောအားဖြင့် ဟုတ်မှန်သော အကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု ယောနိသောမနသိကာရကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းပင်တည်း။ ဤသည်ကား မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ပွားများအားထုတ်မှု ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၏ ပြီးစီး ပြည့်စုံလာစေရန် အကြောင်းတရားတည်း။

ရဟန်းတို့ . . . ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ တည်ရာအာရုံ ဖြစ်ကြကုန်သော တရားတို့သည် ရှိကြကုန်၏။ ထိုတရားတို့၌ သင့်လျော်သောအားဖြင့် ဟုတ်မှန်သော အကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု ယောနိသောမနသိကာရကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းပင်တည်း။ ဤသည်ကား မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ပွားများအားထုတ်မှု ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၏ ပြီးစီးပြည့်စုံလာစေရန် အကြောင်းတရားတည်း။

သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်

အထက်ပါ ဘုရားရှင်၏ ညွှန်ကြားတော်မူချက်အရ ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်၌ စိတ်ဓာတ်များ ကျဆင်းနေသော အခါ ဓမ္မဝိစယ-ဝီရိယ-ပီတိဟူသော ဗောဇ္ဈင်တရားသုံးပါးတို့ကို ပွားများပေးရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုဗောဇ္ဈင်တရား သုံးပါးကို ပွားများရာ၌ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ အကူအညီကိုကား လိုအပ်နေမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တည်ရာအာရုံတို့ကို ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးနှင့် လောကုတ္တရာတရား (၉)ပါးတို့ ဖြစ်ကြောင်းကို (သံ-၃-၃-၁၇၈။)တွင် ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

ယခု ရေးသားနေဆဲဖြစ်သော အပိုင်းကား အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံယူ၍ သမာဓိ ထူထောင်နေသည့် သမထပိုင်းနှင့် ဆက်စပ်၍ အပ္ပနာကောသလ္လတရားကို ဖွင့်ဆိုနေရာအပိုင်း ဖြစ်ပေသည်။ သို့အတွက် လောကုတ္တရာတရားတို့ကို သတိ၏ တည်ရာအာရုံစာရင်းမှ ခေတ္တဖယ်ထားပါ။ ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးတို့တွင် သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ပွားများနိုင်ပါက ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးတို့ ပြည့်စုံလာမည် ဖြစ်ကြောင်းကို (မ-၃-၁၂၇။) အာနာပါနဿတိသုတ္တန် စသည်တို့၌ ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ သို့အတွက် သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးကို ဦးတည်၍ ဆက်လက်၍ ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။

သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့တွင် သတိ၏ တည်ရာအာရုံမှာ ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မဟု လေးမျိုးပြား၏။ ယင်းလေးမျိုးတို့အနက် ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ်ပိုင်းတွင် ယခုရေးသားနေဆဲဖြစ်သော အာနာပါနကျင့်စဉ်ကိုလည်း သတိ၏ တည်ရာအာရုံ ကမ္မဋ္ဌာန်းတစ်ခုအဖြစ် ထည့်သွင်း၍ ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ ယခုအပိုင်းကား ဝိပဿနာပိုင်း မဟုတ်သေးသဖြင့် သမထပိုင်းသာ ဖြစ်နေသေးသဖြင့် သမာဓိထူထောင်ပုံအပိုင်းကိုသာ ကွက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

အာနာပါနလုပ်ငန်းပိုင်းတွင် —

၁။ ပကတိသော ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေသည်လည်း သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တည်ရာအာရုံပင် ဖြစ်သည်။

၂။ ပကတိသော ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေကို အမှီပြု၍ ဘာဝနာစွမ်းဟုန်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝါဂွမ်းစိုင်ကဲ့သို့ ဖြူဖွေးနေသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဟူသော အာနာပါနနိမိတ်သည်လည်း သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တည်ရာအာရုံပင် ဖြစ်သည်။

၃။ ပကတိသော ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေကိုပင် အမှီပြု၍ ဘာဝနာစွမ်းဟုန်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်မှ တစ်ဆင့် ကူးပြောင်းလာသော အလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂ နိမိတ်သည်လည်း သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တည်ရာအာရုံပင် ဖြစ်သည်။

[**မှတ်ချက်** — ရုပ်-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မ- ဟူသော ပရမတ်တရားတို့သည်လည်း သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တည်ရာ အာရုံဓမ္မများပင်ဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် ယင်းပရမတ်တရားတို့မှာ ဝိပဿနာပိုင်းနှင့် ဆိုင်ပေသည်။]

ဤအပိုင်းတွင်ကား ယင်း အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို အမှတ်ရနေခြင်းသဘော, မမေ့ပျောက်ခြင်း သဘော, သိမ်းဆည်းတတ်သော သဘောသည် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် မည်ပေသည်။ ယင်း အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံကို ကြိမ်ဖန်များစွာ အမှတ်ရနေခြင်း ကြိမ်ဖန်များစွာ သိမ်းဆည်းနေခြင်းသည် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ပွားများနေသည်ပင် မည်ပေသည်။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တည်ရာအာရုံ၌ သင့်လျော်သောအားဖြင့် ဟုတ်မှန်သော အကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု ယောနိသောမနသိကာရကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်နေခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

ဓမ္မဝိစယ သမ္ဗောဇ္ဈင်

၁။ ကုသိုလ် အကုသိုလ်စသော ပရမတ္ထဓမ္မဟူသမျှတို့၌ — ကုသိုလ်တရားတို့၏ အပြစ်မရှိခြင်း ကောင်းသော အကျိုးကို ပေးခြင်း (= အနဝဇ္ဇသုခဝိပါက) လက္ခဏာ, အကုသိုလ်တရားတို့၏ အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်ခြင်း မကောင်း သော အကျိုးကိုပေးခြင်း (= သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါက) လက္ခဏာ, ဖဿ၏ အာရုံကို တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း ဖုသနလက္ခဏာ, ပထဝီဓာတ်၏ ခက်မာခြင်း ကက္ခဠတ္တလက္ခဏာ – ဤသို့စသော ပရမတ္ထဓာတ်သား အသီးအသီးတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝသတ္တိ သဘာဝလက္ခဏာကို ထိုးထွင်းသိမြင်သည်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ် လာသော ယင်းသဘာဝလက္ခဏာကို နှလုံးသွင်းမှု ရှုပွားမှုဟူသော သေက္ခပုထုဇန်ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း နှင့် တကွသော မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်, ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များ၏ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် တကွသော မဟာကြိယာဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်များသည် **ယောနိသောမနသိကာရ** မည်၏။

၂။ ရုပ်တရားအားလုံးတို့၏ ရှေးရှေးရုပ်အစဉ်နှင့် မတူသော နောက်နောက်သော ရုပ်အစဉ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဟူသော ဖောက်ပြန်ခြင်း ရုပ္ပနသဘောလက္ခဏာ, နာမ်တရားအားလုံးတို့၏ ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ ထိုထိုအာရုံသို့ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းခြင်းဟူသော နမနသဘောလက္ခဏာ — ဤသဘောလက္ခဏာတို့ကား ရုပ်တရားအားလုံး နာမ် တရားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်နေသောကြောင့် အများဆိုင် သာမညလက္ခဏာများပင် ဖြစ်ကြသည်။

တစ်ဖန် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ စသော အကြောင်းပရမတ်တရားတို့၏ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တ ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် အကျိုး ရုပ်-နာမ်-ပရမတ်တရားတို့သည်လည်း အနိစ္စ- ဒုက္ခ-အနတ္တသာ ဖြစ်နေကြရ၏။ ယင်း ပရမတ်တရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ, ဒုက္ခအခြင်းအရာ, အနတ္တအခြင်းအရာဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာ, ဒုက္ခလက္ခဏာ, အနတ္တလက္ခဏာ သုံးပါးတို့သည် ကြောင်း-ကျိုး-ရုပ်-နာမ် = သင်္ခါရတရားအားလုံးတို့နှင့် သက် ဆိုင်နေသောကြောင့် အများဆိုင် သာမညလက္ခဏာများပင် ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းသာမညလက္ခဏာတို့ကို ထိုးထွင်း သိမြင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ယင်းသာမညလက္ခဏာတို့ကို နှလုံးသွင်းမှုဟူသော မနောဒွါရာ ဝဇ္ဇန်းနှင့် တကွသော မဟာကုသိုလ် (မဟာကြိယာ) ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်သည်လည်း **ယောနိသောမနသိကာရ**ပင် မည်၏။

ဤဖော်ပြပါ ပရမတ်တရားတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာနှင့် သာမညလက္ခဏာကို နှလုံးသွင်းမှုဟူသော ယောနိသောမနသိကာရကား အထူးသဖြင့် ဝိပဿနာပိုင်းနှင့် ဆိုင်၏။ အထူးသဖြင့်ဟု ဆိုခြင်းမှာ စတုဓာတု ဝဝတ္ထာန် အမည်ရသော ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းစသည့် အချို့သော သမထကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည်လည်း ပရမတ်ကိုပင်

အာရုံယူ၍ သမာဓိထူထောင်ရသော သမထကမ္မဋ္ဌာန်းများ ဖြစ်ကြသဖြင့် အထူးသဖြင့်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ယခု ရေးသားနေဆဲဖြစ်သော အာနာပါနပိုင်း၌ကား —

၁။ ပကတိသော ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေဟူသော အာနာပါနနိမိတ်,

၂။ ယင်း ပကတိ ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေကို အမှီပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော (ပရိကမ္မနိမိတ်) ဥဂ္ဂဟနိမိတ်,

၃။ ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်မှ တစ်ဆင့်မြင့်လာသော ပဋိဘာဂနိမိတ် —

ဤသုံးမျိုးသော နိမိတ်တို့ကို တစ်ဆင့်ပြီး တစ်ဆင့် အစီအစဉ်အတိုင်း နှလုံးသွင်းမှုသည်ပင် ယောနိသော မနသိကာရ မည်ပေသည်။ အထူးသဖြင့် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ထိုးထွင်းသိမြင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ယင်းအာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို နှလုံးသွင်းရှုပွားနေသော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် တကွသော မဟာကုသိုလ် (မဟာကြိယာ) ဇောဝီထိ စိတ္တုပ္ပါဒ်အစဉ်သည် ဤအာနာပါနသမထပိုင်း၌ ယောနိသော မနသိကာရပင် မည်၏။ ယင်းယောနိသော မနသိကာရကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်နေခြင်းသည် မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ဖြစ်ပေါ်လာပြီးသော ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ဘာဝနာဉာဏ် ပြည့်စုံလုံလောက်သည်တိုင်အောင် ကြီးပွားတိုးတက်ရန် အတွက်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် ယင်းယောနိသောမနသိကာရကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်နေခြင်းသည် ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွားများနေခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ [ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ, သာမညလက္ခဏာတို့ကို ထိုးထွင်းသိနေသော ဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်သည်သာလျှင် ယောနိသောမနသိကာရအစစ်ဖြစ်၏။ သို့သော် ယင်းဇော၏ရှေး၌ ကပ်လျက်ရှိသော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည်လည်း ဇောယူသည့် အာရုံကိုပင် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘောရှိရကား ဇောနှင့် အလားတူသည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းကိုလည်း ယောနိသောမနသိကာရဟုပင် ခေါ်ဆိုသည်။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၆။)]

ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်

သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားတို့၏ တည်ရာအာရုံဖြစ်ကြသော ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မ အမည်ရကြသော ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာနှင့် သာမညလက္ခဏာကို ထိုးထွင်းသိမြင်အောင် လက်မွန်အစ ကြိုးစားအားထုတ်မှု ဝီရိယကား အာရမ္ဘဓာတ်မည်၏။ ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်၌ ပျင်းရိနေခြင်း ကောသဇ္ဇတရားမှ ထွက်မြောက်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထို အာရမ္ဘဓာတ် ဝီရိယထက် လွန်ကဲထက်သန်သော ကြိုးစားအားထုတ်မှု လုံ့လဝီရိယကား နိက္ကမဓာတ် မည်၏။ လွန်ကဲကုန် အထူးသဖြင့် လွန်ကဲကုန်သော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားမှန်သမျှတို့ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော ဝီရိယသည် ထက်မြက်သည်ထက် အထူးသဖြင့် ထက်မြက်သည် စသည့်အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ထိုဝီရိယမျိုးကား ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို ဆင့်ကာဆင့်ကာ ကျော်လွှားလွန်မြောက်လျက် မိမိ လိုရာ ပန်းတိုင်သို့ရောက်အောင် တက်ရောက်သွားနိုင်သည့် အတွက်ကြောင့် ထိုနိက္ကမဓာတ် ဝီရိယထက်လည်း လွန်ကဲသန်မြန်၏။ ယင်းနိက္ကမဓာတ် ဝီရိယထက် လွန်ကဲသန်မြန်သော ဝီရိယသည် ပရက္ကမဓာတ် မည်၏။ အာရမ္ဘဓာတ်-နိက္ကမဓာတ်-ပရက္ကမဓာတ် ဟူသော ထိုသုံးမျိုးသော ဝီရိယဓာတ်တို့ကို ဖြစ်စေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော နှလုံးသွင်းမှုသည် ထိုဓာတ်သုံးပါးတို့၌ ယောနိသောမနသိကာရပင် မည်၏။

ဤရှင်းလင်းချက်ကား အထူးသဖြင့် ဝိပဿနာပိုင်းကို ရည်ညွှန်းထားပါသည်။ ယခု အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ကြိုးစားအားထုတ်နေဆဲဖြစ်သော သမထပိုင်း၌ကား —

၁။ ပကတိသော ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေဟူသော အာနာပါနနိမိတ်,

၂။ (ပရိကမ္မနိမိတ်) ဥဂ္ဂဟနိမိတ်,

၃။ ပဋိဘာဂနိမိတ်တို့ကို —

၁။ လက်မွန်အစ သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း ဝီရိယကား အာရမ္ဘဓာတ်တည်း။

၂။ ပျင်းရိခြင်း ကောသဇ္ဇတရားကို ကျော်လွှားသွားသော ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း ဝီရိယကား နိက္ကမဓာတ်တည်း။

၃။ ပကတိသော အာနာပါနနိမိတ်, ဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော နိမိတ်တို့ကို အဆင့်ဆင့် ထိုးထွင်း သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း ဝီရိယကား ပရက္ကမဓာတ်တည်း။ ယင်းဝီရိယဓာတ် သုံးမျိုးတို့ ဖြစ်ပေါ် လာအောင် ပကတိသော အာနာပါနနိမိတ်, ဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်တို့ကို ကြိမ်ဖန်များစွာ နှလုံး သွင်းခြင်းသည် ယောနိသောမနသိကာရပင် ဖြစ်၏။ ယင်းယောနိသော မနသိကာရကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခဲ့သော် မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာမည်၊ ဖြစ်ပေါ် လာပြီးသော ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည်လည်း ဘာဝနာဉာဏ်၏ ပြည့်စုံလုံလောက်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိ သွားပေလိမ့်မည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၈။ မဟာဋီ-၁-၁၅၆။ တို့ကို ကြည့်ပါ။)

ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်

ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မ အမည်ရသော သတိ၏ တည်ရာ အာရုံတို့ကို အာရုံပြု၍ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်, ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်, ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကြိုးပမ်းနေသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ကိလေသာ အာမိသမှ ကင်းသော နိရာမိသ အမည်ရသော နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိတရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ ထိုပီတိသည် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် အမည်ရသော သတိတရား, ဓမ္မ ဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် အမည်ရသော ပညာတရား, ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် အမည်ရသော ဝီရိယတရား စသည့် ယှဉ်ဖက် စိတ်စေတသိက်သမ္ပယုတ်တရားစုတို့နှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။

၁။ ထိုရှေးရှေးသော ပီတိသည်လည်းကောင်း,

၂။ ထိုပီတိနှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သည့် သတိ-ပညာ-ဝီရိယ စသော စိတ်စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားစုသည် လည်းကောင်း —

ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနိယ ဓမ္မ = နောက်နောက်သော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်းတရားတို့ မည်ကုန်၏။ ထိုတွင် ရှေးရှေးသော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် နောက်နောက်သော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ထူးကဲသော အကြောင်းတရား တစ်ခုပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုပီတိကို သို့မဟုတ် ပီတိနှင့် တကွသော သမ္ပယုတ် တရားစုကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် နှလုံးသွင်းခြင်းသည်ပင် ယောနိသောမနသိကာရ မည်၏။ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် နှလုံးသွင်းမှု ဟူသည်မှာလည်း သတိ- ဓမ္မဝိစယ-ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားတို့၏ တည်ရာအာရုံဖြစ်သော ကာယ- ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မ အမည်ရသော ဘာဝနာအာရုံကို အကြင်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် နှလုံးသွင်းနေသော အသင်ယောဂီ သူတော်ကောင်းအား မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးသော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည်လည်း တိုးပွားလာ၏။ ထိုကဲ့သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို သို့မဟုတ် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်နှင့် တကွသော သမ္ပယုတ် တရားစုကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် နှလုံးသွင်းခြင်း (= ဥပ္ပါဒကမနသိကာရ) မည်၏။ ယင်းဥပ္ပါဒကမနသိကာရ သည်ပင် ယောနိသောမနသိကာရ မည်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၈။ မဟာဋီ-၁-၁၅၆။ ပြည်-၁-၃၄၄-၃၄၅။)

အထူးသဖြင့် ယခုတင်ပြနေသော အပိုင်းကား အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံယူ၍ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ပုံကို တင်ပြရမည့်အပိုင်း ဖြစ်ပေသည်။ အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံယူ၍ သတိ-ဓမ္မဝိစယ-ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကြိုးစားနေသည်ဖြစ်ရာ

ထိုသို့ကြိုးပမ်းရာ၌ မည်သို့ ကြိုးပမ်းပါက ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ပါသနည်းဟု သတိပြုထားပါ။ ထိုပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်လောက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကိုပင် ဆက်လက်၍ နှလုံးသွင်းနေပါ။ ယင်းသို့ နှလုံးသွင်းနေခြင်းသည် မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင်, ဖြစ်ပေါ်လာပြီးသော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို တိုးပွားအောင်နှလုံးသွင်းနေခြင်း ယောနိသောမနသိကာရပင် ဖြစ်သည်။

ယင်းယောနိသောမနသိကာရကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ပါ၊ ကြိမ်ဖန်များစွာ ပွားများပါ။ ကြိမ်ဖန်များစွာ ပွားများထားအပ်သော ယင်းယောနိသောမနသိကာရကား မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ဖြစ်ပေါ်လာရန်, ဖြစ်ပေါ်လာပြီးသော ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ တိုင်းထက်အလွန် တိုးပွားရန်, ဘာဝနာဉာဏ် ပြည့်စုံလာရန် အကြောင်းတရားပင် ဖြစ်ပေသည်။

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်ကား ဝီရိယလျော့ရဲမှု ပီတိအားပျော့မှု သံဝေဂဉာဏ်နည်းပါးမှု စသော အကြောင်းတရားများကြောင့် ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်၌ စိတ်ဓာတ်များ ကျဆင်းလာသောအခါ စိတ်ဓာတ်မြှင့်တင်ရေးအတွက် ဓမ္မဝိစယ-ဝီရိယ-ပီတိဟူသော ဗောဇ္ဈင်တရား သုံးပါးတို့ကို ပွားများရန် ညွှန်ကြားချက်များပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ယင်းဗောဇ္ဈင်တရား သုံးပါးတို့ကို ပွားများရေးမှာ သတိမပါဘဲ ပွားများမှု မဖြစ်နိုင်သဖြင့် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကိုပါ ထည့်သွင်း၍ ဖော်ပြခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤဗောဇ္ဈင်တရား ပွားများပုံမှာ ပါဠိတော်နည်းသက်သက် ဖြစ်ပါသည်။ အဋ္ဌကထာများ၌ ဗောဇ္ဈင်ဖြစ်ကြောင်းတရားများကိုလည်း တစ်နည်း ဖွင့်ဆိုထားကြပေသည်။ ယင်းအဋ္ဌကထာနည်းများကို ယခုအခါတွင် ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရား (၄) ပါး

အပိစ စတ္တာရော ဓမ္မာ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ သတိသမ္ပဇညံ မုဋ္ဌဿတိပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ ဥပဋ္ဌိတဿတိပုဂ္ဂလသေဝနတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၄။ ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၇၆။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၃။)

၁။ သတိသမ္ပဇဉ်ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း,
၂။ သတိလက်လွတ်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း,
၃။ သတိကပ်၍ တည်နေသော သူတော်ကောင်းတို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း,
၄။ ထိုသတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ဖြစ်ရန်အတွက် နှလုံးသွင်း ညွှတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိခြင်း —

ဤ လေးပါးတို့ကား သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် အကြောင်းတရားများပင် ဖြစ်ကြသည်။

၁။ သတိသမ္ပဇဉ်ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း — မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန် သမ္ပဇဉ်ပိုင်း (မ-၁-၇၂။)၌ ဘုရားရှင် ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမထားတော်မူသည့်အတိုင်း —

က။ ရှေ့သို့တက်ခြင်း နောက်သို့ဆုတ်ခြင်း,
ခ။ တည့်တည့်ကြည့်ခြင်း စောင်းငဲ့ကြည့်ခြင်း,
ဂ။ ကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်း,
ဃ။ ဒုကုဋ် သပိတ် သင်္ကန်းကို ကိုင်ဆောင်ခြင်း,
င။ စားခြင်း သောက်ခြင်း ခဲခြင်း လျက်ခြင်း,
စ။ ကျင်ကြီးစွန့်ခြင်း ကျင်ငယ်စွန့်ခြင်း,

ဆ။ အနုစား သွားခြင်း-ရပ်ခြင်း-ထိုင်ခြင်း-အိပ်ပျော်ခြင်း-နိုးလာခြင်း-စကားပြောဆိုခြင်း-စကားမပြော ဆိတ်ဆိတ်နေခြင်း —

ဤ (၇)ဌာနတို့၌ သတိသမ္ပဇဉ် ဉာဏ်ယှဉ်လျက် ပွားများအားထုတ်ခြင်း ရှိရမည်။ သမ္ပဇဉ်ပိုင်း ရှုကွက်တို့ကို တစ်ဆင့်ပြီး တစ်ဆင့် အစီအစဉ်တကျ ရှုပွားနိုင်ရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။

သမ္ပဇဉ် လေးမျိုး

သာတ္ထကသမ္ပဇဉ် သပ္ပါယသမ္ပဇဉ် ဂေါစရသမ္ပဇဉ် အသမ္မောဟသမ္ပဇဉ်ဟု သမ္ပဇဉ် လေးမျိုး ရှိ၏။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၅၈။)

၁။ **သာတ္ထကသမ္ပဇဉ်** —

ရှေ့သို့တက်ခြင်း စသည့် ထိုထိုသမ္ပဇဉ် ဆိုင်ရာ ရှုကွက်တို့၌ ရှေ့သို့ တက်ခြင်း စသည်တို့ကို ပြုလုပ်ရာဝယ် စိတ်၏ အလိုအတိုင်း မပြုသေးဘဲ အကျိုးရှိမရှိကို ဉာဏ်ဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင်ပြီးမှ အကျိုးရှိသည်ကိုသာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်ခြင်းသည် သာတ္ထကသမ္ပဇဉ် မည်၏။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၅၈။)

၂။ **သပ္ပါယသမ္ပဇဉ်** —

အကျိုးရှိ၍ ရှေ့သို့ တက်ခြင်း စသည်ကို ပြုလုပ်ရာ၌ ရာဂ-ဒေါသ-မောဟ စသည့် ကိလေသာများ ဖြစ်ခွင့်ရှိနေသော်, အသက်၏ အန္တရာယ် သီလ-သမာဓိ-ပညာ ဟူသော သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်၏ အန္တရာယ် ရှိနေခဲ့သော် အသပ္ပါယ ဖြစ်၍ မရှိခဲ့သော် သပ္ပါယ ဖြစ်၏။ ယင်း သပ္ပါယ-အသပ္ပါယ တော်-မတော်ကို စူးစမ်း ဆင်ခြင်လျက် သင့်တော်သည်ကိုသာ ပိုင်းခြားယူတတ်သော ဉာဏ်သည် သပ္ပါယသမ္ပဇဉ် မည်၏။

၃။ **ဂေါစရသမ္ပဇဉ်** —

ဧဝံ ပရိဂ္ဂဟိတသာတ္ထသပ္ပါယဿ ပန အဋ္ဌတိံသာယ ကမ္မဋ္ဌာနေသု အတ္တနော စိတ္တရုစိတကမ္မဋ္ဌာနသင်္ခါတံ ဂေါစရံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဘိက္ခာစာရဂေါစရေ တံ ဂဟေတွာ ဂမနံ **ဂေါစရသမ္ပဇညံ** နာမ။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၅၉။)

ဤသို့ သိမ်းဆည်းအပ်ပြီးသော ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူအပ်ပြီးသော သာတ္ထကသမ္ပဇဉ် သပ္ပါယသမ္ပဇဉ်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း (၃၈)မျိုးတို့တွင် မိမိ ကြိုက်နှစ်သက်ရာ စိတ်ကြိုက်ကမ္မဋ္ဌာန်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဘာဝနာစိတ်၏ ကျက်စားရာ ဂေါစရကို သင်ယူပြီး၍ ဆွမ်းခံရွာ၌ ထိုကမ္မဋ္ဌာန်းကို ယူ၍ နှလုံးသွင်း၍ သွားခြင်းသည် ဂေါစရသမ္ပဇဉ် မည်၏။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၅၉။)

အာလောကကသိုဏ်းကို သြဒါတကသိုဏ်း၌လည်းကောင်း, အာကာသကသိုဏ်းကို အာကာသာနဉ္စာ ယတနစျာန်ပိုင်း အာကာသရှုကွက်၌လည်းကောင်း ထည့်သွင်း၍ (၃၈)မျိုးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းဟု ဖွင့်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤဖွင့်ဆိုချက်အရ ရှေ့သို့တက်ခြင်း နောက်သို့ဆုတ်ခြင်း စသော ထိုသမ္ပဇဉ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဌာနတို့၌ ကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀)ထဲက မိမိစိတ်ကြိုက် ကမ္မဋ္ဌာန်းတစ်ခုကို ရွေးချယ်၍ ရှုပွားနေလျှင် နှလုံးသွင်းနေလျှင် ဂေါစရ သမ္ပဇဉ် ဖြစ်နေသည်ဟု မှတ်ပါ။ ဤ အပွနာ ကောသလ္လပိုင်း၌ကား အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင် အာရုံယူ၍ ရှေ့သို့တက်ခြင်း နောက်သို့ဆုတ်ခြင်း စသည်တို့ကို ပြုလုပ်နေပါက ဂေါစရသမ္ပဇဉ်နှင့် ပြည့်စုံနေသည်ပင် မည်ပေ သည်။ အကယ်၍ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ဝိပဿနာပိုင်းသို့ ရောက်နေလျှင်ကား အသမ္မောဟ သမ္ပဇဉ်နှင့် ပြည့်စုံအောင် ကြိုးပမ်းရတော့မည် ဖြစ်သည်။

၄။ **အသမ္မောဟသမ္ပဇဉ်** —

ပရမတ္ထတော ဟိ ခါတူနံယေဝ ဂမနံ၊ ဓာတူနံ ဌာနံ၊ ဓာတူနံ နိသဇ္ဇနံ၊ ဓာတူနံ သယနံ၊ တသ္မိံ တသ္မိံဥ ကောဋ္ဌာသေ သဒ္ဓိံ ရူပေန —

အညံ ဥပ္ပဇ္ဇတေ စိတ္တံ၊ အညံ စိတ္တံ နိရုဇ္ဈတိ။
အဝီစိမနုသမ္ဗန္ဓော၊ နဒီသောတောဝ ဝတ္တတီတိ။

ဧဝံ အဘိက္ကမာဒီသု အသမ္မုယှနံ **အသမ္မောဟသမ္ပဇည်** နာမာတိ။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၅။)

= ပရမတ္ထသစ္စာအားဖြင့် ပြောဆိုရမူ — ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့၏သာလျှင် သွားခြင်း ဖြစ်၏၊ ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့၏သာလျှင် ရပ်ခြင်း ဖြစ်၏၊ ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့၏သာလျှင် ထိုင်ခြင်း ဖြစ်၏၊ ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့၏သာလျှင် အိပ်ခြင်း ဖြစ်၏။ သွားခြင်း-ရပ်ခြင်း-အိပ်ခြင်း-ထိုင်ခြင်းဟူသော ထိုထို ကောဋ္ဌာသ၌ ရုပ်တရားနှင့် အတူတကွ အခြားစိတ်တစ်ခုသည် ချုပ်ပျက်၍ သွား၏၊ အခြားစိတ်တစ်ခုသည် ဖြစ်ပေါ်၍ လာပြန်၏၊ ဤသို့လျှင် မြစ်ရေအလျဉ် တသွင်သွင် စီးဆင်းနေဘိသကဲ့သို့ ရှေးနှင့်နောက် အကြားအလပ် မရှိအောင် အစဉ်မပြတ် ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်နေ၏ဟု ရှေ့သို့တက်ခြင်း စသည်တို့၌ မတွေမဝေ သိခြင်းသည် **အသမ္မောဟသမ္ပဇဉ်** မည်ပေသည်။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၅။)

ဤအဋ္ဌကထာများ၏ သတ်မှတ်ချက်အရ ရှေ့သို့တက်ခြင်း စသော ထိုထိုကောဋ္ဌာသတို့၌ ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိနေလျှင် ယင်းခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိနေလျှင် အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ယင်း ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိနေလျှင် အသမ္မောဟသမ္ပဇဉ် ဖြစ်နေပြီဟု မှတ်ပါ။ (မ-၁-၇၂-ကြည့်ပါ) ဤကား နံပါတ် (၁) သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရားတည်း။

၂။ **သတိလက်လွတ်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း** — ကျီးသည် တစ်ဖက်သော မျက်စိဖြင့် အစာနှင့် ရန်သူ နှစ်မျိုးလုံးကို ကြည့်တတ်၏။ သို့အတွက် ထမင်းခဲကဲ့သို့သော အစာအပေါ်၌ ချထားအပ်သော ကျီးကန်း၏ မျက်စိသည် ထမင်းခဲ၌ စွဲကပ်နေခိုက် နောက်က ရန်သူကို သတိမထားမိ ရှိတတ်၏။ ထင်ရှားပေါ်လွင်သော သတိလွတ်ကင်းသည့် အမူအရာတစ်မျိုး ဖြစ်၏။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားနှင့် ပြည့်စုံလိုသော သူတော်ကောင်း သည် ထမင်းခဲ၌ ချထားအပ်သော မျက်စိရှိသော ကျီးနှင့် တူကြကုန်သော မတည်ငြိမ်သော စိတ်ဓာတ်ရှိသည့် သတိကင်းလွတ်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ရှောင်ကြဉ်ရမည် ဖြစ်သည်။

၃။ **သတိကပ်၍ တည်နေသော သူတော်ကောင်းတို့ကို မှီဝဲ ဆည်းကပ်ခြင်း** — တိဿဒတ္တမထေရ် အဘယ မထေရ်မြတ်ကြီးတို့နှင့် တူတော်မူကြကုန်သော အချင်းခပ်သိမ်း ထင်သောသတိ ကပ်၍တည်သောသတိ ရှိတော်မူကြကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်းသည်လည်း သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှားဖြစ်ပွား လာဖို့ရန် အကြောင်းတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

၄။ **ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိခြင်း** — သွားခြင်း-ရပ်ခြင်း-ထိုင်ခြင်း-အိပ်ခြင်းဟူသည့် ထိုထို ဣရိယာပုထ်တို့၌ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာရန်အတွက် ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ် အမြဲရှိရမည်။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ပေါ်လာရန် ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ဖြင့် သတိ၏တည်ရာ အာရုံကို အဖန်ဖန် နှလုံးသွင်း ရှုပွားနေရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤ အပ္ပနာကောသလ္လပိုင်း၌ကား အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကိုပင် လျောင်း-ထိုင်-ရပ်-သွား လေးပါးသော ဣရိယာပုထ်တို့၌ —

၁။ မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ဖြစ်ပေါ်လာရန်,
၂။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ တိုင်းထက်အလွန် တိုးပွားရန်,
၃။ ဘာဝနာဉာဏ်၏ ပြီးပြည့်စုံလာရန်အတွက် ဦးတည်လျက် နှလုံးသွင်း ရှုပွားနေရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဤကား သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရား လေးပါးပင် ဖြစ်သည်။

ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရား (၇) ပါး

အပိစ သတ္တ ဓမ္မာ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ ပရိပုစ္ဆကတာ၊ ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ၊ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနာ၊ ဒုပ္ပညပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ၊ ပညဝန္တပုဂ္ဂလသေဝနာ၊ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာ၊ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၈။ မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၄။ ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၇၆။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၃။)

၁။ ပရိပုစ္ဆကတာ = ခန္ဓာအစရှိသည်တို့၌ သက်ဝင်၍ မေးမြန်းတတ်ခြင်း,
၂။ ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ = အတွင်းအပြင် ဝတ္ထုတို့ကို သန့်ရှင်းအောင် ပြုခြင်း,
၃။ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနာ = ဣန္ဒြေငါးပါး ညီမျှမှုကို ပြီးစီးစေခြင်း,
၄။ ဒုပ္ပညပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ = ပညာမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း,
၅။ ပညဝန္တပုဂ္ဂလသေဝနာ = ပညာရှိသူတော်ကောင်းကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း,
၆။ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာ = နက်နဲသော ခန္ဓာစသည်တို့၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်၏ အထူးအပြားကို ဆင်ခြင်ခြင်း,
၇။ တဒဓိမုတ္တတာ = ထိုဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ပေါ်လာရန် စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သော စိတ်ထား ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ထားရှိခြင်း —

ဤခုနစ်ပါးတို့ကား ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ပေါ်လာရန် အကြောင်းတရားတို့ ဖြစ်ကြသည်။

၁။ **ပရိပုစ္ဆကတာ** — ခန္ဓာ-အာယတန-ဓာတ်-ဣန္ဒြေ-ဗိုလ်-ဗောဇ္ဈင်-မဂ္ဂင်-ဈာနင်-သမထ-ဝိပဿနာတရား တို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မှီသော အကြောင်းအရာကို သက်ဝင်၍ မေးမြန်းခြင်းများသည်၏ အဖြစ်သည် ပရိပုစ္ဆကတာမည်၏။ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်ဟူသည် ခန္ဓာစသော ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကို စိစစ်တတ်သော ဉာဏ်ပညာတည်း။ ယင်းဓမ္မဝိစယကား အမောဟအမည်ရသော ပညိန္ဒြေ စေတသိက်ပင်တည်း။ ယင်းဓမ္မ ဝိစယပညာသည် —

က။ ခန္ဓာစသော ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝသတ္တိ သဘာဝလက္ခဏာကိုလည်း စိစစ်တတ်၏။
ခ။ ယင်းပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု သဘောကိုလည်း စိစစ်တတ်၏။
ဂ။ အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ယင်းပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တ အခြင်းအရာတို့ကိုလည်း စိစစ်တတ်၏။
ဃ။ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်တို့ကိုလည်း စိစစ်တတ်၏။

ထိုကြောင့် ခန္ဓာ-အာယတန-ဓာတ်စသည်တို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မှီသော အကြောင်းအရာကို သက်ဝင်၍ မေးမြန်းခြင်းသည် ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တိုးပွားကြောင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဤအပ္ပနာကောသလ္လပိုင်း၌ကား သမထပိုင်းသာ ရှိနေသေးသဖြင့် သမထနှင့်ပတ်သက်သော အထူးသဖြင့် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်နှင့် ပတ်သက်သော အခြင်းအရာ အကြောင်းအရာနှင့် သမာဓိထူထောင်ပုံ ဣန္ဒြေညီမျှအောင် ကျင့်ပုံစသည့် အကြောင်းအရာများကို မကျွမ်းကျင်ပါက ကျွမ်းကျင်လိမ္မာတော်မူကြသော သူတော်ကောင်းများထံသို့ ချဉ်းကပ်၍ မေးမြန်းရမည် ဖြစ်ပေသည်။

၂။ **ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ** = အတွင်းအပြင် ဝတ္ထုတို့ကို သန့်ရှင်းအောင် ပြုခြင်း,
၃။ **ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနာ** = ဣန္ဒြေငါးပါး ညီမျှမှုကို ပြီးစီးစေခြင်း —
ဤနှစ်မျိုးကား အမှတ်တစ်နှင့် အမှတ်နှစ် အပ္ပနာကောသလ္လတရားများပင် ဖြစ်သည်။ ပြန်ကြည့်ပါ။

သမာဓိ နှင့် ပညာ

ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနာ သင်္ခေပတော, ဝိတ္ထာရတော စ ပကာသိတာ ဧဝ။ တတ္ထ ပန သမာဓိသံဝတ္တနိယဘာဝေန အာဂတာ၊ ဣမေ ပညာသံဝတ္တနိယဘာဝေန။ ယဒဂ္ဂေန ဟိ သမာဓိသံဝတ္တနိကာ၊ တဒဂ္ဂေန ပညာသံဝတ္တနိကာ သမာဓိဿ ဉာဏပစ္စုပဋ္ဌာနတော။ "သမာဟိတော ယထာဘူတံ ပဇာနာတီ"တိ ဝုတ္တံ။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၆။)

အတွင်းအပဝတ္ထုတို့ကို သန့်ရှင်းအောင် ပြုခြင်းနှင့် ဣန္ဒြေငါးပါး၏ ညီမျှမှုကို ပြီးစီးစေခြင်းကို အကျဉ်းအားဖြင့်လည်းကောင်း, အကျယ်အားဖြင့်လည်းကောင်း ရှင်းလင်း တင်ပြအပ်ခဲ့ပြီးသည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ အထူးကား ထိုပြခဲ့ပြီးရာဌာန၌ သမာဓိကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် လာ၏။ ဤ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် ပိုင်း၌ကား ပညာကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် လာရှိပေသည်။ မှန်ပေသည် အကြင်အဖို့အစုအားဖြင့် ထိုတရားနှစ်မျိုးတို့သည် (သန့်ရှင်းမှုနှင့် ဣန္ဒြေညီမျှမှု နှစ်မျိုးတို့သည်) သမာဓိကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်၏၊ ထိုအဖို့အစုအားဖြင့် ပညာကိုလည်း ဖြစ်စေတတ်ကုန်၏။ အကြောင်းကား — သမာဓိ၏ ဉာဏ်ကို ရှေးရှု ဖြစ်ပေါ်စေတတ်ခြင်းဟူသော ဉာဏ်လျှင် ဖလပစ္စုပဋ္ဌာန် (= အကျိုးပစ္စုပဋ္ဌာန်) ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ "တည်ကြည်သော သမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။" (သံ-၂-၃၀၂။ သံ-၃-၃၆၃) ဟု ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၆။)

၄။ **ဒုပ္ပညပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ** = ပညာမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း —

ဒုပ္ပညပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ နာမ ခန္ဓာဒိဘေဒေ အနောဂါဠ္ဟပညာနံ ဒုမ္မေဓပုဂ္ဂလာနံ အာရကာဝ ပရိဝဇ္ဇနံ။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၆။ ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၇၈။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၅။)

ဒုပ္ပညပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ နာမ ဒုပ္ပညာနံ မန္ဒဗုဒ္ဓီနံ ဘတ္တနိက္ခိတ္တကာက-မံသနိက္ခိတ္တသုနခသဒိသာနံ မောမူ-ဟပုဂ္ဂလာနံ ဒူရတော ပရိစ္စဇနာ။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၆။)

ထမင်းခဲ၌ ချထားအပ်သောမျက်စိ ရှိသော ကျီးကန်း, အသားတစ်၌ ချထားအပ်သောမျက်စိ ရှိသော ခွေးတို့သည် အစာကိုသာ မြင်၍ တစ်ဘက်က တည်ရှိသော ရန်သူကို သတိမမူမိတတ်ကြပေ။ အစာအပေါ်၌သာ လောဘရမ္မက် စွဲနေတတ်၏၊ ဤသို့ ဖြစ်နေမှုကိုပင် အမှန်ကို မမြင်သည့်အတွက် တွေဝေသည်ဟု ဆိုရ၏။ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်လိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ပညာမဲ့ကုန် ပညာနုံ့ကုန်သော ထမင်းခဲ၌ ချထားအပ်သော မျက်စိရှိသော ကျီးကန်း, အသားတစ်၌ ချထားအပ်သော မျက်စိရှိသော ခွေးနှင့် တူကုန်သော အသိဉာဏ် နည်းပါး၍ အလွန်တွေဝေနေကုန်သော ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် သစ္စာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့၌ သက်ဝင်တည်နေသောပညာ မရှိကြကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဝေးစွာ ရှောင်ကြဉ်ရမည်။

၅။ **ပညဝန္တပုဂ္ဂလသေဝနာ** = ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း,

ပညဝန္တပုဂ္ဂလသေဝနာ နာမ သမပညာသလက္ခဏပရိဂ္ဂါဟိကာယ ဥဒယဗ္ဗယပညာယ သမန္နာဂတပုဂ္ဂလ-သေဝနာ။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၆။ ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၇၈။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၅။)

တရုဏဝိပဿနာသမင်္ဂိပိ ဘာဝနာမယဉာဏေ ဌိတတ္တာ ဧကံသတော ပညဝါ ဧဝ နာမ ဟောတီတိ အာဟ **"သမပညာသ။ ပ ။ ပုဂ္ဂလသေဝနာ"**တိ။ (မ-ဋီ-၁-၃၈၅-၃၈၆။)

ပညဝန္တပုဂ္ဂလသေဝနာ နာမ ပညာယ ကတာဓိကာရာနံ သစ္စပဋိစ္စသမုပ္ပါဒါဒီသု ကုသလာနံ အရိယာနံ, ဝိပဿနာကမ္မိကာနံ ဝါ မဟာပညာနံ ကာလေန ကာလံ ဥပသင်္ကမနံ။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၆။)

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် စာမျက်နှာ (၅၄)နှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ-၂-၂၆၆-၂၆၇-တို့၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အကျယ်ရှုပွားနည်းများ လာရှိ၏။ ဥဒယဉာဏ် (၂၅)ပါး, ဝယဉာဏ် (၂၅)ပါး, နှစ်ရပ်ပေါင်းသော် ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ် (၅၀) ဖြစ်၏။ (အကျယ်ကို ဝိပဿနာပိုင်းတွင် ကြည့်ပါ။) ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အမြင် (၅၀)နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကို တရုဏဝိပဿနာဉာဏ် (= နုနယ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်) နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဆို၏။ ထိုတရုဏဝိပဿနာဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော သူတော်ကောင်းသည်လည်း ဘာဝနာစွမ်းအား ကြောင့် ပြီးစီးလာရသော ဘာဝနာမယဉာဏ်၌ တည်နေသည့်အတွက်ကြောင့် ဧကန်စင်စစ်အားဖြင့် ပညာရှိ မည်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်၊ ဝိပဿနာကမ္မိကပညာရှိ သူတော်ကောင်းစာရင်းတွင် ပါဝင်ပေသည်။ သို့အတွက် ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာ ဖိုလ်ပညာတို့အတွက် ရည်စူး၍ ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးအပ်ပြီးသော ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ကောင်း စရဏမျိုးစေ့ကောင်းဟူသော အဓိကာရ (အထိကရ) ကောင်းမှုကုသိုလ်ထူး ရှိတော်မူကြကုန်သော သစ္စာလေးပါး, ကြောင်း-ကျိုး-ဆက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား စသည်တို့၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်တော်မူကြကုန်သော အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့ကိုလည်းကောင်း, ဆိုခဲ့ပြီးသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပညာစသော ဝိပဿနာဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံ တော်မူကြကုန်သော ဝိပဿနာကမ္မိက (= ဝိပဿနာအားထုတ်ဆဲ) ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့ကိုလည်းကောင်း သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အခါကာလ၌ မှီဝဲဆည်းကပ်ပေးပါ။ ဤကား အထက်ပိုင်း ဝိပဿနာပိုင်းအတွက် အထူးရည်ညွှန်း၍ ဖွင့်ဆိုချက် ဖြစ်သည်။

ဤ အပ္ပနာကောသလ္လပိုင်း၌ကား အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို အာရုံယူ၍ အာနာပါနစျာန်သမာဓိ ထူထောင်ပုံ လုပ်ငန်းခွင်နှင့် ပတ်သက်၍ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာတော်မူကြကုန်သော အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့ကို လည်းကောင်း, အာနာပါနလုပ်ငန်းခွင်နှင့် ပတ်သက်၍ အာဂမသုတဟူသော သင်သိ, အဓိဂမသုတဟူသော ကျင့်သိ — ဤ သင်သိ ကျင့်သိ အသိနှစ်မျိုးဖြင့် အကြားအမြင် ဗဟုသုတ ရှိတော်မူကြကုန်သော သမထကမ္မိက (= သမထအားထုတ်ဆဲ), ဝိပဿနာကမ္မိက (= ဝိပဿနာအားထုတ်ဆဲ) ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့ကိုလည်း-ကောင်း သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ချဉ်းကပ်သင့်သော အချိန်အခါကာလ၌ မှီဝဲဆည်းကပ်ပေးပါ။ ဤသည်မှာ လည်း ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် ပြည့်စုံလာရေးအတွက် အထူးလိုအပ်ချက် တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ကလျာဏမိတ္တသုတ္တန် ကောက်နုတ်ချက် (သံ-၁-၈၈-၈၉။)

တစ်ချိန် ဘုရားရှင်သည် သက္ကတိုင်း သာကီဝင်တို့၏ နဂရက အမည်ရသော ရွာနိဂုံး၌ သီတင်းသုံး စံနေ တော်မူခိုက်ဖြစ်၏။ ထိုအခါ အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်မြတ်က —

"မြတ်စွာဘုရား . . . ကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်း ရှိသောသူ၏အဖြစ်, ကောင်းသော အပေါင်းအဖော် ရှိသောသူ၏အဖြစ်, ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့အပေါ်၌ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ် ရှိသောသူ၏အဖြစ် သည် ပြဟ္မစရိယ အမည်ရသော မြတ်သော မဂ်အကျင့်၏ ထက်ဝက်ကို ပြီးစီးစေနိုင်ပါ၏"ဟု လျှောက်ထား၏။ ဘုရားရှင်က —

"အာနန္ဒာ . . . ဤသို့ မဆိုလင့်၊ အာနန္ဒာ . . . ဤသို့ မဆိုလင့်၊ ကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်း ရှိသူ၏ အဖြစ်, ကောင်းသော အပေါင်းအဖော်ရှိသော သူ၏အဖြစ်, ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့ အပေါ်၌ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသော သူ၏အဖြစ်သည် ဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသော မြတ်သော မဂ်အကျင့် အားလုံးကိုပင် ပြီးစီးစေနိုင်၏။ အာနန္ဒာ . . . ကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်းရှိသော ကောင်းသော အပေါင်းအဖော်ရှိသော ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့အပေါ်၌ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသောသူအား ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားကို ပွားများလတ္တံ့၊ ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားကို ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုလတ္တံ့ဟူသော ဤအကျိုးကို မချွတ်ဧကန် ရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်အပ်၏။

အာနန္ဒာ . . . အဘယ်သို့လျှင် ကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်းရှိသော, ကောင်းသော အပေါင်းအဖော်ရှိသော, ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့အပေါ်၌ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသော ရဟန်းသည် ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားကို ပွားများသနည်း၊ ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားကို ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုသနည်း။

အာနန္ဒာ . . . ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် ဆိတ်ငြိမ်မှု "ဝိဝေက"ကို မှီသော, ရာဂကင်းခြင်းကို မှီသော ရာဂချုပ်ခြင်းကို မှီသော ကိလေသာကို ပယ်စွန့်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်သော —

၁။ မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင် သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ပွား၏။ ပ ။
၂။ မှန်ကန်သော အကြံ သမ္မာသင်္ကပ္ပကို ပွား၏၊
၃။ မှန်ကန်သော စကား သမ္မာဝါစာကို ပွား၏၊
၄။ မှန်ကန်သော လုပ်ငန်းရပ် သမ္မာကမ္မန္တကို ပွား၏၊
၅။ မှန်ကန်သော အသက်မွေးမှု သမ္မာအာဇီဝကို ပွား၏၊
၆။ မှန်ကန်သော ကြိုးစားအားထုတ်မှု သမ္မာဝါယာမကို ပွား၏၊
၇။ မှန်ကန်သော အောက်မေ့မှု သမ္မာသတိကို ပွား၏၊
၈။ ဆိတ်ငြိမ်မှု ဝိဝေကကို မှီသော ရာဂကင်းခြင်းကို မှီသော ရာဂချုပ်ခြင်းကို မှီသော ကိလေသာကို ပယ်စွန့်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်သော မှန်ကန်သော တည်ကြည်မှု သမ္မာသမာဓိကို ပွား၏။

အာနန္ဒာ . . . ဤသို့လျှင် ကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်းရှိသော, ကောင်းသော အပေါင်းအဖော် ရှိသော, ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့အပေါ်၌ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသော ရဟန်းသည် ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားကို ပွားများ၏။ ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားကို ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြု၏။ အာနန္ဒာ . . . ကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်း ရှိသောသူ၏အဖြစ်, ကောင်းသော အပေါင်းအဖော်ရှိသော သူ၏အဖြစ်, ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့ အပေါ်၌ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ် ရှိသောသူ၏ အဖြစ်သည် ဗြဟ္မစရိယအမည်ရသော မြတ်သော မဂ်အကျင့်အားလုံးကိုပင် ပြီးစီးစေနိုင်၏ဟူသော ထိုစကားကို ဤအကြောင်းဖြင့်ပင် သိအပ်၏။

အာနန္ဒာ . . . မှန်၏၊ အဆွေခင်ပွန်းကောင်း ဖြစ်သော ငါဘုရားကို အကြောင်းပြု၍ ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်း ဇာတိသဘောတရား ထင်ရှားရှိကြကုန်သော သတ္တဝါတို့သည် ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်း ဇာတိသဘောတရားမှ လွတ်မြောက်သွားကြရကုန်၏၊ အိုခြင်း ဇရာသဘောတရား ထင်ရှား ရှိကြကုန်သော သတ္တဝါတို့သည် အိုခြင်း ဇရာသဘောတရားမှ လွတ်မြောက်သွားကြရကုန်၏၊ နာခြင်း ဗျာဓိသဘောတရား ထင်ရှားရှိကြကုန်သော သတ္တဝါတို့သည် နာခြင်း ဗျာဓိသဘောတရားမှ လွတ်မြောက်သွားကြရကုန်၏၊ သေခြင်း မရဏသဘောတရား

ထင်ရှားရှိကြကုန်သော သတ္တဝါတို့သည် သေခြင်း မရဏသဘောတရားမှ လွတ်မြောက်သွားကြရကုန်၏၊ ပူဆွေးရခြင်း သောကတရား, ငိုကြွေးရခြင်း ပရိဒေဝတရား, ကိုယ်ဆင်းရဲရခြင်း ဒုက္ခတရား, စိတ်ဆင်းရဲရခြင်း ဒေါမနဿတရား, ပြင်းစွာ စိတ်ပင်ပန်းရခြင်း ဥပါယာသတရား ထင်ရှားရှိကြကုန်သော သတ္တဝါတို့သည် ပူဆွေးရခြင်း သောကတရား, ငိုကြွေးရခြင်း ပရိဒေဝတရား, ကိုယ်ဆင်းရဲရခြင်း ဒုက္ခတရား, စိတ်ဆင်းရဲရခြင်း ဒေါမနဿတရား, ပြင်းစွာ စိတ်ပင်ပန်းရခြင်း ဥပါယာသတရားတို့မှ လွတ်မြောက်သွားကြရကုန်၏။

အာနန္ဒာ . . . ကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်း ရှိသောသူ၏အဖြစ်, ကောင်းသော အပေါင်းအဖော် ရှိသောသူ၏အဖြစ် ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့ အပေါ်၌ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ် ရှိသောသူ၏အဖြစ်သည် ဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသော မွန်မြတ်သော မဂ်အကျင့်အားလုံးကိုပင် ပြီးစီးစေနိုင်၏ဟူသော ထိုစကားကို ဤအကြောင်းဖြင့်ပင် သိအပ်၏။ (သံ-၁-၈၈-၈၉။)

နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ဧကဓမ္မမ္ပိ သမနုပဿာမိ၊ ယေန အနုပ္ပန္နာ ဝါ ကုသလာ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဥပ္ပန္နာ ဝါ အကုသလာ ဓမ္မာ ပရိဟာယန္တိ၊ ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ ကလျာဏမိတ္တတာ။ ကလျာဏမိတ္တဿ ဘိက္ခဝေ အနုပ္ပန္နာ စေဝ ကုသလာ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဥပ္ပန္နာ စ အကုသလာ ဓမ္မာ ပရိဟာယန္တိ။ (အံ-၁-၁၂။)

ရဟန်းတို့ . . . ကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်း ရှိသောသူ၏အဖြစ်ကဲ့သို့သော အကြင် အကြောင်းတရားကြောင့် မဖြစ်ပေါ်လာသေးကုန်သော ကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏၊ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း ဆုတ်ယုတ်၍ သွားကြကုန်၏၊ ကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်း ရှိသူ၏အဖြစ်ဟူသော ထိုကဲ့သို့သော အကြောင်းတရားမှ အခြားတစ်ပါးသော တစ်စုံတစ်ခုသော တရားကိုမျှလည်း ငါဘုရားသည် မြင်တော်မမူ။ ရဟန်းတို့ . . . ကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်းရှိသူအား မဖြစ်လာကုန်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏၊ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း ဆုတ်ယုတ်၍ သွားကြကုန်၏။ (အံ-၁-၁၂။)

သို့အတွက် ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်ဟူသော ဗောဇ္ဈင်တရားကောင်းကို လိုလားတောင့်တလျက် ရှိသော အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ပညာရှိသူတော်ကောင်းတည်းဟူသော မိတ်ကောင်း ဆွေကောင်းတို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ပါ။

၆။ **ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာ** = နက်နဲသော ခန္ဓာ စသည်တို့၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်၏ အထူးအပြားကို ဆင်ခြင်ခြင်း —

ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာ နာမ ဂမ္ဘီရေသု ခန္ဓာဒီသု ပဝတ္တာယ ဂမ္ဘီရပညာယ ပဘေဒပစ္စဝေက္ခဏာ။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၆။ ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၇၈။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၅။)

ဥဒယျဗ္ဗယဿ ဂမ္ဘီရဘာဝဝသေန တပ္ပရိစ္ဆေဒကဉာဏဿ ဂမ္ဘီရဘာဝဂ္ဂဟဏန္တိ အာဟ **"ဂမ္ဘီရေသု ခန္ဓာဒီသု ပဝတ္တာယ ဂမ္ဘီရပညာယာ"**တိ။ တံ ဟိ ဥဒယျံ တာဒိသာယ ပညာယ စရိတဗ္ဗတော ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယံ၊ တဿာ ဝါ ပညာယ တတ္ထ ပဘေဒတော ပဝတ္တိ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယာ၊ တဿာ ပစ္စဝေက္ခဏာတိ အာဟ **"ဂမ္ဘီရပညာယ ပဘေဒပစ္စဝေက္ခဏာ"**တိ။ (မ-ဋီ-၁-၃၈၆။)

ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာတိ ဂမ္ဘီရဉာဏေဟိ စရိတဗ္ဗာနံ ခန္ဓာယတနဓာတာဒီနံ သစ္စပစ္စယာကာရာဒိဒီပနာနံ ဝါ သုညတာပဋိသံယုတ္တာနံ သုတ္တန္တာနံ ပစ္စဝေက္ခဏာ။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၆။)

ခန္ဓာ-အာယတန-ဓာတ်-သစ္စာ-ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကား အလွန်နက်နဲသော ဉေယျ တရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့ ထိုးထွင်းသိမြင်ရမည့် ယင်းနက်နဲသော တရားများကို ဉေယျတရားဟု ခေါ်ဆို ပေသည်။ ယင်း ဉေယျတရားစု၏ နက်နဲသည့်အတွက်ကြောင့် ယင်း ဉေယျ တရားစုကို ပိုင်းခြားသိတတ်သည့် ပိုင်းခြားယူတတ်သည့် ဉာဏ်သည်လည်း နက်နဲသော ဉာဏ်သာ ဖြစ်ရ၏။ ထိုကဲ့သို့ နက်နဲသော တရားများကို ထိုကဲ့သို့ နက်နဲသော ဉာဏ်ပညာဖြင့်သာလျှင် ရောက်အပ် ရအပ် သိအပ်နိုင်ပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ နက်နဲသော ဉာဏ်ပညာ၏ ထိုကဲ့သို့ နက်နဲသော ဉေယျတရားစု၌ သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်း, သာမညလက္ခဏာကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်း စသည်ဖြင့် အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည် ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယ မည်၏။ ထိုနက်နဲသော ခန္ဓာ-အာယတန-ဓာတ်-သစ္စာ-ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စသည်တို့၌ သဘာဝလက္ခဏာ သာမည လက္ခဏာကို ထိုးထွင်းသိမြင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော နက်နဲသော ဉာဏ်၏ အထူးအပြားကို ဆင်ခြင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ပေသည်။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၆။ မ-ဋီ-၁-၃၈၆။)

နက်နဲသော ဉာဏ်ပညာတို့ဖြင့် ကျက်စားအပ်ကုန်သော သို့မဟုတ် နက်နဲသော ဉာဏ်ပညာ ရှိကြကုန် သော သူတော်ကောင်းတို့သည် ကျက်စားအပ်ကုန်သော ခန္ဓာ-အာယတန-ဓာတ်-သစ္စာ-ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စသည့် သဘောတရားတို့ကိုလည်းကောင်း, သစ္စာလေးပါး, ကြောင်း-ကျိုး-ဆက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားစသည်တို့ကို ထင်ရှားဖော်ပြတတ်ကုန်သော, ပုဂ္ဂိုလ်-သတ္တဝါ-ဇီဝ-အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသည့် သုညတာသဘောတရားနှင့် စပ်ယှဉ်ကုန်သော သုတ္တန်တို့ကိုသော်လည်းကောင်း ဆင်ခြင်ပေးပါ။ ထိုသို့ နက်နဲသော ဉာဏ်ပညာရှိကြကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့သည် ကျက်စားအပ်ကုန်သော တရားတော်တို့ကို ဆင်ခြင်ပေးခဲ့သော် မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော ဓမ္မဝိစယ သမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာပေလိမ့်မည်၊ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးသော ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား သည်လည်း တိုးထက်အလွန် တိုးပွားလာမည် ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၆။)

ဤအထက်ပါ ဖွင့်ဆိုချက်များသည်လည်း အထူးသဖြင့် ဝိပဿနာပိုင်းကို ဦးတည်၍ ဖွင့်ဆိုထားသော ဖွင့်ဆိုချက်များပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဤအပ္ပနာကောသလ္လပိုင်း၌ကား အထူးသဖြင့် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်မှု သို့မဟုတ် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ထိုးထွင်းသိမြင်နေသည့် ဉာဏ်ပညာကို စူးစမ်းဆင်ခြင်မှုကိုသာ အလိုရှိအပ်ပေသည်။

၇။ **တဒဓိမုတ္တတာ** = ထိုဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ပေါ်လာရန် စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သော စိတ်ထား ညွှတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ထားရှိခြင်း —

တဒဓိမုတ္တတာ နာမ ဌာနနိသဇ္ဇာဒီသု ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂသမုဋ္ဌာပနတ္ထံ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရစိတ္တတာ။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၆။ ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၇၈၊ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၅။)

တဒဓိမုတ္တတာတိ ပညာဓိမုတ္တတာ၊ ပညာယ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရတာတိ အတ္ထော။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၆။)

လျောင်း-ထိုင်-ရပ်-သွား လေးပါးသော ဣရိယာပုထ်တို့၌ ပညာအမည်ရသော ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် တရား၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရန်အတွက် စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သော စိတ်ထား ညွှတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ထား ရှိရမည်။

ဤအပ္ပနာကောသလ္လပိုင်း၌ကား အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ထိုးထွင်းသိမြင်သည့် ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် တရား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရန် ဖြစ်ပေါ်နေရန် စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သော စိတ်ထား ညွှတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ထား ရှိရမည် ဖြစ်သည်။ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ထိုးထွင်းသိမြင်နေသော ဓမ္မဝိစယ အမည်ရသော ဉာဏ် ပညာမှာလည်း ဈာနသမ္ပယုတ္တ အမည်ရသော ပညာတစ်မျိုးပင် ဖြစ်ပေသည်။

ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရား (၁၁) ပါး

၁။ အပါယ်ဘေး စသည်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၂။ ဝီရိယ၏ အကျိုးအာနိသင်ကို ရှုမြင်လေ့ရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၃။ သွားအပ်သော လမ်းကြောင်းကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၄။ ဆွမ်းကို အတုံ့ပြန်၍ ပူဇော်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၅။ အမွေဆက်ခံရမည့် သူတော်ကောင်းဥစ္စာ၏ မြင့်မြတ်မှုကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၆။ ဆရာဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်၏ မြင့်မြတ်မှုကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၇။ အမျိုးဇာတ်၏ မြင့်မြတ်မှုကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၈။ သီတင်းသုံးဖော်တို့၏ မြင့်မြတ်ပုံကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၉။ ပျင်းရိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၁၀။ အားထုတ်အပ်သော လုံ့လဝီရိယရှိသူကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၁၁။ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သော ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသူ ဖြစ်ခြင်း

ဤ (၁၁)ပါးတို့သည် ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ပေါ်လာရန် အကြောင်းတရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။

(မ-ဋ-၁-၂၉၇။ ဒီ-ဋ-၂-၃၇၈။ သံ-ဋ-၃-၁၉၅။)

[မှတ်ချက် — ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ အမျိုးဇာတ်၏ မြင့်မြတ်မှုကို ဆင်ခြင်ခြင်း, သီတင်းသုံးဖော်တို့၏ မြင့်မြတ်မှုကို ဆင်ခြင်ခြင်း - နှစ်မျိုး မပါဘဲ ထိနမိဒ္ဓကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း, သမ္မပ္ပဓာန်၏ အာနုဘော်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း - နှစ်မျိုးကို ယူ၍ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ အလွယ်အားဖြင့် ယင်းနှစ်မျိုးကိုပါ ထပ်ပေါင်းသော် ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်ဖြစ်ကြောင်းတရား (၁၃)မျိုးဟု မှတ်သားပါ။]

၁။ အပါယ်ဘေးစသည်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း ရှိသူ ဖြစ်ခြင်း

"ငရဲတို့၌ ငါးပါးအပြားရှိသော နှောင်ဖွဲ့မှုဟူသော ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ရာအခါမှ စ၍ ကြီးစွာသော ဆင်းရဲဒုက္ခကို ခံစား၍နေရာ အချိန်အခါကာလ၌လည်းကောင်း, တိရစ္ဆာန်တို့၏ အမျိုးဇာတ်၌ ဖြစ်စဉ် ကွန်ပစ်ခြင်း မြှုံးချခြင်း စသည့် အခြားသတ္တဝါတို့၏ လုံ့လပယောဂဖြင့် အဖမ်းခံယူအပ်ရာ အချိန်အခါ ကာလ၌လည်းကောင်း, ထို တိရစ္ဆာန်ဘဝဝယ် နှင်တံ သံဆူး အစရှိသည်တို့ဖြင့် အပုတ်ခတ်ခံအပ် အထိုးဆွခံအပ်လျက် လှည်းဝန်ကို ရုန်းဆောင်၍နေရာ အစရှိသော အချိန်အခါကာလ၌ လည်းကောင်း, ပြိတ္တာဘုံဘဝဝယ် ပြိတ္တာဖြစ်စဉ် ထောင်ပေါင်းများစွာသော နှစ်တို့ပတ်လုံး, နှစ်ဆူသော ဘုရားရှင်တို့၏ တစ်ခုသော အကြားကာလဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဗုဒ္ဓန္တရ အသင်္ချေယျကပ် ကာလပတ်လုံးလည်း ဆာလောင်ခြင်း မွတ်သိပ်ခြင်းတို့ကြောင့် နာကျင်မှု ဆင်းရဲဒုက္ခဖြစ်၍ နေရာ အချိန်အခါကာလ၌လည်းကောင်း, ကာလကဉ္စိက အသုရာတို့ဘဝ၌ ဖြစ်စဉ် အတောင် ခြောက်ဆယ် အတောင် ရှစ်ဆယ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော အရိုးအရေမျှသာရှိသော ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘောဖြင့် လေပူ နေပူ စသည်တို့ကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲဒုက္ခအမျိုးမျိုးကို ခံစား၍ နေရရာ အချိန်အခါမျိုး၌လည်းကောင်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဖြစ်ပေါ်လာရန် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ခဲ့ပေ။ အမောင်ရဟန်း . . . ဤ လူစင်စစ်၌ ရဟန်းဖြစ်ခိုက် အချိန်အခါသည်သာ အမောင်ရဟန်း၏ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုလုပ်ခြင်း၏ အချိန်အခါ ကာလကောင်းကြီးပေတည်း" ဤသို့လျှင် အပါယ်ဘေးကို ဆင်ခြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။

(မ-ဋ-၁-၂၉၇။ ဒီ-ဋ-၂-၃၇၉။ သံ-ဋ-၃-၁၉၅။)

အတိတ်သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ပဋိသန္ဓေနေမှု အိုမှု နာမှု သေမှု ဒုက္ခနှင့် အပါယ်ဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ, အနာဂတ်ဝဋ်ဆင်းရဲလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ပဋိသန္ဓေနေမှု အိုမှု နာမှု သေမှု ဒုက္ခနှင့် အပါယ်ဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ, ပစ္စုပ္ပန်၌ အာဟာရကို ရှာဖွေရခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဒုက္ခ – ဤဆင်းရဲဒုက္ခ အမျိုးမျိုးတို့ကို ဆင်ခြင်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။
(မဟာဋီ-၁-၁၅၇။)

၂။ ဝီရိယ၏ အကျိုးအာနိသင်ကို ရှုမြင်လေ့ရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

စက်ဆုပ်အပ်စွာ အရာရာ၌ တွန့်ဆုတ်နစ်တတ်သော စိတ်ဓာတ်ရှိသော ပျင်းရိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် လောကီစျာန်သမာပတ်တရားများကိုလည်းကောင်း, ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရားထူး တရားမြတ်ကိုလည်းကောင်း ရရှိခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းပေ။ အပြင်းအထန် ကြိုးစားအားထုတ်အပ်သော လုံ့လဝီရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင် လောကီစျာန်သမာပတ်တရားများနှင့် ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိခြင်းငှာ တတ်ကောင်းပေ၏၊ ဤ လောကီစျာန်သမာပတ် တရားများနှင့် လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးဟူသော တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိခြင်းသည် ဝီရိယ၏ အကျိုးအာနိသင်ပင်တည်းဟု ဤသို့လျှင် ဝီရိယနှင့် စပ်သော ဝီရိယကြောင့် ရရှိနိုင်သော လောကီ လောကုတ္တရာဟူသော ဝီရိယ၏ အကျိုးကို ရှုမြင်လေ့ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ပေသည်။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၈။ မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၇။ မဟာဋီ-၁-၁၅၇။)

၃။ သွားအပ်သော လမ်းကြောင်းကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

ငါးပါးသီလမှ စ၍ ဂေါတြဘုတိုင်အောင်သော သမထ-ဝိပဿနာ ကျင့်စဉ် အရပ်ရပ်သည် အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ကျင့်အပ်သော ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ မည်၏။ ထို ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ အမည်ရသော ကျင့်စဉ်နှင့် တကွ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရာလမ်းကြောင်းဖြစ်သော ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော အရိယာတို့၏ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားသည် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ကျွတ်လို လွတ်လို ထွက်မြောက်လိုသော ရဟန်းတော်အဖို့ ဧကန်လျှောက်သွားရမည့် ဧကန်ကျင့်ရမည့် ကျင့်စဉ်ပဋိပတ်လမ်းရိုးကြီး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဂမနဝီထိ မည်၏။ ထိုဂမနဝီထိ အမည်ရသော လမ်းကား အလုံးစုံသော သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်, အလုံးစုံသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်, အလုံးစုံသော မဟာသာဝကတို့သည် နိဗ္ဗာန်သို့ ကြွသွားတော်မူကြသော ကျင့်စဉ် လမ်းရိုးကြီးပင် ဖြစ်သည်။

“အမောင်ရဟန်း . . . သင်သည်ကား အလုံးစုံသော သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်, အလုံးစုံသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်, နောင်တော့် နောင်တော် ဖြစ်တော်မူကြကုန်သော အလုံးစုံသော မဟာသာဝကတို့သည် ကြွသွားတော်မူအပ်ပြီးသော လမ်းကို သွားထိုက်၏၊ ထိုလမ်းကိုလည်း စက်ဆုပ်အပ်စွာ အရာရာ၌ တွန့်တိုဆုတ်နစ်သော စိတ်ဓာတ်ရှိသော ပျင်းရိသူသည် သွားခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းပေ” - ဤသို့ သွားအပ် သွားထိုက်သော ကျင့်စဉ် လမ်းရိုးဟူသော လောကုတ္တရာလမ်းခရီးကို ဆင်ခြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၈။ မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၇။ မ-ဋီ-၁-၃၈၆။)

၄။ ဆွမ်းကို အတုံ့ပြန်၍ ပူဇော်ခြင်း ရှိသူဖြစ်ခြင်း

“အကြင် ဒါယကာ ဒါယိကာမ လူသားတို့သည် သင့်ကို ဆွမ်းစသော ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ဖြင့် ပြုစုလုပ်ကျွေးကြကုန်၏၊ ဤဒါယကာ ဒါယိကာမ လူသားတို့သည် သင်၏ ဆွေမျိုးသားချင်းတို့လည်း မဟုတ်ကြကုန်၊ ကျေးကျွန်တို့လည်း မဟုတ်ကြကုန်၊ အလုပ်သမားတို့လည်း မဟုတ်ကြကုန်၊ သင့်ကို အမှီပြု၍ အသက်မွေးကြပါကုန်အံ့ဟု

ဤသို့ ကြဲစည်စိတ်ကူး၍လည်း မွန်မြတ်ကုန်သော သက်န်း အစရှိသော လှူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို ပေးလှူကြကုန်သည်လည်း မဟုတ်ကုန်။ အကယ်စင်စစ်မှာမူကား မိမိပြုလုပ်အပ်ကုန်သော ကောင်းမှုကုသိုလ်တို့၏ ကြီးကျယ်ဖွံ့ဖြိုး များမြတ်သော အကျိုးရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကိုသာလျှင် လိုလားတောင့်တကြကုန်သည် ဖြစ်၍ ပေးလှူနေကြကုန်၏။ ဘုရားရှင်ကလည်း 'ဤငါ၏ သားတော်ဖြစ်သော ရဟန်းသည် ဤပစ္စည်းတို့ကို ဘုဉ်းပေး သုံးဆောင်ပြီး၍ ကိုယ်လက်ကြံ့ခိုင်ရေး လေ့ကျင့်ခန်း များသည်ဖြစ်၍ ချမ်းသာစွာ နေနိုင်ပေလိမ့်မည်'ဟု ဤသို့ ကောင်းစွာ မြော်မြင်တော်မူသည် ဖြစ်၍ သင့်အား ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို ခွင့်ပြုထားတော်မူအပ်သည်လည်း မဟုတ်ကုန်။ အဟုတ်သော်ကား 'ဤငါ၏ သားတော်ဖြစ်သော ရဟန်းသည် ဤပစ္စည်းတို့ကို ဘုဉ်းပေး သုံးဆောင်လျက် ပရိယတ် - ပဋိပတ် = သမထ-ဝိပဿနာဘာဝနာဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ရဟန်းတရားကို ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်ပွားများအားထုတ်၍ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ ဒုက္ခတွင်းကြီးမှ မချွတ်ဧကန် လွတ်မြောက်ပေလိမ့်မည်'ဟု ဤသို့ ကောင်းစွာ မြော်မြင်တော်မူသည်ဖြစ်၍ သင့်အား ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို ခွင့်ပြုတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ထိုသင်သည် ယခုအခါ၌ အရာရာ၌ စက်ဆုပ်အပ်စွာ အရာရာ၌ တွန့်တိုဆုတ်နစ်သော စိတ်ဓာတ်ရှိလျက် ပျင်းရိသည် ဖြစ်၍ နေလတ်သော် ထိုဆွမ်းကို သို့မဟုတ် ထိုဆွမ်းကို ဦးတည်၍ သတ်မှတ်ထားအပ်သော ပစ္စည်းလေးပါးကို တံ့လှည့်တစ်ဖန် ပြန်လည်၍ ပူဇော်နိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်။ မှန်ပေသည် အပြင်းအထန် ကြိုးစားအားထုတ်အပ်သော လုံ့လဝီရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏သာလျှင် ဆွမ်းကို အတုံ့ပြန်၍ ပူဇော်ခြင်းမည်သည် ဖြစ်နိုင်၏။" — ဤသို့ ဆွမ်းကို အတုံ့ပြန်၍ ပူဇော်ခြင်းကို ဆင်ခြင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း အယျမိတ္တမထေရ်မြတ်ကြီး၏ သန္တာန်၌ကဲ့သို့ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာတတ်ပေသည်။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၇။)

ရဟန်းဟူသည် ရဋ္ဌပိဏ္ဍအမည်ရသည့် တိုင်းသူပြည်သားတို့၏ ဆွမ်းကို သုံးဆောင်နေရသူ ဖြစ်၏။ ပစ္စယဒါယကာဟူသော အမည်ကို ရရှိကြကုန်သော အလှူရှင်အပေါင်းတို့၏ မိမိအပေါ်၌ ပြုလုပ်အပ်သော ကောင်းမှုကုသိုလ်၏ မိမိရဟန်းတော်၏ ပရိယတ် - ပဋိပတ် = သမထ-ဝိပဿနာဘာဝနာဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ကောင်းမွန်မှန်ကန်သော ကျင့်ဝတ်ပဋိပတ်ဖြင့်သာ ကြီးကျယ်ဖွံ့ဖြိုးများမြတ်သော အကျိုးရှိမှုကို ပြုလုပ်၍ ပေးနိုင်၏။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ပေးခြင်းဖြင့် ဆွမ်းကို အတုံ့ပြန်၍ ပူဇော်ခြင်းသည် ပိဏ္ဍပါတာပစာယန မည်ပေသည်။ (မ-ဋီ-၁-၃၈၆။)

ဤအဖွင့်များအရ မိမိအား ဆွမ်းအစရှိသော လှူဖွယ်ဝတ္ထု အစုစုတို့ဖြင့် ပြုစုလုပ်ကျွေးနေကြကုန်သော အလှူရှင်အပေါင်းတို့၏ ကောင်းမှုကုသိုလ်တရား၏ ကြီးကျယ်ဖွံ့ဖြိုး များမြတ်သော အကျိုးတရားများကို ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာစေလိုသော သမ္မာဆန္ဒဓာတ် ကိန်းဝပ်ခဲ့ပါမူ အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သီလ-သမာဓိ-ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော သမ္မာပဋိပတ် အမည်ရသည့် ကောင်းမွန်မှန်ကန်သော ကျင့်ဝတ်ပဋိပတ်ကို ရိုသေစွာ ဖြည့်ကျင့်လေရာသည်။

အယျမိတ္တမထေရ်မြတ်ကြီး

အယျမိတ္တမထေရ်မြတ်ကြီးကား ကဿကလိုဏ်အမည်ရသော လိုဏ်ဂူ၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်တော်မူ၏။ ထိုအယျမိတ္တမထေရ်မြတ်ကြီး၏ ဆွမ်းခံရွာ၌လည်း ဥပါသိကာမကြီးတစ်ဦးသည် မထေရ်မြတ်ကြီးကို သားရင်းပြု၍ သားဟူသော အမှတ်သညာ သားရင်းဟူသော စိတ်ထားဖြင့် ဆွမ်းအစရှိသော လှူဖွယ်ဝတ္ထုဖြင့် ပြုစုလုပ်ကျွေးနေ၏။ ထိုဥပါသိကာမကြီးသည် တစ်နေ့သ၌ တောသို့ သွားခါနီးလတ်သော် သမီးဖြစ်သူကို - "ချစ်သမီး ထိုမည်သော အရပ်၌ နှစ်ချို့ဆန်တို့ ရှိကြကုန်၏၊ ထိုမည်သော အရပ်၌ ထောပတ်ရှိ၏၊ ထိုမည်သော အရပ်၌ နွားနို့ ရှိ၏၊ ထိုမည်သော အရပ်၌ တင်လဲ ရှိ၏၊ သင်ချစ်သမီး၏ အစ်ကိုကြီးဖြစ်သော အယျမိတ္တမထေရ်မြတ်ကြီး ကြွလာတော်မူရာအခါ၌ ဆွမ်းကို ချက်၍ နွားနို့ ထောပတ် တင်လဲတို့နှင့် အတူတကွ ပေးလှူလိုက်ပါ၊ သင်ချစ်သမီးလည်း စားပါ၊ ငါ မိခင်သည်ကား ယမန်နေ့ ညနေက ချက်ထားပြီးလို့ ကျန်နေသည့် ထမင်းကြမ်းကို

ပအုံးရည် (ပုံးရည်) နှင့် ရောနှော၍ စားပြီးလေပြီ” - ဟု ဤသို့ မှားကြား ပြောဆိုနေ၏။

သမီးဖြစ်သူက “မိခင် နေ့အခါ အဘယ်ကို စားမည်နည်း”ဟု မေးသောအခါ “ချစ်သမီး ဟင်းရွက်များ ထည့်၍ ဆန်ကွဲတို့ဖြင့် ချဉ်သော ပြိုးစပ်ယာဂုကို ကျိုချက်ထားလိုက်ပါ”ဟု မှားကြားပြောဆိုနေ၏။

ထိုအချိန်တွင် အယျမိတ္တ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသည်ကား ပဏ္ဏသာလ အမည်ရသော သစ်ရွက်မိုး ကျောင်းငယ်တစ်ခု၏ တံခါးဝ၌ ရပ်တည်လျက် ဆွမ်းခံကြွတော်မူရန်အတွက် သက်န်းများရုံလျက် သပိတ်အိတ်မှ သပိတ်ကို ထုတ်ဆောင်နေခိုက် ဖြစ်၏။ မထေရ်မြတ်ကြီးကား ထိုအချိန်တွင် လောကီအဘိညာဏ်ငါးပါးကို ရရှိထားတော်မူပြီးသည့်အတွက် မထေရ်မြတ်ကြီးသည် ဒိဗ္ဗသောတ အဘိညာဏ်ကို ဝင်စားတော်မူလျက် ရှိ၏၊ ထိုဒိဗ္ဗသောတ အဘိညာဏ်ဖြင့် ထိုဥပါသိကာမကြီးက သမီးဖြစ်သူအား မှားကြားပြောဆိုနေသော စကားသံကို ကြား၍ မိမိကိုယ်ကို မိမိ ဤသို့ ဆိုဆုံးမ၏။ . . . [စကားမဆုံးသေးပါ။] (မ-ဌ-၁-၂၉၈။ မ-ဋီ-၁-၃၈၆။)

[မှတ်ချက် — အနုဋီကာ၌ လာရှိသော အဖွင့်တစ်မျိုး

ပဗ္ဗတပဒေသဝနဂဟနန္တရိတောပိ ဂါမော န ဒူရေ၊ ပဗ္ဗတံ ပရိက္ခိပိတွာ ဂန္တဗ္ဗတာယ အာဝါသော အရညလက္ခဏူပေတော၊ တသ္မာ မံသသောတေနေဝ အသောသီတိ ဝဒန္တိ။ (အနုဋီ-၂-၁၆၀။)

အထက်ပါ အနုဋီကာ၌ကား — “တောတောင် အရပ်၌ သစ်ပင် ချုံပုတ် တောရှုပ်တို့ ခြားကွယ်၍ နေအပ်ပါသော်လည်း ဆွမ်းခံရွာကား မဝေးလွန်းလှ။ ရွာမှာ မဝေးလှသော်လည်း တောင်ကို ရစ်ပတ်၍ သွားရသောကြောင့် အယျမိတ္တ မထေရ်မြတ်ကြီး သီတင်းသုံးတော်မူရာ ကဿကလိုဏ်ကျောင်းသည် အာရညကင်ခုတင် ဆောက်တည်၍ ရလောက်အောင် တောရအင်္ဂါလက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံ၏။ (ရွာနှင့် ကုလလေးတာ အပြန် ငါးရာကွာ၏ဟု ဆိုလိုသည်။) ထိုကြောင့် ပကတိသော မံသသောတနားဖြင့်ပင် သားအမိတို့၏ ပြောဆိုသော စကားသံကို ကြား၏ဟု ဆိုကြသည်”ဟု ဝဒန္တိဝါဒ တစ်မျိုးကို တစ်နည်းပြထားသေး၏။

တောင်မြို့ဆရာတော်၏ အယူအဆ

တောင်မြို့မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ဘုရားကြီးကား **သမ္မောဟဝိနောဒနီဘာသာဋီကာ** ဒုတိယတွဲ စာမျက်နှာ (၈၀၆)၌ မိမိ၏ အယူအဆကို အောက်ပါအတိုင်း တင်ပြသွား၏။

“မိမိကား ကျောင်းလည်း ထုံးစံအတိုင်း တောရကျောင်းပင် ဖြစ်၏၊ ထိုသားအမိတို့ ပြောဆိုအပ်သော စကားသံကို ကြားရသည်မှာ ရွာအနီးသို့ ရောက်နေသောကြောင့်တည်း”ဟု စဉ်းစားမိ၏။ ဘာကြောင့်နည်း — တောကျောင်းဘုန်းကြီးများသည် ရွာနီးရောက်မှ သက်န်းရုံလေ့ရှိကြ သပိတ်အိတ်မှ သပိတ်ကို ထုတ်လေ့ရှိကြသောကြောင့်တည်း၊ ထိုကြောင့် ရွာအနီး ရောက်ကြောင်း ထင်ရှားအောင် — “ထေရော စီဝရံ ပါရုပိတွာ ပတ္တံ နီဟရန္တောဝ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ = အယျမိတ္တ မထေရ်မြတ်ကြီးသည် သက်န်းကို ရုံပြီးနောက် သပိတ်ကို သပိတ်အိတ်မှ ထုတ်စဉ်၌ပင်လျှင် ထိုသားအမိတို့ ပြောဆိုသော စကားသံကို ကြား၍ = ကြား၏” — ဟု အဋ္ဌကထာ ဆိုသည်။ (သမ္မောဟဝိနောဒနီဘာသာဋီ-၂-၈၀၆။)] (ဆက်ဖတ်ပါ။) —

ဆိုဆုံးမပုံ

“ဥပါသိကာမကြီးသည် ပအုံးရည်ဖြင့် ယမန်နေ့ ညချမ်းက ကျန်နေသည့် ထမင်းကြမ်းကို စားပြီးသတဲ့၊ နေ့အခါ၌လည်း ဆန်ကွဲ ဟင်းရွက်တို့ဖြင့် ကျိုချက်ထားအပ်သော ချဉ်သော ပြိုးစပ်ယာဂုကို စားလိမ့်မည်တဲ့၊ သင်၏ အကျိုးငှာကား နှစ်ချို့ဆန် စသည်တို့ကို စီမံချက်ပြုတ် လှူဒါန်းရန် ပြောပြနေ၏၊ သင့်ကို အမှီပြု၍ ဤ

ဥပါသိကာမကြီးသည် လယ်ကို တောင့်တသည်လည်း မဟုတ်၊ ယာကို တောင့်တသည်လည်း မဟုတ်၊ ထမင်းကို တောင့်တသည်လည်း မဟုတ်၊ အ၀တ်ကို တောင့်တနေသည်လည်း မဟုတ်၊ အဟုတ်သော်ကား လူ-နတ်-နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော ချမ်းသာ စည်းစိမ်တို့ကို လိုလားတောင့်တလျက် ပေးလှူရှာ၏၊ သင်သည် ဤဥပါသိကာမကြီး အား ထို လူ-နတ်-နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော စည်းစိမ်ချမ်းသာတို့ကို ပေးခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်လတ္တံ့လော, မစွမ်းနိုင်လတ္တံ့ လောဟု မိမိကိုယ်ကို မိမိ မေးခွန်းထုတ်ကြည့်၏။ (ဆိုလိုသည်မှာ သင့်အပေါ်၌ ပြုလုပ်နေသော ဒါနမယ ကုသိုလ်ကံ, ဝေယျာဝစ္စမယကုသိုလ်ကံ, ကောင်းမှုတည်းဟူသော မျိုးစေ့၏ ကြဲချစိုက်ပျိုးရာ လယ်ယာမြေကောင်း သဖွယ် ဖြစ်သော အနုတ္တရပုညခေတ္တ အမည်ရသော သင်ကဲ့သို့သော သံဃာရတနာဟူသော ခေတ်ထူး ခေတ် မြတ်ကြီးကို ဆည်းကပ်ရခြင်း တည်းဟူသော ကုသိုလ်ကံ - ဤကုသိုလ်ကံ အရပ်ရပ်ကြောင့် သံသရာခရီးဝယ် ကျင်လည်ခိုက်၌ လူ့စည်းစိမ် နတ်စည်းစိမ်တို့ကိုလည်းကောင်း, အဆုံး၌ နိဗ္ဗာန်စည်းစိမ် ချမ်းသာမြတ်ကြီးကို လည်းကောင်း ပေးခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်လတ္တံ့လောဟု မထေရ်ကြီးသည် မိမိကိုယ်ကို မိမိ မေးမြန်းနေခြင်း ဖြစ်၏။)

တစ်ဖန် — ဤဆွမ်းကို ရာဂတန်းလန်းနှင့် တကွသော ဒေါသတန်းလန်းနှင့် တကွသော, မောဟတန်းလန်း နှင့် တကွသော သင်ကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် မခံယူထိုက်တော့ပေ”ဟု ဤသို့လျှင် မိမိကိုယ်ကို မိမိ ဆိုဆုံးမ လေပြီ။

ဤသို့ ဆုံးမပြီး၍ သပိတ်ကို သပိတ်အိတ်၌ ပြန်ထည့်၍ တပ်အပ်ပြီးသော သက်န်းအနားပတ်သီးကို ဖြေ၍ ထိုပဏ္ဏသာလဒွါရဟူသော သစ်ရွက်မိုးကျောင်းတံခါးဝမှ နောက်ကြောင်းပြန်ဆုတ်ခဲ့၍ ကဿကလိုဏ်သို့ သာလျှင် ကြွသွားတော်မူ၍ သပိတ်ကို ညောင်စောင်းအောက်၌ ထားလျက် သင်္ကန်းကို သင်္ကန်းတန်းဝါးပေါ်၌ တင်လွှားပြီးလျှင် — **“အရဟတ္တံ အပါပုဏိတွာ န နိက္ခမိဿာမိ** = အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မရောက်မချင်း ကဿက လိုဏ်အတွင်းမှ မထွက်တော့အံ့” - ဤသို့ မြဲမြံစွာ ဝီရိယကို ဆောက်တည်၍ ထိုင်တော်မူလေပြီ။ ရှည်မြင့်စွာ သော အချိန်အခါကာလပတ်လုံး မမေ့မလျော့ခြင်း အပ္ပမာဒတရား လက်ကိုင်ထားလျက် ဝိပဿနာဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်း၍ နေထိုင်ခဲ့သော ရဟန်းတော်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ရင့်ကျက်အောင် တိုးပွားစေ ခဲ့သည်ရှိသော် ဆွမ်း၏ ရှေးအဖို့ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော နံနက်ပိုင်း အချိန်အခါကာလ၌ပင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူသည် ဖြစ်၍ တင့်တယ်စမွယ်စွာ ပွင့်လန်းလျက်ရှိသော ပဒုမ္မာကြာပန်းကဲ့သို့ ကိလေသာ အာသဝေါ အလျှော်ကြီး လျှော အကုန်ကြီး ကုန်တော်မူသော မဟာခီဏာသဝ အမည်ရတော်မူသည့် ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ် ဖြစ်တော်မူ၍ “ငါသည် မငြိုမငြင် မပင်မပန်း ချမ်းချမ်းသာသာဖြင့်ပင်လျှင် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ ကြီးကို ကောင်းစွာ လှလှကြီး ကျော်လွှားလွန်မြောက်ခဲ့ရလေပြီ”ဟု ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဇော၏ အဆုံး၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိပါမောဇ္ဇတရား၏ စွမ်းအားဖြင့် ပြုံးမှုကို ပြုတော်မူလျက်သာလျှင် ထိုင်လျက် သီတင်းသုံးနေတော်မူလေပြီ။ ကဿကလိုဏ်တံခါးဝအနီး သစ်ပင်၌ စိုးအုပ်နေထိုင်သော ရုက္ခစိုး နတ်က ဤသို့ လျှောက်ထားလာ၏။ —

နမော တေ ပုရိသာဇည၊ နမော တေ ပုရိသုတ္တမ။
ယဿ တေ အာသဝါ ခီဏာ၊ ဒက္ခိဏေယျောသိ မာရိသ။

= ဆင်းရဲကင်းကွာ စိတ်ချမ်းသာသည့် ရဟန္တာသခင် ဖြစ်တော်မူပါပေသော အရှင်မြတ်ဘုရား . . . အကြင် အရှင်ဘုရား၏ သန္တာန်၌ အာသဝေါတရားဟူသမျှတို့သည် အမြစ်အရင်းနှင့်တကွ ကုန်ဆုံးပျက်ပြုန်းခဲ့ပါကုန်ပြီ၊ ထိုအရှင်ဘုရားသည် ကံနှင့် အကျိုး ရည်ကိုးမျှော်သန် အလှူကောင်း အလှူမွန် ဟူသမျှကို စိုးယူပိုင်သ ခံယူ တော်မူခြင်းငှာ ထိုက်တန်သည့် ဒက္ခိဏေယျ ပုဂ္ဂိုလ်အစစ် အဖြစ်ကြီး ဖြစ်တော်မူပါပေ၏။

ယောက်ျားအာဇာနည် ပီသတော်မူပါပေသော အရှင်မြတ်ဘုရား . . . အရှင်မြတ်ဘုရားအား ရှိခိုးပါ၏။

ယောက်ျားမြတ်စင်စစ် ဖြစ်တော်မူပါပေသော အရှင်မြတ်ဘုရား . . . အရှင်မြတ်ဘုရားအား ရှိခိုးပါ၏။

ဤသို့သော ဝမ်းမြောက်ဖွယ် ဥဒါန်းစကားကို မြွက်ကြား လျှောက်ထားပြီး၍ —

"အရှင်မြတ်ဘုရား . . . ဆွမ်းအလို့ငှာ ရွာတွင်းသို့ ကြွဝင်တော်မူကြကုန်သော အရှင်မြတ်တို့ကဲ့သို့သော ရဟန္တာသခင် အရှင်မြတ်တို့အား ဆွမ်းကို ပေးလှူရ၍ အသက်အရွယ် ကြီးရင့်ကြကုန်သော အမျိုးသမီးကြီးတို့သည် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခအဝဝမှ မချွတ်ဧကန် လွတ်မြောက်ကြပါကုန်လိမ့်မည်ဘုရား"ဟု လျှောက်ထားလာလေ၏။

အယျမိတ္တမထေရ်မြတ်ကြီးသည် ထိုင်ရာမှ ထ၍ လိုဏ်တံခါးကို ဖွင့်၍ အချိန်အခါကာလကို ကြည့်လတ်သော် စောသေးသည်တည်းဟု သိရှိ၍ သပိတ် သင်္ကန်းကို ယူဆောင်တော်မူ၍ ရွာတွင်းသို့ ဆွမ်းခံကြွဝင်တော်မူလေပြီ။

သတို့သမီးငယ်သည်လည်း ဆွမ်းကို ပြီးစီးအောင် စီမံပြီး၍ - "ယခုအခါ၌ ငါ၏ အစ်ကိုကြီးသည် လာပေလိမ့်မည်၊ ယခုအခါ၌ ငါ၏အစ်ကိုကြီးသည် လာပေလိမ့်မည်"ဟု ဤသို့ တွေး၍ တံခါးဝကို ကြည့်လျက် ထိုင်နေလေ၏။

ထိုသတို့သမီးငယ်သည် မထေရ်မြတ်ကြီးသည် အိမ်တံခါးဝသို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူလာလတ်သော် သပိတ်ကို လှမ်းယူ၍ ထောပတ် တင်လဲတို့ဖြင့် ရောစပ်ထားအပ်သော နွားနို့ဆွမ်းဖြင့် သပိတ်ကို ပြည့်စေ၍ မထေရ်မြတ်ကြီး၏ လက်တော်၌ ဆက်ကပ် လှူဒါန်း တည်ထားလေ၏။ မထေရ်မြတ်ကြီးသည် - "သုခံ ဟောတု = ချမ်းသာပါစေ" - ဟူ၍ ဝမ်းမြောက်ဖွယ် အနုမောဒနာတရားစကားကို မြွက်ကြားတော်မူပြီး၍ ဖဲခွာကြွသွားတော်မူလေသည်။ ထိုသတို့သမီးငယ်သည်လည်း ထိုအယျမိတ္တ မထေရ်မြတ်ကြီးကို ဖူးမြော်လျက်သာလျှင် ရပ်တည်နေလေ၏။ ထိုသို့ ဖူးမြော်သင့်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ထိုအချိန်အခါ၌ အယျမိတ္တမထေရ်မြတ်ကြီး၏ အသားအရောင် အဆင်းသည် အလွန်အကဲသာလျှင် ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်လျက် ရှိ၏၊ မျက်စိစသော ဣန္ဒြေတို့သည်လည်း အထူးသဖြင့် ကြည်လင်၍ နေကြကုန်၏၊ မထေရ်မြတ်ကြီး၏ မျက်နှာတော်သည် အညှာမှ ကြွေကျလာသော ထန်းသီးမှည့်ကဲ့သို့ လွန်လွန်ကဲကဲပင် တင့်တယ်စမွယ်တော်မူလျက် ရှိ၏။

ဥပါသိကာမကြီးသည် တောမှ ပြန်ရောက်လာသောအခါ "ချစ်သမီး . . . သင်၏ မောင်တော်ကြီးကော ကြွလာတော်မူပါရဲ့လား"ဟု မေး၏၊ ထိုသတို့သမီးငယ်ကလည်း ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ အလုံးစုံကို အကုန်ပြောပြ၏။ ဥပါသိကာမကြီးသည် - "ယနေ့ ငါ၏သားတော်၏ ရဟန်းကိစ္စသည် အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်ရှိလေပြီ" - ဟု သိ၍ "ချစ်သမီး . . . သင်၏မောင်တော်ကြီးသည် ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်မြတ်ကြီး၌ အပျော်ကြီး ပျော်လေပြီ၊ သာသနာတော်၌ ပျင်းရိငြီးငွေ့မှု မရှိတော့ပါ"ဟု ပြောဆိုလေသည်။

ဤကား ဆွမ်းကို အတုံ့ပြန်၍ ပူဇော်သော အယျမိတ္တ မထေရ်မြတ်ကြီး၏ အကြောင်းအရာ ဖြစ်သည်။ (မ-ဋ-၁-၂၉၈-၂၉၉။ မ-ဋီ-၁-၃၈၆-၃၈၇။ ဒီ-ဋ-၂-၃၇၉-၃၈၁။ သံ-ဋ-၃-၁၉၆-၁၉၇။ အဘိ-ဋ-၂-၂၆၆-၂၆၈။)

ဆွမ်းကို အတုံ့ပြန်၍ ပူဇော်မှု ရှိခြင်းကြောင့် ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် အားကောင်းလာ၍ ထိုဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တွန်းအားဖြင့် ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို ကြိုးပမ်းတော်မူလေရာ ရဟန်းကိစ္စ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိသွားပုံ ရှေးဟောင်းထုံးတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ သို့အတွက် အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းသည်လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာလိုပါက ဆွမ်းကို အတုံ့ပြန်၍ ပူဇော်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ပါစေ။

၅။ အမွေဆက်ခံရမည့် သူတော်ကောင်းဥစ္စာ၏ မြင့်မြတ်မှုကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

၁။ သဒ္ဓါ = ရတနာသုံးတန် ကံ-ကံ၏အကျိုးတရား စသည်၌ သက်ဝင်ယုံကြည်မှု,
၂။ သီလ = ကိုယ်ကျင့်သီလ ခိုင်မြဲမှု,
၃။ ဟိရီ = မကောင်းမှု အကုသိုလ်တရား ဒုစရိုက်တရားတို့မှ ရှက်မှု,
၄။ ဩတ္တပ္ပ = မကောင်းမှု အကုသိုလ်တရား ဒုစရိုက်တရားတို့မှ ကြောက်မှု,
၅။ ဗာဟုသစ္စ = သုတ = သစ္စာလေးပါးတရားတို့၌ သင်သိ ကျင့်သိဟူသော အကြားအမြင် ဗဟုသုတရှိမှု,
၆။ စာဂ = ပေးကမ်း စွန့်ကြဲမှု,
၇။ ပညာ = သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ထိုးထွင်းသိမြင်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပညာ သို့မဟုတ် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိမြင်သည့် သမ္မာဒိဋ္ဌိပညာ —

ဤကား သူတော်ကောင်း ဥစ္စာ ခုနစ်ဖြာတည်း။

ဤအရိယဥစ္စာ ခုနစ်ဖြာတို့မည်သည် သီလ သမာဓိ ပညာ ဂုဏ်သိက္ခာအားဖြင့် ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်တော်မူသော အကြီးဆုံး အမြတ်ဆုံးဖြစ်တော်မူသော ဆရာဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သာဝကတို့အား ဆက်ခံရန် ပေးအပ်လိုက်သော အမွေတော်တည်း။ ထိုအရိယဥစ္စာ ခုနစ်ဖြာ ဟူသော အမွေကို ပျင်းရိသူသည် ရယူခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ လောက၌ ကိုယ်ကျင့်တရား ဖောက်ပြန်ပျက်စီးနေသော သားကို မိဘတို့က –“ဤသူသည် ငါတို့၏သား မဟုတ်”- ဟု သားအဖြစ်မှ စွန့်လွှတ်မှုကို ပြုကြကုန်၏၊ ထိုသားသည် ထိုမိဘတို့ ကွယ်လွန်ရာအခါ၌ အမွေကို မရနိုင်သကဲ့သို့ ဤ ဥပမာအတူပင် ပျင်းရိသော သူသည်လည်း ထိုပျင်းရိမှုဟူသော အကြောင်းကြောင့်ပင်လျှင် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားတည်းဟူသော ကောင်းမွန်မှန်ကန်သည့် သမ္မာပဋိပတ်ကျင့်စဉ်ကို မကျင့်ခဲ့သော် ဖခင်ဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်ထံမှ ရသင့်ရထိုက်သော အရိယဥစ္စာ ခုနစ်ဖြာဟူသော အမွေကို မရရှိနိုင်ပေ။ အပြင်းအထန် ကြိုးစားအားထုတ်အပ်သော သမ္မပ္ပဓာန် လုံ့လဝီရိယ ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင် ဤ အရိယဥစ္စာ ခုနစ်ဖြာဟူသော အမွေကို ရရှိနိုင်၏ဟု ဤသို့လျှင် မိမိဆက်ခံရမည့် အမွေ၏ မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေသည်။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၉။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၇။ မ-ဋီ-၁-၃၈၇။)

၆။ ဆရာဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်၏ မြင့်မြတ်မှုကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

သင်၏ဆရာ ဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်သည်ကား သီလဂုဏ် သမာဓိဂုဏ် ပညာဂုဏ်စသည့် ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ဖြင့် သူမတူအောင် ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်တော်မူ၏၊ သင်၏ဆရာ ဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်၏ မယ်တော်ဝမ်းတိုက် သက်ဆိုက်စံနေ သန္ဓေစွဲယူတော်မူရာ အခါ၌လည်းကောင်း, မြတ်သော တောထွက်တော်မူရာ အခါ၌လည်းကောင်း, ဗောဓိပင်ခြေ မြတ်သော ပလ္လင်ဗွေထက်၌ ဆရာမကူ သယမ္ဘူဉာဏ်ဖြင့် သစ္စာလေးရပ်တရားမြတ်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်တော်မူရာ အခါ၌လည်းကောင်း, တရားဓမ္မစက်ကို လည်ပတ်စေတော်မူရာအခါဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဓမ္မစက္ကပဝတ္တန အမည်တော်ရသော ဓမ္မစကြာဒေသနာတော်ကို ဟောကြားတော်မူရာအခါ, ရေမီးအစုံ အစုံ စသော တန်ခိုး ပြာဋိဟာကို ပြတော်မူရာအခါ, အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်ကို ဟောကြားပြီး၍ တာဝတိံသာနတ်ပြည်မှ သက်ဆင်းတော်မူရာအခါ, ဝေသာလီပြည် စာပါလစေတီ၌ သတိသမ္ပဇဉ် ဉာဏ်ယှဉ်လျက် အာယုသင်္ခါရကို လွှတ်တော်မူရာအခါတို့၌လည်းကောင်း, မဟာပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော်မူရာ အခါ၌လည်းကောင်း တစ်သောင်းသော လောကဓာတ်သည် သွက်သွက်ခါအောင် တုန်လှုပ်ခဲ့ရလေပြီ၊ သင်သည် ဤသို့ သဘောရှိသော ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်တော်မူသော ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမ သာသနာတော်တွင်း၌ ရှင်ရဟန်းအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်နေရသူ ဖြစ်ပါလျက် ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်၌ စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ် ကောင်းလှသည့်

တွန့်တိုဆုတ်နစ်သော စိတ်ဓာတ်ရှိသော ပျင်းရိသူတစ်ယောက် ဖြစ်နေခြင်းငှာ သင့်နိုင်ပါအံ့လောဟု ဤသို့လျှင် ဆရာဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်၏ ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေသည်။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၉။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၈။)

၇။ အမျိုးဇာတ်၏ မြင့်မြတ်ပုံကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

မင်းမျိုး, ပုဏ္ဏားမျိုး, သူဌေးသူကြွယ် ကုန်သည်မျိုး, သူဆင်းရဲမျိုးဟူသော အမျိုးလေးပါးတို့တွင် မည်သည့် အမျိုးအနွယ်မှ မဆို ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်တွင်း၌ ရှင်ရဟန်းပြုလာသောသူ မှန်သမျှသည် ရှင်ရဟန်း အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်လိုက်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် သာကီဝင်မင်းသား ဘုရားသားတော်အဖြစ် မွေးဖွားလာရခြင်း ပင် ဖြစ်ပေသည်။ သင်သည် — အမျိုးဇာတ်အားဖြင့်လည်း ရဟန်းပြုပြီးရာ ဤယခုအခါ၌ ယုတ်ညံ့သော အမျိုးဇာတ် ရှိသူကား မဟုတ်တော့ပေ။ အခြားအခြားသော အမျိုးဇာတ်တို့နှင့် မရောမစပ်သော အသမ္ဘိန္န ခတ္တိယဇာတ်ဖြစ်သည့် မဟာသမ္မတ မင်းဆက်မှ ဆင်းသက်လာသော ဥက္ကာကမင်း၏ အနွယ်၌ဖြစ်သော သုဒ္ဓေါဒန မဟာရာဇာနှင့် မဟာမာယာဒေဝီတို့၏ မြေးတော်ဖြစ်သော အရှင်ရာဟုလာ၏ ညီတော်တည်း၊ သင်သည် ဤသို့ သဘောရှိသော ဘုရားသားတော် ဖြစ်ပါလျက် ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်မှ အဝေးကြီး ဝေးလျက် တွန့်တိုဆုတ်နစ် သော စိတ်ဓာတ်ရှိသည့် ပျင်းရိသူတစ်ယောက် အဖြစ်ဖြင့် သာသနာတော်၌ နေထိုင်ခြင်းငှာ မသင့်တော်လှပေဟု ဤသို့လျှင် အမျိုးဇာတ် မြင့်မြတ်ပုံကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေ၏။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၉။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၈။ မ-ဋီ-၁-၃၈၇။)

၈။ သီတင်းသုံးဖော်တို့၏ မြင့်မြတ်ပုံကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

အရှင်သာရိပုတ္တရာ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် အစရှိကုန်သော ရှစ်ကျိပ်သော အသီတိ မဟာသာဝကကြီး တို့သည် ကျောက်တောင်ကြီးပမာ မြဲခိုင်လှစွာသော သမာဓိနှင့်ယှဉ်သော စိတ်ဓာတ်, ကြိုးစားအားထုတ်မှု လုံ့လ ဝီရိယဖြင့်သာလျှင် လောကုတ္တရာ တရားထူး တရားမြတ်ကို ထိုးထွင်း သိမြင်တော်မူကြကုန်၏၊ သင်သည် ဤ သီတင်းသုံးဖော် အရှင်ကောင်း အရှင်မြတ်တို့၏ နိဗ္ဗာန်သို့ ကြွသွားတော်မူရာလမ်းကို သွားလတ္တံ့လေလော မသွားလတ္တံ့လေလောဟု ဤသို့လျှင် သီတင်းသုံးဖော် ဖြစ်တော်မူကြကုန်သော အရှင်ကောင်း အရှင်မြတ်တို့၏ မြင့်မြတ်ပုံကို ဆင်ခြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၉။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၈။)

၉။ ပျင်းရိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

ဝမ်းဗိုက်ကို ပြည့်စေ၍ တည်နေသော စပါးကြီးမြွေနှင့် တူကြကုန်သော, စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော ကာယိက ဝီရိယ စေတသိကဝီရိယ ရှိကြကုန်သော, သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ အမည်နာမမျှကိုသော်လည်း မသိကြကုန်သော ကိုယ်လက်ကြံ့ခိုင်ရေးအတွက် ခန္ဓာကိုယ်ကို မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းရပ်၌သာလျှင် အလေ့အလာ များကြကုန်သော အလိုရှိတိုင်း စား၍ ချမ်းချမ်းသာသာ အိပ်စက်မှု စသည်ကိုသာလျှင် အဖန်တလဲလဲ ကြောင့်ကြ စိုက်ကာ အားထုတ်နေကြကုန်သော အစားအကြောင်း အဝတ်အကြောင်း ရွာအကြောင်း ရပ်အကြောင်းစသည့် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်မှ သို့မဟုတ် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရာလမ်းကြောင်းမှ ဖီလာကန့်လန့် ဖြစ်ကြကုန်သော (၃၂) ပါးကုန်သော တိရစ္ဆာနကထာ စကားတို့ကိုသာလျှင် အရိုးဆွေးအောင် ပြောကြားလေ့ရှိကြကုန်သော ဘာဝနာ လုပ်ငန်းရပ်မှ အဝေးကြီး ဝေးလျက် အပျင်းကြီး ပျင်းကာ အအိပ်ကြီး အိပ်ပျော်နေကြကုန်သော သူတို့ကို ဝေးစွာ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၉။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၈။ သံ-ဋီ-၂-၄၃၆။)

၁၀။ အားထုတ်အပ်သော လုံ့လဝီရိယရှိသူကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

နေ့အခါ၌ စင်္ကြံလျှောက်ခြင်း ထိုင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း, ညဉ့်ဦးယာမ်၌ စင်္ကြံလျှောက်ခြင်း ထိုင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း, သန်းခေါင်ယာမ်၌ သတိသမ္ပဇဉ် ဉာဏ်ယှဉ်လျက် အနည်းငယ်မျှသာ ကျိန်းစက်ပြီးလျှင် မိုးသောက်ယာမ်၌ စင်္ကြံလျှောက်ခြင်း ထိုင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်ဖြင့်သာလျှင် အချိန်ကို ကုန်လွန်စေလျက် နံနက်ပိုင်း၌လည်း စေတီယင်္ဂဏဝတ် ဗောဓိယင်္ဂဏဝတ်တို့ကို ဖြည့်ကျင့်ပြီးလျှင် ရွာတွင်းသို့ ဆွမ်းခံသွားရာ ရွာတွင်းမှ ကျောင်းသို့ ဆွမ်းခံပြန်လာရာ အခါတို့၌ သမထ-ဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကိုသာလျှင် နှလုံးသွင်းလျက် သွားခြင်း ပြန်ခြင်းတည်းဟူသော အသွား အပြန် ကမ္မဋ္ဌာန်းဆောင်သည့် ဂတပစ္စာဂတဝတ်ကို ရိုသေစွာ ဖြည့်ကျင့်လျက် ရှိကြကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့သည်ကား ဤသာသနာတော်၌ တကယ်တမ်း အပြင်းအထန် ကြိုးစားအားထုတ်အပ်သော လုံ့လဝီရိယ ရှိတော်မူကြကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ဤသို့ စသည့်သဘော ရှိကြကုန်သော ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ အရိုးကြေကြေ အရေခန်းခန်း နောက်မဆုတ်တမ်း အပြင်းအထန် ကြိုးစားအားထုတ်သော ခိုင်မြဲသော ဝီရိယဓာတ်, မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ရသည်တိုင်အောင် တစ်ဆင့်ထက် တစ်ဆင့် မြင့်သထက်မြင့် ရင့်သထက်ရင့်အောင် အဆင့်ဆင့် ကြိုးပမ်းမှု (= ပရက္ကမ) ဝီရိယဓာတ် ရှိတော်မူကြကုန်သော နိဗ္ဗာန်သို့ စေလွှတ်ထားအပ်သောစိတ် ရှိတော်မူကြကုန်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံပေါ်သို့ စေလွှတ်ထားအပ်သော ဘာဝနာစိတ် ရှိတော်မူကြကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့ကို သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အခါ၌ မှီဝဲဆည်းကပ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၉။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၈။ သံ-ဋီ-၂-၄၃၆-၄၃၇။)

၁၁။ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သော ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသူ ဖြစ်ခြင်း

သွား-ရပ်-ထိုင်-လျောင်း လေးပါးလုံးသော ဣရိယာပုထ်တို့၌ သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်တို့ကို ရှေးနှင့်နောက် အစဉ်စပ်လျက် အဆက်မပြတ် ကြိုးစားအားထုတ်မှု ဝီရိယကို ဖြစ်စေခြင်း အကျိုးငှာ ညွတ်ယိမ်းကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။

ဤသို့ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်သဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ အရဟတ္တမဂ်သို့ ဆိုက်သောအခါ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် ဘာဝနာ၏ ပြည့်စုံကြောင်းတရား ဖြစ်လာပေသည်။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၉။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၈။)

ထိနမိဒ္ဓဝိနောဒနတာ = ထိနမိဒ္ဓကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း

အရောင်အလင်း အမှတ်သညာ (အာလောကသညာ) ကို နှလုံးသွင်းခြင်း, ဣရိယာပုထ်ကို ပြောင်းလဲပြုပြင်ပေးခြင်း, လွင်တီးခေါင်အရပ်ကို မှီဝဲခြင်း စသည်တို့ဖြင့် အိပ်ချင်ငိုက်မျဉ်းမှု စိတ်စေတသိက်တို့၏ ထိုင်းမှိုင်းမှုတို့ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းရှိသူ၏ သန္တာန်၌လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၉။)

သမ္မပ္ပဓာနပစ္စဝေက္ခဏတာ = သမ္မပ္ပဓာန်၏ အာနုဘော်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူဖြစ်ခြင်း

၁။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်နိုင်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း,

၂။ မဖြစ်ပေါ်သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း,

၃။ မဖြစ်ပေါ်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း,
၄။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို တိုင်းထက်အလွန် တိုးပွားအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း —

ဤလေးမျိုးသော သမ္မပ္ပဓာန်လုံ့လဝီရိယ၏ အာနုဘော်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၉။ မဟာဋီ-၁-၁၅၇။)

သံယုတ်ဋီကာ၏ မှာထားချက်

ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရားများကို အထက်တွင် ဖော်ပြထားရာဝယ် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာနှင့် သံယုတ်အဋ္ဌကထာတို့ကား အဆို တူညီကြ၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ အချက်နှစ်ရပ်တွင် ကွဲလွဲမှု ရှိနေ၏။ ထို ကွဲလွဲမှုနှင့် ပတ်သက်၍ သံယုတ်ဋီကာက ဤသို့ ရှင်းပြထား၏။

(မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာနှင့်) သံယုတ်အဋ္ဌကထာတို့၌ ဖော်ပြထားသော ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်း တရား (၁၁)မျိုးတို့တွင် အမှတ် (၂) ဖြစ်သော — **အာနိသံသဒဿာဝိတာ** = ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ အကျိုးအာနိသင်ကို ရှုမြင်လေ့ရှိသူ ဖြစ်ခြင်း — ဟူသော စကားရပ်၌ပင်လျှင် သမ္မပ္ပဓာနပစ္စဝေက္ခဏတာ = သမ္မပ္ပဓာန် လုံ့လဝီရိယ၏ အာနုဘော်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူဖြစ်ခြင်းဟူသော စကားကို ထည့်သွင်း ရေတွက်ထားပေသည်။ အကြောင်းမူ လောကီ-လောကုတ္တရာ တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိခြင်း၏ ကြိုးစားအားထုတ်မှု လုံ့လဝီရိယနှင့် ဆက်စပ်၍သာ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကို တွေ့မြင်နေရသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ပင်တည်း။

တစ်ဖန် **ထိနမိဒ္ဓဝိနောဒနတာ** (= ထိနမိဒ္ဓပယ်ဖျောက်မှု) ကို **တဒဓိမုတ္တတာ** (= ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် စွဲစွဲမြဲမြဲသက်ဝင်သော ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသူဖြစ်ခြင်း) ဟူသော အင်္ဂါရပ်၌ ထည့်သွင်း ယူထားအပ်ပေသည်။ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်ဖြစ်ခြင်း၌ တကယ်တမ်း စွဲစွဲမြဲမြဲ ကြိုးစားအားထုတ်မှု လုံ့လ ဝီရိယနှင့် ယှဉ်တွဲနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ထိနမိဒ္ဓကို ပယ်ဖျောက်မှု လုပ်ငန်းရပ်သည် အနက် သဘောအားဖြင့် ပြီးစီးပြီးသာလျှင် ဖြစ်နေ၏။ (သံ-ဋီ-၂-၄၁၈။)

မဟာဋီကာ၏ မှာထားချက်တစ်ရပ်

ဤ ဖော်ပြပါ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရားတို့တွင် —

၁။ ထိနမိဒ္ဓကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း,
၂။ ပျင်းရိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း,
၃။ အားထုတ်အပ်သော လုံ့လဝီရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း,
၄။ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သော ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသောစိတ်ဓာတ် ရှိခြင်းဟူသော

ဤလေးမျိုးကုန်သော အကြောင်းတရားတို့ကို ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို ဖျောက်ဖျက်ပစ်ခြင်း လုပ်ငန်းရပ်၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ရှေးရှုကပ်၍ ဆောင်ပေးသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော အကြောင်းတရားတို့ဟူ၍ မှတ်သားပါ။ အပါယ်သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခဘေး စသည်တို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်း အစရှိသော ကြွင်းကျန်သော အကြောင်းတရားတို့ကို စိတ်ဓာတ်ကို ထက်မြက်စေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော အကြောင်းတရားတို့ဟူ၍ မှတ်သားပါ။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၇။)

ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရား (၁၁) ပါး

၁။ ဘုရား၏ ဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အမှတ်ရပွားများခြင်း ဗုဒ္ဓါနုဿတိ,
၂။ တရားတော်၏ ဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အမှတ်ရပွားများခြင်း ဓမ္မာနုဿတိ,
၃။ အရိယာသံဃာတော်၏ ဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အမှတ်ရပွားများခြင်း သံဃာနုဿတိ,
၄။ မိမိသီလ၏ မကျိုးမပေါက်ခြင်း စသော ဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အမှတ်ရပွားများခြင်း သီလာနုဿတိ,
၅။ မိမိစွန့်ကြဲခြင်း၏ ဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အမှတ်ရပွားများခြင်း စာဂါနုဿတိ,
၆။ နတ်တို့၏ သဒ္ဓါတရား အစရှိသည်ကို သက်သေအရာ၌ ထား၍ မိမိ၏ သဒ္ဓါတရား စသည်ကို အဖန်ဖန် အမှတ်ရပွားများခြင်း ဒေဝတာနုဿတိ,
၇။ နိဗ္ဗာန်၏ ငြိမ်းအေးခြင်း ဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အမှတ်ရပွားများခြင်း ဥပသမာနုဿတိ,
၈။ စိတ်နှလုံးကြမ်းတမ်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၉။ စိတ်ထား ပြေပြစ်ညက်ညောသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၁၀။ ကြည်ညိုဖွယ်ကောင်းသော သုတ္တန်တို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၁၁။ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သော ညွှတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသူ ဖြစ်ခြင်း

ဤ (၁၁)ပါးကုန်သော အကြောင်းတရားတို့သည် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် အကြောင်းတရားတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၉။ ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၂။ မ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၀။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၈။)

၁။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ = ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အမှတ်ရခြင်း —

ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်တို့ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် အမှတ်ရနေသော ဗုဒ္ဓါနုဿတိဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများ အားထုတ်လျက်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဥပစာရဘာဝနာတိုင်အောင် ဥပစာရသမာဓိ ဆိုက်အောင် ပွားများအားထုတ်ခဲ့ပါမူ တစ်ကိုယ်လုံးကို ဖြန့်လျက် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ် လာနိုင်၏။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၂။ မ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၀။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၈။)

ဆိုလိုသည်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်တို့ကို အာရုံပြု၍ ဥပစာရသမာဓိ ဆိုက်အောင် ပွားများ အားထုတ်အပ်သော ဘာဝနာကုသိုလ်ဇောစိတ် အစဉ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော မွန်မြတ်သော ပဏီတစိတ္တဇရုပ်တို့သည် တစ်ကိုယ်လုံးသို့ ပျံ့လျက် နှံ့လျက် တဖွားဖွား အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပွားနေကြ၏။ ထို မနောဒွါရိက မဟာကုသိုလ်ဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်များဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဘာဝနာကုသိုလ်စိတ်တိုင်း စိတ်တိုင်း တွင် ပီတိပါဝင်လျက် ရှိ၏၊ ပီတိယှဉ်တွဲလျက် ရှိ၏၊ ထို ပီတိသည်လည်း ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်ကိုပင် အာရုံ ယူလျက် ရှိ၏။ ထိုကြောင့် ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်များက ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးလျက် ရှိခြင်းကြောင့် ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် အောက်မေ့ခြင်း ဗုဒ္ဓါနုဿတိဘာဝနာသည် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းတစ်ခု ဖြစ်ရပေသည်။ ထိုဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်ကို အာရုံပြုနေသော ပီတိနှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော ဘာဝနာ ကုသိုလ် စိတ်ကြောင့် မွန်မြတ်သော ပဏီတစိတ္တဇရုပ်တို့၏ တစ်ကိုယ်လုံး အနှံ့အပြား အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပွားနေခြင်း ကိုပင် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် တစ်ကိုယ်လုံးကို ဖြန့်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု အဋ္ဌကထာများ မိန့်ဆိုတော် မူကြခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ အကြောင်းမူ ထိုဗုဒ္ဓါနုဿတိဘာဝနာစိတ်သည်လည်းကောင်း, ထိုဘာဝနာစိတ် နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော ပီတိသည်လည်းကောင်း ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုသာ မှီတွယ်၍ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သောကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။ [ဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသည်တို့သည် အပ္ပနာစျာန်ကို မဆောင်နိုင် မရနိုင်ခြင်းကြောင့် ယာဝ ဥပစာရ =

ဥပစာရသမာဓိတိုင်အောင်ဟု အထက်ပါ အဋ္ဌကထာများ၌ မိန့်ဆိုကြခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။]
(**သကလသရီရံ ဖရမာနော**တိ ပီတိသမုဋ္ဌာနေဟိ ပဏီတရူပေဟိ သကလသရီရံ ဖရမာနော။ မ-ဋီ-၁-၃၈၈။)

၂။ **ဓမ္မာနုဿတိ** — မဂ်လေးတန် ဖိုလ်လေးတန် နိဗ္ဗာန် ပရိယတ္တိတည်းဟူသော ဆယ်တန်သော တရားတော်မြတ်၏ ဂုဏ်တော်ကို အဖန်တလဲလဲ အမှတ်ရသော အောက်မေ့သော ဓမ္မာနုဿတိ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း,

၃။ **သံဃာနုဿတိ** — အရိယသံဃာတော်၏ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် ရောက်ကြောင်း အကျင့်ကောင်းကို အကွေ့အကောက် မရှိ ဖြောင့်ဖြောင့် ကျင့်ခြင်း သုပ္ပဋိပန္န - အစရှိသော ဂုဏ်တော်ကို အဖန်တလဲလဲ အမှတ်ရသော အောက်မေ့သော သံဃာနုဿတိ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း-ကောင်း,

၄။ **သီလာနုဿတိ** — ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်တို့ပတ်လုံး မကျိုးမပြတ်သည်ကို ပြု၍ စောင့်ထိန်းအပ်သော

(က) ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ်တော်ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ,

(ခ) မျက်စိ-နား-နှာ-လျှာ-ကိုယ်-စိတ် ဟူသော ဒွါရခြောက်ပါး တံခါးကြီးခြောက်ပေါက်မှ ရာဂ-ဒေါသ-မောဟ စသည့် ကိလေသာတို့ မဝင်အောင် မိမိ၏စိတ်ကို ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ တစ်ခုခုအတွင်း၌ အမြဲတမ်း သွတ်သွင်းလျက် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ,

(ဂ) ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို ပစ္စဝေက္ခဏာဆင်ခြင်၍ သုံးဆောင်ခြင်းတည်းဟူသော ပစ္စယသန္နိဿိတသီလ,

(ဃ) အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဘုရားရှင် ပညတ်တော်မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်တို့ကို ရိုသေစွာ လိုက်နာလျက် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း စင်ကြယ်အောင် ဖြည့်ကျင့်ခြင်းဟူသော အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ —

ဤလေးရပ်သော စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလကို ဆင်ခြင်သော သီလာနုဿတိ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းသော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း,

လူဝတ်ကြောင် ယောဂီသူတော်ကောင်း ဖြစ်ခဲ့သော် လူဝတ်ကြောင်ဘဝဖြင့် မကျိုးမပြတ်သည်ကို ပြု၍ စောင့်ထိန်းအပ်သော (၁၀)ပါးသီလကို သို့မဟုတ် ငါးပါးသီလကို ဆင်ခြင်သော သီလာနုဿတိ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းသော ယောဂါဝစရလူပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း,

၅။ **စာဂါနုဿတိ** — အစာရှားပါး ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးခြင်း ဒုဗ္ဘိက္ခဘေးဆိုးကြီးဆိုက်ရာ အချိန်အခါကာလ စသည်တို့၌ မွန်မြတ်သော ဘောဇဉ်ကို သီတင်းသုံးဖော်တို့အား ပေးလှူပြီး၍ — "ဤသို့ မည်သော မွန်မြတ်သော ပဏီတဘောဇဉ်ကို ပေးလှူခဲ့ရကုန်ပြီ" - ဟု ဤသို့လျှင် ပေးကမ်းစွန့်ကြခြင်း စာဂတရားကို ဆင်ခြင်သော စာဂါနုဿတိဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းသော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း,

လူဝတ်ကြောင် ယောဂီသူတော်စင် ဖြစ်ခဲ့သော် လူဝတ်ကြောင်ဘဝဖြင့် ဤသို့ သဘောရှိသော အစာငတ်မွတ်ခေါင်းပါးခြင်း ဒုဗ္ဘိက္ခဘေးဆိုးကြီးစသည်တို့နှင့် တွေ့ကြုံရာ အခါကာလ၌ သီလရှိကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့အား လှူဒါန်းအပ်သော အလှူဒါနကို ဆင်ခြင်သော စာဂါနုဿတိ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း,

၆။ **ဒေဝတာနုဿတိ** — အကြင် သဒ္ဓါ သီလ သုတ စာဂ ပညာ စသော သူတော်ကောင်းဥစ္စာတည်းဟူသော ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံကုန်သော နတ်တို့သည် နတ်၏အဖြစ် နတ်ဘဝသို့ ရောက်ရှိကြကုန်ပြီ၊ ထိုသို့ နတ်ဘဝ နတ်

အဖြစ်သို့ ရောက်စေနိုင်သော သဘောရှိကုန်သော သဒ္ဓါ သီလ သုတ စာဂ ပညာ စသော သူတော်ကောင်းဥစ္စာ တည်းဟူသော ဂုဏ်တို့၏ မိမိ၌လည်း ထင်ရှားရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်သော ဒေဝတာနုဿတိ ဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း,

၇။ ဥပသမာနုဿတိ — ဈာန်သမာပတ်ဖြင့် ခွာထားအပ်ပြီးကုန်သော ကိလေသာတို့သည် နှစ်ပေါင်း (၆၀-၇၀)တို့ ကာလပတ်လုံးသော်လည်း ကောင်းစွာ အထက်အထက်၌ ဖြစ်ပွားပေါ်ပေါက်၍ မလာကုန်ဟု ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးမှု သဥပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်၏ ဂုဏ်ကို ဆင်ခြင်သော ဥပသမာနုဿတိ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။

သမုဒ္ဒေါ မယာ ဒိဋ္ဌော = ငါသည် သမုဒ္ဒရာကို မြင်အပ်၏ — ဟူသော စကား၌ သမုဒ္ဒရာ၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုကို မြင်မှုကို သမုဒ္ဒရာအားလုံးအပေါ်၌ တင်စား၍ သမုဒ္ဒရာကို ငါမြင်အပ်၏ဟု ပြောဆိုမှုသည် လောက၌ ထင်ရှားရှိသကဲ့သို့ အလားတူပင် သင်္ခါရတရားတို့၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ငြိမ်းအေးမှု၌ သင်္ခါရတရားအားလုံးတို့၏ ငြိမ်းအေးမှု၌ကဲ့သို့ ပြု၍ သင်္ခါရတရားတို့၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သော ကိလေသာတို့၏ ဈာန်သမာပတ်ဖြင့် ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်အားဖြင့် ခပ်ကြာကြာခွာထားမှု ပယ်ထားမှုကိုပင် အာရုံယူ၍ ဥပသမာနုဿတိ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်း ကို စီးဖြန်းရန် အထက်ပါ အဋ္ဌကထာက ညွှန်ကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ သင်္ခါရတရားတို့၏ တစ်စိတ် တစ်ဒေသဖြစ်သော ဈာန်သမာပတ်၏ စွမ်းအင်ကြောင့် ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန် အနေဖြင့် ကိလေသာတို့၏ ခပ်ကြာကြာ ငြိမ်းအေးမှုကို ထိုးထွင်းသိမြင်နေသော ပညာတရားသည် ဖြစ်စေအပ်သော ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးမှု ဥပ သမဂုဏ်ကို အာရုံယူ၍ ပွားများနေသော ဥပသမာနုဿတိဘာဝနာ မနသိကာရသည်လည်း ကိလေသာတို့ကို ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်အားဖြင့် ခပ်ကြာကြာ ခွာထားနိုင်သော စွမ်းအားရှိသည် ဖြစ်၍ ဥပစာရသမာဓိကို ရွက်ဆောင် ပေးနိုင်၏၊ ဥပစာရသမာဓိကို ရွက်ဆောင်လျက် ထိုသို့ သဘောရှိသော နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိ သောမနဿ တရားနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရန်အတွက် အကြောင်းတစ်ရပ် ဖြစ်ရပေသည်။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၃၈၈။)

၈။ လူခပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ = စိတ်နှလုံး ကြမ်းတမ်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

စေတီတော်ကို ဖူးမြော်ခြင်း, ဗောဓိပင်ကို ဖူးမြော်ခြင်း, သံဃာတော်၏ ဖခင်သဖွယ် ဖြစ်တော်မူကြကုန်သော သံဃာတော်၏ ဦးစီးခေါင်းဆောင် ဖြစ်တော်မူကြကုန်သော သံဃာထေရ်ကြီးတို့ကို ဖူးမြော်ခြင်းတို့၌ မရိုမသေ မလေးမစား ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ထင်ရှားစွာ ဖော်ပြအပ်သော ဖွဲ့ကြမ်းနှင့်တူသော ကြမ်းတမ်းသော စိတ်နှလုံးထား ရှိကုန်သော, ဘုရားအစရှိသော ရတနာသုံးပါးတို့ အပေါ်၌ ကြည်ညိုခြင်းတည်းဟူသော သဒ္ဓါ အစိုဓာတ် အစေး ဓာတ်၏ မရှိခြင်းကြောင့် မြည်း၏ ကျောက်ကုန်းထက်၌ လိမ်းကပ်လျက်ရှိသော မြူမှုန်နှင့် တူကုန်သော သဒ္ဓါ တရား ခြောက်ကပ် ခေါင်းပါးလျက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ရှောင်ကြဉ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၀။)

၉။ သိနိဒ္ဓပုဂ္ဂလသေဝနတာ = ပြေပြစ်ညက်ညောသော စိတ်ထားရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း -

ဘုရားအစရှိသော ကြည်ညိုထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုတို့၌ ကြည်ညိုမှုများကုန်သော ပျော့ပျောင်း နူးညံ့ သောစိတ်ဓာတ် ရှိကုန်သော ပြေပြစ်ညက်ညောသော စိုစိုဖတ်ဖတ် သဒ္ဓါအစေးကပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မှီဝဲ ဆည်းကပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။

၁၀။ ပသာဒနီယသုတ္တန္တပစ္စဝေက္ခဏတာ = ရတနာသုံးပါးတို့၏ ဂုဏ်တော် ကျေးဇူးတော်တို့ကို ထင်ရှား ဖော်ပြ တတ်ကုန်သော ကြည်ညိုဖွယ်ကောင်းသော သုတ္တန်တို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း,

၁၁။ တဒဓိမုတ္တတာ = ထိုပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန်အတွက် စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သော စိတ်ဓာတ်, ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ် ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း —

ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၀။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၈-၁၉၉။)

ဤသို့လျှင် ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်၌ စိတ်ဓာတ်များ ကျဆင်းနေသောအခါ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ဟူသော ဗောဇ္ဈင်မြတ်တရား သုံးပါးတို့ကို ဖြစ်စေလျက် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပွားများအားထုတ်လျက် ကျဆင်းနေသော စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးရမည်။ ဤကား လေးခုမြောက် အပ္ပနာကောသလ္လတရားပင် ဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၉။)

၅။ စိတ်ဓာတ်ကို နှိပ်ကွပ်ပေးပါ

အကြင်အခါ၌ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘာဝနာစိတ်သည် အားထုတ်လွန်းသော ဝီရိယရှိမှု သံဝေဂဉာဏ်လွန်ကဲမှု ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိပါမောဇ္ဇတရား လွန်ကဲမှု စသည့် အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် တက်ကြွ တုန်လှုပ်လျက် မငြိမ်မသက် ဖြစ်နေ၏။ ထိုအချိန်အခါမျိုး၌ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ဟူသော ဗောဇ္ဈင်တရားသုံးပါးတို့ကို မပွားများမူ၍ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်ဟူသော ဗောဇ္ဈင်တရား သုံးပါးတို့ကို ပွားစေသည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုအခါမျိုး၌ တက်ကြွနေသော စိတ်ဓာတ်ကို နှိပ်ကွပ်သည် မည်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၉။)

အဂ္ဂိသုတ္တန် ကောက်နုတ်ချက်

ရဟန်းတို့ . . . ဖြစ်သင့်ဖြစ်ရာ နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောကဥပမာသည်ကား ယောက်ျားသည် တောက်လောင်နေသော မီးပုံကြီးကို ငြိမ်းအေးစေလိုသည် ဖြစ်ရာ၏။ ထိုယောက်ျားသည် ထိုမီးပုံကြီးထဲ၌ မြက်ခြောက်တို့ကိုလည်းကောင်း, နွားချေးခြောက်တို့ကိုလည်းကောင်း, ထင်းခြောက်တို့ကိုလည်းကောင်း ထည့်ပေးလေရာ၏၊ ခံတွင်းလေကိုလည်း မှုတ်ပေးလေရာ၏၊ မြေမှုန့်ဖြင့်လည်း မကြဲဖြန့်လေရာ၊ ထိုယောက်ျားသည် မီးပုံကြီးကို ငြိမ်းအေးစေနိုင်ရာအံ့လော?

အရှင်ဘုရား . . . မငြိမ်းအေးစေနိုင်ရာပါ။

ရဟန်းတို့ . . . ဤဥပမာအတူပင် စိတ်ဓာတ် တက်ကြွတုန်လှုပ်လျက် မငြိမ်မသက် ပျံ့လွင့်နေရာအခါ၌ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွားများရန် အခါမဟုတ်၊ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွားများရန် အခါမဟုတ်၊ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွားများရန် အခါမဟုတ်။ ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းသည် အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်း၊ ရဟန်းတို့ . . . စိတ်ဓာတ်သည် တက်ကြွတုန်လှုပ်လျက် မငြိမ်မသက် ပျံ့လွင့်နေ၏၊ ထိုတက်ကြွတုန်လှုပ် မငြိမ်မသက် ပျံ့လွင့်နေသော စိတ်ကို ဤဗောဇ္ဈင်တရားသုံးပါးတို့သည် ငြိမ်းအေးစေနိုင်ခဲသောကြောင့်တည်း။

ရဟန်းတို့ . . . စိတ်ဓာတ် တက်ကြွတုန်လှုပ်လျက် မငြိမ်မသက် ပျံ့လွင့်နေရာအခါ၌ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွားများရန် အခါတည်း၊ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွားများရန် အခါတည်း၊ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွားများရန် အခါတည်း၊ ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်းသည် အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်း၊ ရဟန်းတို့ . . . စိတ်သည် တက်ကြွတုန်လှုပ်လျက် မငြိမ်မသက် ပျံ့လွင့်နေ၏၊ ထိုတက်ကြွတုန်လှုပ်လျက် မငြိမ်မသက် ပျံ့လွင့်နေသော စိတ်ကို ဤဗောဇ္ဈင်တရားသုံးပါးတို့သည် ငြိမ်းအေးစေနိုင်သောကြောင့်တည်း။

ရဟန်းတို့ . . . ဖြစ်သင့်ဖြစ်ရာ နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောကဥပမာသော်ကား ယောက်ျားသည် တောက်လောင်နေသော မီးပုံကြီးကို ငြိမ်းအေးစေလိုသည် ဖြစ်ရာ၏။ ထိုယောက်ျားသည် ထိုမီးပုံကြီးထဲ၌ မြက်စိုတို့ကိုလည်း-ကောင်း, နွားချေးစိုတို့ကိုလည်းကောင်း, ထင်းစိုတို့ကိုလည်းကောင်း ထည့်ပေးလေရာ၏၊ ရေပါသော လေကိုလည်း မှုတ်ပေးလေရာ၏။ မြေမှုန့်ဖြင့်လည်း ကြဲဖြန့်ပေးလေရာ၏၊ ထို ယောက်ျားသည် တောက်လောင်နေသော မီးပုံကြီးကို ငြိမ်းအေးစေနိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါလော။

အရှင်ဘုရား . . . ငြိမ်းအေးစေနိုင်ရာပါ၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဤဥပမာအတူပင် စိတ်ဓာတ်တက်ကြွတုန်လှုပ်လျက် မငြိမ်မသက် ပျံ့လွင့်နေရာအခါ၌ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွားများရန်အခါတည်း၊ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွားများရန်အခါတည်း၊ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ပွားများရန်အခါတည်း၊ ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်းသည် အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်း၊ ရဟန်းတို့ . . . စိတ်သည် တက်ကြွတုန်လှုပ်လျက် မငြိမ်မသက် ပျံ့လွင့်နေ၏၊ ထိုတက်ကြွတုန်လှုပ်လျက် မငြိမ်မသက် ပျံ့လွင့်နေသော စိတ်ကို ဤတရားသုံးပါးတို့သည် ငြိမ်းအေးစေနိုင်၏။

သတိံ စ ခွာဟံ ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗတ္ထိကံ ဝဒါမိ။

= ရဟန်းတို့ . . . သတိကိုကား အလုံးစုံ စိတ်ဆုတ်နစ်ရာအခါ, စိတ် တက်ကြွ တုန်လှုပ်လျက် မငြိမ်မသက် ပျံ့လွင့်ရာအခါတို့၌ အလိုရှိအပ်ပေ၏ဟု ငါဘုရား ဟောတော်မူ၏ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (သံ-၃-၁၀၀။)

ဤအရာဝယ် ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် စသည်တို့ကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အကြောင်းတရားတို့သည် ရှိကြကုန်၏၊ ထိုအကြောင်းတရားတို့ကို ဖြစ်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဖြင့် ပဿဒ္ဓိစသော ဗောဇ္ဈင်တရားတို့ကို ဖြစ်စေပုံ ပွားများပုံကို သိရှိပါလေ။ ဤတွင် ပါဠိတော်နည်းကို ရှေးဦးစွာ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရား

အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိ၊ တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယံ-မာဟာရော အနုပ္ပန္နာယ ဝါ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ၊ (သံ-၃-၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၀။)

= ရဟန်းတို့ . . . စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းအေးမှု ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ်၏ ငြိမ်းအေးမှု စိတ္တပဿဒ္ဓိတို့သည် ရှိကုန်၏၊ ထိုငြိမ်းအေးမှုတို့၌ သင့်လျော်သောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှုကို (ယောနိသော မနသိကာရကို) ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းပင်တည်း၊ ဤသည်ကား မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ပွားများအားထုတ်မှု ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၏ ပြီးစီးပြည့်စုံစေရန် အကြောင်းတရားတည်း။

သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရား

အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ သမထနိမိတ္တံ အဗျဂ္ဂနိမိတ္တံ။ တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယံ-မာဟာရော အနုပ္ပန္နာယ ဝါ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ။ (သံ-၃-၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၀။)

= ရဟန်းတို့ . . . ကိလေသာမှ ငြိမ်းကြောင်း သမထ၏ အာရုံ, မပျံ့လွင့်သော သမာဓိ၏ အာရုံတို့သည် ရှိကုန်၏၊ ထိုအာရုံတို့၌ သင့်လျော်သောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု (= ယောနိသော မနသိကာရ) ကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းသည် ရှိ၏၊ ဤသည်ကား မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ဖြစ်ပေါ်လာပြီးသော သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ပွားများအားထုတ်မှု ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၏ ပြီးစီးပြည့်စုံလာစေရန် အကြောင်းတရားပင်တည်း။ (သံ-၃-၉၂။)

ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရား

အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနီယာ ဓမ္မာ။ တတ္ထ ယောနိသော မနသိကာရဗဟုလီကာရော၊ အယမာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘိယျောဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ။ (သံ-၃-၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၀။)

= ရဟန်းတို့ . . . ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တည်ရာအာရုံ ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့သည် ရှိကုန်၏၊ ထိုတရားတို့၌ သင့်လျော်သောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု (= ယောနိသောမနသိကာရ) ကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်းသည် ရှိ၏၊ ဤသည်ကား မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ဖြစ်ပေါ်လာပြီးသော ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ပွားများအားထုတ်မှု ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၏ ပြီးစီးပြည့်စုံလာစေရန် အကြောင်းတရားပင်တည်း။ (သံ-၃-၉၂။)

အဋ္ဌကထာအဖွင့်များ

တတ္ထ ယထာဿ ပဿဒ္ဓိအာဒယော ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗာ၊ တံ အာကာရံ သလ္လက္ခေတွာ တေသံ ဥပ္ပါဒနဝသေန ပဝတ္တမနသိကာရောဝ တီသုပိ ပဒေသု ယောနိသော မနသိကာရော နာမ။ **သမထနိမိတ္တန္တိ** စ သမထဿေဝေတမဓိဝစနံ။ အဝိက္ခေပဋ္ဌေန စ တဿေဝ **အဗျဂ္ဂနိမိတ္တန္တိ**။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၀။)

တံ အာကာရံ သလ္လက္ခေတွာတိ ယေနာကာရေန အဿ ယောဂိနော ပဿဒ္ဓိ သမာဓိ ဥပေက္ခာတိ ဣမေ ပဿဒ္ဓိအာဒယော ဓမ္မာ ပုဗ္ဗေ ယထာရဟံ တသ္မိံ တသ္မိံ ကာလေ ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗာ၊ တံ စိတ္တတံသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ပဿဒ္ဓါကာရံ, သမာဟိတာကာရံ, အဇ္ဈုပေက္ခိတာကာရဉ္စ ဥပလက္ခေတွာ ဥပဓာရေတွာ။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၈။)

တထာ သမာဟိတာကာရံ သလ္လက္ခေတွာ ဂယှမာနော သမထောဝ **သမထနိမိတ္တံ**၊ တဿ အာရမ္မဏဘူတံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တမ္ပိ၊ (နာနာရမ္မဏေ ပရိဗ္ဘမနေန) ဝိဝိဓံ အဂ္ဂံ (= အာရမ္မဏံ) ဧတဿာတိ ဗျဂ္ဂေါ၊ ဝိက္ခေပေါ။ တထာ ဟိ သော အနဝဋ္ဌာနရသော ဘန္တတာပစ္စုပဋ္ဌာနော ဝုတ္တော၊ ဧကဂ္ဂဘာဝတော (ဧကဂ္ဂတာဘာဝတော) ဗျဂ္ဂပဋိပက္ခောတိ **အဗျဂ္ဂေါ**၊ သမာဓိ၊ သော ဧဝ နိမိတ္တန္တိ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ဝတ္တဗ္ဗံ။ တေနာဟ **"တဿေဝ ဝေဝစန"**န္တိ။ (သံ-ဋီ-၂-၄၁၈။ မဟာဋီ-၁-၁၅၈-လည်းကြည့်။)

ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနီယာတိ ဥပေက္ခာယ အာရမ္မဏဓမ္မာ၊ အတ္ထတော ပန မဇ္ဈတ္တာကာရော ဥပေက္ခာဋ္ဌာနီယာ ဓမ္မာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဧဝမေတ္ထ သတိဓမ္မဝိစယဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါ အာရမ္မဏေန ကထိတာ၊ သေသာ အာရမ္မဏေနပိ ဥပနိဿယေနပိ။ (သံ-ဌ-၃-၁၇၉။)

ယော အာရမ္မဏေ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌာကာရံ အနာဒိယိတွာ ဂဟေတဗ္ဗော မဇ္ဈတ္တာကာရော, ယော စ ပုဗ္ဗေ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘာဝနာဝသေန ဥပ္ပန္နော မဇ္ဈတ္တာကာရော၊ ဒုဝိဓောပိ သော ဥပေက္ခာယ အာရမ္မဏဓမ္မောတိ အဓိပ္ပေတောတိ အာဟ – **"အတ္ထတော ပန မဇ္ဈတ္တာကာရော ဥပေက္ခာဋ္ဌာနီယာ ဓမ္မာတိ ဝေဒိတဗ္ဗော"**တိ။

အာရမ္မဏေန ကထိတာ အာရမ္မဏဿေဝ တေသံ ဝိသေသပစ္စယဘာဝတော။ **သေသာ**တိ ဝီရိယာဒယော စတ္တာရော ဓမ္မာ။ တေသံ ဟိ ဥပနိဿယော၀ သာတိသယော ဣစ္ဆိတဗ္ဗောတိ။ (သံ-ဋီ-၂-၄၁၉။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ-ဋီကာတို့၏ ရှင်းလင်းချက်များကို ထပ်ဆင့် ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။

ယောနိသော မနသိကာရ

ထိုပါဠိတော်စကားရပ်၌ အကြင်သို့သော အကြောင်းအခြင်းအရာအားဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ-ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားတို့သည် ရှေးယခင်က ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ဖူးကုန်၏၊ ထို အကြောင်းအခြင်းအရာ = အာကာရကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သား၍ ထို ပဿဒ္ဓိ သမာဓိ ဥပေက္ခာ သမ္ဗောဇ္ဈင် တရားတို့ကို ဖြစ်စေသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော (အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော အာရုံကို) နှလုံးသွင်းခြင်းသည်ပင်လျှင် အထက်ပါ ပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ-ဥပေက္ခာ ဗောဇ္ဈင်တရားသုံးပါးတို့နှင့် ဆက်စပ်၍ ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော စကားရပ် သုံးခုလုံးတို့၌ပင် ယောနိသော မနသိကာရ မည်ပေသည်။

ထိုအကြောင်းအခြင်းအရာကို မှတ်သား၍ ဟူရာ၌ ရှေးယခင်က ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် အကြင်သို့သော အကြောင်းအခြင်းအရာ အာကာရဖြင့် ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်ကို ကြိုးပမ်းခဲ့သော် ပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ-ဥပေက္ခာ သမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသုံးပါးတို့သည် ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ထိုထို အချိန်အခါ ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ဖူး ကုန်၏။ ထိုစိတ် ထိုစိတ်နှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းအေးဖူးသော အခြင်းအရာ တည်ကြည်ဖူးသော အခြင်းအရာ ဘာဝနာအာရုံ၌ စိတ်ကို အလယ်အလတ်ထားနိုင်သော အခြင်းအရာဟူသော သုံးမျိုးသော အခြင်း အရာကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သား၍ ထို ပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ- ဥပေက္ခာ ဟူသော ဗောဇ္ဈင်တရားများ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်အောင် (အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော) အာရုံကိုပင် ကြိမ်ဖန်များစွာ နှလုံးသွင်းရမည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။ (ဤကား အာနာပါနပိုင်း ဖြစ်၍ အာနာပါနကို ကွက်၍ ပြောဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကျန် သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်တို့၌လည်း ပုံစံတူပင် မှတ်ပါ။)

သမထနိမိတ်ဟူသည်

အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံယူ၍ စိတ်တည်ကြည်မှု သမာဓိကို ထူထောင် ရာ၀ယ် ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ထိုထိုအခြင်းအရာအားဖြင့် စိတ်တည်ငြိမ်ပုံ အခြင်းအရာကို ကောင်းစွာ မှတ် သား၍ ယူထားအပ်သော ရှေးရှေးသော သမာဓိဟူသော သမထသည်ပင်လျှင် နောက်နောက်သော သမာဓိ ဟူသော သမထ၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် **သမထနိမိတ်** မည်၏။ ထိုသမထ (= သမာဓိ) ၏ အာရုံဖြစ်သော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော ပဋိဘာဂနိမိတ်သည်လည်း **သမထနိမိတ်** မည်၏။

အထူးထူး အပြားပြား အာရုံရှိသော စိတ်ပျံ့လွင့်မှု ဝိက္ခေပ ခေါ် ဥဒ္ဓစ္စသည် ဗျဂ္ဂ မည်၏။ မှန်ပေသည် ယင်းဥဒ္ဓစ္စကို အာရုံတစ်ခုတည်း၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ မတည်တံ့ခြင်း ရသကိစ္စရှိ၏ဟုလည်းကောင်း, အာရုံတစ်ခုတည်း၌ စိတ်မရပ်မတည် ချာချာလည်လျက် တုန်လှုပ်တတ်သော သဘောတရားဟု ယောဂီဉာဏ်တွင် ရှေးရှုထင်လာ ခြင်း ပစ္စုပဋ္ဌာန်ရှိ၏ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

သမထ အမည်ရသော ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိကား အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော ပဋိဘာဂ နိမိတ် အာရုံတစ်ခုတည်းပေါ်၌သာ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကျရောက်တည်နေသဖြင့် အထူးထူး အပြားပြားသော အာရုံ၌ ပျံ့လွင့်မှု မရှိသောကြောင့် စိတ်မပျံ့လွင့်သော ထိုသမာဓိသည် အဗျဂ္ဂ မည်၏။ ထိုအဗျဂ္ဂ အမည်ရသော သမာဓိ

သည်ပင်လျှင် နောက်နောက်သော သမာဓိ၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်သောကြောင့် **အဗျဂ္ဂနိမိတ်** မည်၏။ ထိုကြောင့် သမထနိမိတ္တံ အဗျဂ္ဂနိမိတ္တံ အရ သမာဓိချည်းရသောကြောင့် "ပရိယာယ်"ဟု မှတ်ပါ။
(သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၉။ သံ-ဋီ-၂-၄၁၈။ မဟာဋီ-၁-၁၅၈။)

ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တည်ရာတရား

ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တည်ရာတရားတို့ဟူသည် ထိုထိုအာရုံ၌ အညီအမျှ လျစ်လျူထားတတ်သော တတြမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်ဟူသော တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ၏ အာရုံဖြစ်သော တရားတို့ပင်တည်း။ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်ကား အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော သမထအာရုံ သို့မဟုတ် သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသော ဝိပဿနာအာရုံပေါ်၌ ဘာဝနာစိတ်ကို အလယ်အလတ်၌ ထားနိုင်သော အလယ်အလတ်အခြင်းအရာ = မဇ္ဈတ္တာကာရဟူသော တတြမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်ကို ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တည်ရာတရားတို့ဟူ၍ သိလေ။
(သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၇၉။)

မဇ္ဈတ္တာကာရ = အလယ်အလတ် အခြင်းအရာ

၁။ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော သမထအာရုံ သို့မဟုတ် သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသော ဝိပဿနာအာရုံပေါ်၌ အလိုရှိအပ်သော ဣဋ္ဌအခြင်းအရာ အလိုမရှိအပ်သော အနိဋ္ဌအခြင်းအရာကို မယူမူ၍ ယူထားအပ်သော အလယ်အလတ် အခြင်းအရာဟူသော မဇ္ဈတ္တာကာရ,

၂။ ရှေး၌ ဖြစ်သော ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ ဘာဝနာစွမ်းအင်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော နောက်နောက်သော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော သမထအာရုံ သို့မဟုတ် သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသော ဝိပဿနာအာရုံပေါ်၌ ဘာဝနာစိတ်ကို အလယ်အလတ်ထားနိုင်သော အခြင်းအရာဟူသော မဇ္ဈတ္တာကာရဟု —

နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုနှစ်မျိုးကိုပင် ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်၏ တည်ရာအာရုံတရားဟူ၍ အလိုရှိအပ်ပေသည်။
(သံ-ဋီ-၂-၄၁၉။)

အထူးမှာထားချက်

၁။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရားများကို သတိ၏တည်ရာ အာရုံတရားများဟူ၍လည်းကောင်း,

၂။ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရားများကို ဓမ္မဝိစယ (= ပညာ) ၏တည်ရာ အာရုံတရားများဟူ၍ လည်းကောင်း,

၃။ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရားများကို ဥပေက္ခာ၏ တည်ရာ အာရုံတရားများဟူ၍လည်းကောင်း

ဤ သတိ ဓမ္မဝိစယ ဥပေက္ခာ သမ္ဗောဇ္ဈင်တရား သုံးပါးတို့ကို အာရုံဖြင့် သတ်မှတ်၍ ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ ထို သတိ ဓမ္မဝိစယ ဥပေက္ခာ သမ္ဗောဇ္ဈင်တရားတို့အား အထက်၌ ဖော်ပြထားခဲ့သော ဆိုင်ရာ အာရုံဓမ္မတို့ကသာလျှင် အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ထူးထူးကဲကဲ ကျေးဇူးပြုပေးနေသောကြောင့် ထိုကဲ့သို့ အာရုံဖြင့် သတ်မှတ်၍ ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ကြွင်းကုန်သော ဝီရိယ-ပီတိ-ပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ သမ္ဗောဇ္ဈင်တရားတို့အား အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သော ဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားတို့က အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ, ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးလျက်ရှိ၏၊ အထူးသဖြင့် ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို လွန်လွန်ကဲကဲ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုဝီရိယ-ပီတိ-ပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ သမ္ဗောဇ္ဈင်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းတရားတို့ကို အာရမ္မဏ အကြောင်းတရားဖြင့်လည်း-

ကောင်း, ဥပနိဿယအကြောင်းတရားဖြင့်လည်းကောင်း ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူပေသည်။ ဤကား အထူး မှာထားချက်တည်း။

လိုရင်းမှတ်သားရန်

ဤ အပ္ပနာကောသလ္လပိုင်း၌ အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံယူ၍ အာနာပါနဿတိသမာဓိကို ထူထောင်နေသည်ဖြစ်ရာ ထို အာနာပါနပဋိဘာဂ နိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ —

၁။ စိတ်စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းအေးမှု ပဿဒ္ဓိဖြစ်ဖူးသော အခြင်းအရာ,

၂။ ထိုအာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံပေါ်၌ စိတ်တည်ကြည်မှု သမာဓိဖြစ်ဖူးသော အခြင်းအရာ,

၃။ ထို အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံပေါ်၌ ဘာဝနာစိတ်၏ တွန့်ဆုတ်မှု, ဘာဝနာစိတ်၏ ပျံ့လွင့်မှု ဟူသော အစွန်းနှစ်ဖက်သို့ ဘာဝနာစိတ်ကို မကျရောက်စေဘဲ အလယ်အလတ် အခြင်းအရာ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ကောင်းစွာထားနိုင်သော အခြင်းအရာ —

ဟူသော ဤသုံးမျိုးသော အခြင်းအရာကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သား၍ ထို အခြင်းအရာအတိုင်း ပဿဒ္ဓိ သမာဓိ ဥပေက္ခာ ဟူသော ဗောဇ္ဈင်တရားသုံးပါးတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာအောင် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို နှလုံးသွင်းရမည်။ ယင်းကဲ့သို့ နှလုံးသွင်းခြင်းသည်ပင် ယောနိသော မနသိကာရ မည်ပေသည်ဟု မှတ်သားထားပါလေ။ ဤကား ပါဠိတော်နည်းအရ တက်ကြွတုန်လှုပ်လျက် မငြိမ်မသက် ပျံ့လွင့်နေသော စိတ်ကို နှိပ်ကွပ်ပုံ အစီအရင်တည်း။ ယခုတစ်ဖန် အဋ္ဌကထာနည်းအရ တက်ကြွတုန်လှုပ်နေသော စိတ်ဓာတ်ကို နှိပ်ကွပ်ပုံ အစီအရင်ကို ဆက်လက်၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရား (၇) ပါး

အပိစ သတ္တ ဓမ္မာ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ ပဏီတဘောဇနသေဝနတာ၊ ဥတုသုခ-သေဝနတာ၊ ဣရိယာပထသုခသေဝနတာ၊ မဇ္ဈတ္တပယောဂတာ၊ သာရဒ္ဓကာယပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ၊ ပဿဒ္ဓကာယ-ပုဂ္ဂလသေဝနတာ၊ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၀။ ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၂။ မ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၀-၃၀၁။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၉။)

၁။ မွန်မြတ်သော ဘောဇဉ်ကို မှီဝဲရခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,

၂။ မိမိနှင့် လျောက်ပတ်၍ ချမ်းသာစေတတ်သော ဥတုကို မှီဝဲရခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,

၃။ မိမိနှင့် လျောက်ပတ်၍ ချမ်းသာစေတတ်သော ဣရိယာပုထ်ကို မှီဝဲခြင်းရှိသူဖြစ်ခြင်း,

၄။ အလယ်အလတ်၌ တည်ခြင်းသဘောရှိသော ပယောဂရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,

၅။ ပူပန်သော ကိုယ်စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,

၆။ ငြိမ်းအေးသော ကိုယ်စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,

၇။ ထို ပဿဒ္ဓိ သမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သော ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

ဤတရားခုနစ်ပါးတို့သည် ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် အကြောင်းတရားများ ဖြစ်ကြပေသည်။

၁။ ပဏီတဘောဇနသေဝနတာ = မွန်မြတ်သော ဘောဇဉ်ကို မှီဝဲခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

မိမိခန္ဓာကိုယ်၏ လက်ရှိ တရားအားထုတ်ချိန်၌ တည်ရှိနေပုံ အခိုက်အတန့်ကို သိ၍ အတိုင်းအရှည် အားဖြင့် သုံးဆောင်အပ်သော အာဟာရဓာတ်ပြည့်ဝသော အဆီဩဇာရှိသော မိမိနှင့်သပ္ပါယမျှသော မွန်မြတ်သော အာဟာရသည် ကိုယ်လက်ပေါ့ပါးခြင်း ကိုယ်လက်နူးညံ့ခြင်း ခန္ဓာအိမ်၏ ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်နှင့် အချိုးကျ အဆင်ပြေခြင်း စသည်တို့ကို ဖြစ်စေသဖြင့် စိတ်စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းအေးမှု ပဿဒ္ဓိ သမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် အကြောင်းတရား ဖြစ်ရပေသည်။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၈။)

၂။ ဥတုသုခသေဝနတာ = မိမိနှင့် လျောက်ပတ်၍ ချမ်းသာစေတတ်သော ဥတုကို မှီဝဲရခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း -

သီတဥတု = အအေးဥတု, ဥဏှဥတု = အပူဥတုတို့တွင် မိမိနှင့် သပ္ပါယမျှတသော ဥတုကို မှီဝဲရသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ကိုယ်လက်ပေါ့ပါးခြင်း ကိုယ်စိတ်တို့နူးညံ့ခြင်း ကိုယ်စိတ်တို့၏ ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်နှင့် အချိုးကျ အဆင်ပြေခြင်း စသည်တို့ကို ထိုဥတုက ဖြစ်စေနိုင်၏။ ထိုဥတုက အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးလျက်ရှိ၏။ သို့အတွက် မိမိနှင့် လျောက်ပတ်၍ ချမ်းသာစေတတ်သော ဥတုကို မှီဝဲရခြင်းရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှားဖြစ်ပွားလာရပေသည်။
(မ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၁။ မဟာဋီ-၁-၁၅၈။)

၃။ ဣရိယာပထသုခသေဝနတာ = မိမိနှင့်လျောက်ပတ်၍ ချမ်းသာစေတတ်သော ဣရိယာပုထ်ကို မှီဝဲခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

လျောင်း-ထိုင်-ရပ်-သွား လေးပါးသော ဣရိယာပုထ်တို့တွင် မျှတသော ဣရိယာပုထ်ကို မှီဝဲခွင့်ရသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် မိမိမှီဝဲအပ်သော မျှတသော ဣရိယာပုထ်က ကိုယ်လက်ပေါ့ပါးခြင်း ကိုယ်စိတ် နူးညံ့ခြင်း ကိုယ်စိတ်တို့၏ ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်နှင့် အချိုးကျအဆင်ပြေခြင်း စသည်တို့ကို ဖြစ်စေသဖြင့် ထိုမျှတသော ဣရိယာပုထ်သည် စိတ်စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းအေးမှု ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာဖို့ရန် အကြောင်းတရား ဖြစ်ရပေသည်။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၈။)

အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား မဟာပုရိသ အမည်ရသည့် ယောကျ်ားမြတ်ဇာတ် ရှိသူ ဖြစ်၍ အလုံးစုံသော ဥတု အလုံးစုံသော ဣရိယာပုထ်၌ ခံနိုင်ရည်ရှိသည်သာ ဖြစ်၏။ ထိုမဟာပုရိသ အမည်ရသည့် ယောကျ်ားမြတ်ဇာတ်ရှိသည့် ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို ရည်ရွယ်၍ ဤသပ္ပါယဖြစ်သော ချမ်းသာစေတတ်သော ဥတုကို မှီဝဲရမှုရှိခြင်း, သပ္ပါယမျှသော ချမ်းသာစေတတ်သော ဣရိယာပုထ်ကို မှီဝဲရမှုရှိခြင်းဟူသော စကားရပ်ကို ပြောဆိုနေသည်ကား မဟုတ်ပေ။ အကြင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖို့ မျှတသော သဘာဂဥတု, မျှတသော သဘာဂဣရိယာပုထ်, မမျှတသော ဝိသဘာဂဥတု, မမျှတသော ဝိသဘာဂဣရိယာပုထ်ဟူ၍ နှစ်မျိုး ရှိနေ၏၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည်သာလျှင် မမျှတကုန်သော ဝိသဘာဂဖြစ်ကုန်သော ဥတု ဣရိယာပုထ်တို့ကို ရှောင်ကြဉ်၍ မျှတကုန်သော သဘာဂ ဖြစ်ကုန်သော ဥတု ဣရိယာပုထ်တို့ကို မှီဝဲခဲ့သော် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေသည်။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၃။ မ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၁။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၉။)

ဤအထက်ပါ — (၁) ဘောဇနသပ္ပါယ = မျှတသောဘောဇဉ်, (၂) ဥတုသပ္ပါယ = မျှတသော ဥတု, (၃) ဣရိယာပထသပ္ပါယ = မျှတသော ဣရိယာပုထ်ဟူသော သုံးမျိုးသော သပ္ပါယ (= မျှတမှု) ကို မှီဝဲရမှုသည် ခန္ဓာကိုယ်၏ သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာမှု၌ ခံ့ညားမှု အချိုးကျ အဆင်ပြေမှုကို ပြီးစီးစေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်၏ ဘာဝနာမှု၌ ခံ့ညားမှု အချိုးကျ အဆင်ပြေမှုကိုပါ ရွက်ဆောင်ပေးလျက် ရှိရကား ကာယပဿဒ္ဓိ = စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းအေးမှု, စိတ္တပဿဒ္ဓိ = စိတ်၏ ငြိမ်းအေးမှုဟူသော ပဿဒ္ဓိနှစ်မျိုးလုံး၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်ရပေသည်။ (သံ-ဋီ-၂-၄၃၇-၄၃၈။)

၄။ **မဇ္ဈတ္တပယောဂတာ** = အလယ်အလတ်၌ တည်ခြင်းသဘောရှိသော ပယောဂရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

မိမိ၏လည်းကောင်း သူတစ်ပါး၏လည်းကောင်း ကံသာလျှင် မိမိကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းကို မဇ္ဈတ္တပယောဂ = အလယ်အလတ်၌ တည်ခြင်းသဘောရှိသော ပယောဂဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ သတ္တဝါတို့ ရရှိခံစားအပ်သော ချမ်းသာဆင်းရဲ (= သုခ ဒုက္ခ) အဝဝသည် အဟေတုက (= အကြောင်းမရှိ) ဟု စွဲယူသော ဤအယူအဆသည်လည်း အစွန်းတစ်ဖက် ဖြစ်၏။ အစိုးရသူ = ဣဿရ, မဟာဗြဟ္မာ စသည်တို့ ဖန်ဆင်း၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်ဟု မှုမမှန်သော အကြောင်းတရားရှိမှုကို စွဲလမ်းယုံကြည်သော ဤအယူအဆသည်လည်း အစွန်းတစ်ဖက်ပင် ဖြစ်၏၊ အယုတ်တရားဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုပေသည်။ ဤအစွန်းနှစ်ဖက် အယုတ်တရား နှစ်ပါးတို့သို့ မကပ်ရောက်မူ၍ သတ္တဝါတို့ ရရှိခံစားအပ်သော ချမ်းသာ ဆင်းရဲ သုခ ဒုက္ခ အဝဝသည် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သော ကံအားလျော်စွာ ကံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏ဟု ယူဆသော ဤမှန်ကန်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူအဆသည် အလယ်အလတ် မဇ္ဈိမပဋိပဒါကျင့်စဉ် မဇ္ဈိမပဋိပတ်မည်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုကံ ကံ၏ အကျိုးကို လက်ခံယုံကြည်မှု ပယောဂရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မဇ္ဈတ္တပယောဂရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။

[**မှတ်ချက်** — ပယောဂဟူသည် ကြိုးစားအားထုတ်မှုတည်း။ ကံ-ကံ၏အကျိုးတရားကို လက်ခံယုံကြည်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ အယူဝါဒကို မိမိ၌တည်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်မှုကို ဆိုလိုသည်။]

မှန်ပေသည် — ဤ ကံ-ကံ၏အကျိုးကို လက်ခံယုံကြည်မှု မဇ္ဈတ္တပယောဂသည် ပယ်အပ်ပြီးသော ပူပန်သော ကာယရှိမှုဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ငြိမ်းအေးသော ပဿဒ္ဓကာယ ရှိမှု၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်လျက် စိတ် စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းအေးမှု ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိ နှစ်မျိုးကို ရွက်ဆောင်ပေးနိုင်ပေသည်။

(ဒီ-ဋ-၂-၃၈၃။ သံ-ဋ-၃-၁၉၉။ သံ-ဋီ-၂-၄၃၈။)

သတ္တဝါတစ်ဦးတစ်ယောက်၏ သုခဝေဒနာ ခံစားနေရသည်ကို မြင်တွေ့ရလျှင် သူ၏ ကုသိုလ်ကံတရားကြောင့် ဤသုခဝေဒနာမျိုးကို ရရှိခံစားရခြင်းဖြစ်သည်ဟူ၍လည်းကောင်း, သတ္တဝါ တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ဒုက္ခဝေဒနာခံစားနေရသည်ကို မြင်တွေ့ရလျှင် သူ၏အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဤဒုက္ခဝေဒနာမျိုးကို ရရှိခံစားရခြင်း ဖြစ်သည်ဟူ၍လည်းကောင်း နှလုံးသွင်းတတ်ပါလျှင် ထိုကဲ့သို့သော နှလုံးသွင်းမှုမျိုးကို ယောနိသော မနသိကာရဟူ၍လည်း ခေါ်၏၊ မဇ္ဈတ္တပယောဂဟူ၍လည်း ခေါ်၏၊ ထိုသို့ ယောနိသော မနသိကာရ မဇ္ဈတ္တပယောဂရှိသူ၏ သန္တာန်ဝယ် ထိုအချိန်၌ စိတ်စေတသိက်တို့ အေးချမ်းမှုရှိနေသည်ကား လက်တွေ့သတိပြု၍ စူးစမ်းကြည့်လျှင် လိုက်နာကြည့်လျှင် သိနိုင်သောအရာပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် မဇ္ဈတ္တပယောဂ ရှိသူ၏ သန္တာန်၌ ပဿဒ္ဓိ သမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် မဇ္ဈတ္တပယောဂ = အလယ်အလတ် ပယောဂရှိမှုသည် စိတ်စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်း ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိနှစ်မျိုးကို ရွက်ဆောင်ပေးနိုင်ခြင်းကြောင့်ပင်လျှင် ပူပန်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော ကိုယ်စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း, ငြိမ်းအေးသော ကိုယ်စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်းတို့ကို ထို ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာအောင် ရွက်ဆောင်ပေးတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ (သံ-ဋီ-၂-၄၃၈။)

၅။ **သာရဒ္ဓကာယပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ** = ပူပန်ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော ကိုယ်စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း — အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ခဲ တုတ် အစရှိသည်တို့ဖြင့် သူတစ်ပါးကို ညှဉ်းဆဲလျက် လှည့်လည်တတ်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ပူပန်ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော ကိုယ်စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း,

၆။ **ပဿဒ္ဓကာယပုဂ္ဂလသေဝနတာ** = ငြိမ်းအေးသော ကိုယ်စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်းရှိသူဖြစ်ခြင်း — စောင့်စည်းအပ်သော ခြေလက်ရှိသော ငြိမ်သက်သော ကိုယ်စိတ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲဆည်းကပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း,

၇။ **တဒဓိမုတ္တတာ** = ထိုပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင် ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသူ ဖြစ်ခြင်း — လျောင်း ထိုင် ရပ် သွား လေးပါးသော ဣရိယာပုထ်တို့၌ စိတ်စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းအေးမှု ပဿဒ္ဓိကို ဖြစ်စေခြင်း အကျိုးငှာ စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်တည်နေသော နှလုံးသွင်း ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းလျက် ရှိသော စိတ်ဓာတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း —

ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေသည်။

သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရား (၁၁) ပါး

ဧကာဒသ ဓမ္မာ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ ဝတ္ထုဝိသဒတာ၊ နိမိတ္တကုသလတာ၊ ဣန္ဒြိယ-သမတ္တပဋိပါဒနတာ၊ သမယေ စိတ္တဿ နိဂ္ဂဟဏတာ၊ သမယေ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဟဏတာ၊ နိရဿာဒဿ စိတ္တဿ သဒ္ဓါ-သံဝေဂဝသေန သမ္ပဟံသနတာ၊ သမ္မာပဝတ္တဿ အဇ္ဈုပေက္ခနတာ၊ အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ၊ သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနတာ၊ ဈာနဝိမောက္ခပစ္စဝေက္ခဏတာ၊ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၁။)

၁။ ကိုယ်တွင်းကိုယ်ပ နှစ်ဌာနသော ဝတ္ထုတို့၏ သန့်ရှင်းမှုကို ပြုခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၂။ ဣန္ဒြေငါးပါးတို့၏ ညီမျှကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၃။ နိမိတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာမှုရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၄။ စိတ်ကို နှိပ်ကွပ်သင့်ရာအခါ၌ စိတ်ကို နှိပ်ကွပ်မှုရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၅။ စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးသင့်ရာအခါ၌ စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးတတ်သူ ဖြစ်ခြင်း,
၆။ ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်၌ သာယာဖွယ် ဥပသမသုခ ကင်းသောစိတ်ကို သဒ္ဓါ သံဝေဂဉာဏ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ရွှင်လန်းနှစ်သိမ့်စေတတ်သူ ဖြစ်ခြင်း,
၇။ ဘာဝနာအာရုံ၌ အညီအညွတ်ကောင်းစွာ ဖြစ်နေသော ဘာဝနာစိတ်ကို လျစ်လျူရှုတတ်သူ ဖြစ်ခြင်း၊
၈။ သမာဓိ မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၉။ သမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၁၀။ ဈာန် ဝိမောက္ခတရားတို့ကို အသီးအသီး သက်ဝင်၍ ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၁၁။ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်လျက် ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ထားရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

ဤ (၁၁)ပါးကုန်သော တရားတို့သည် သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် အကြောင်းတရားတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၁။)

[မှတ်ချက် —

၁။ ဝတ္ထုဝိသဒတာ = ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယတာ = ကိုယ်တွင်းကိုယ်ပ နှစ်ဌာနသော ဝတ္ထုတို့၏ သန့်ရှင်းမှုကို ပြုခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
၂။ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနတာ = ဣန္ဒြေငါးပါးတို့၏ ညီမျှကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း—

ဤနှစ်ပါးတို့ကို ရှေး ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်ပိုင်း၌ ဖွင့်ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့် နည်းအတိုင်းသာ သိရှိပါလေ။ ဤတရား နှစ်ပါးတို့သည် ဓမ္မဝိစယ အမည်ရသော ပညာကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ရွက်ဆောင်ပေးတတ်ကုန်သကဲ့သို့ အလားတူပင် သမာဓိကိုလည်း ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာအောင် ရွက်ဆောင်ပေးတတ်ကုန်၏။ အကြောင်းမူ — သမာဟိတော ယထာဘူတံ ဇာနာတိ ပဿတီတိ ဝစနတော သမာဓိ တဿ ပဒဋ္ဌာနံ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၂။) = သမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိ၏ မြင်၏ဟု ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူခြင်းကြောင့် သမာဓိသည် ပညာ၏ အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရားဖြစ်ရကား သမာဓိဖြစ်အောင် ရွက်ဆောင်ပေးနိုင်ပါမှသာလျှင် ပညာဖြစ်အောင် ရွက်ဆောင်ပေးနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ (သံ-ဋီ-၂-၄၃၈။)။]

၃။ **နိမိတ္တကုသလတာ** = နိမိတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသူဖြစ်ခြင်း — နိမိတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသူဖြစ်ခြင်းမည်သည် ကသိုဏ်းနိမိတ်ကို သင်ယူခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသူ ဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလိုပေသည်။

(ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၃။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၉။)

ကသိုဏ်းနိမိတ်ကို ပြုလုပ်ခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာမှုနှင့် ကသိုဏ်းဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာမှုတို့၏ အချင်းချင်း တစ်ခုနှင့် တစ်ခု မကင်းနိုင်သောကြောင့် ကသိုဏ်းနိမိတ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်မှု၏လည်း ထိုကသိုဏ်းဘာဝနာ လုပ်ငန်းရပ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာမှုလျှင် အကြောင်းရင်းခံ ရှိသောကြောင့် "နိမိတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသူဖြစ်ခြင်းမည်သည် ကသိုဏ်းနိမိတ်ကို သင်ယူခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသူ ဖြစ်ခြင်း" ဟူ၍သာလျှင် အဋ္ဌကထာဆရာတော် မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (သံ-ဋီ-၂-၄၃၈။)

နိဒဿနနည်းဟု မှတ်ပါ

ကသိဏနိမိတ္တဿာတိ စ နိဒဿနမတ္တံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အသုဘနိမိတ္တဿာပိ ဟိ ယဿ ကဿစိ ဈာနုပ္ပတ္တိ-နိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟဏကောသလ္လံ နိမိတ္တကုသလတာ ဧဝါတိ။ (ဒီ-ဋီ-၂-၃၃၂။)

ဤ၌ ကသိုဏ်းနိမိတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသူ ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဤစကားရပ်ကို နမူနာပုံစံတစ်ခုကို ထုတ်ပြသည့် နိဒဿနနည်းအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုသော စကားရပ်ဟု မှတ်ပါ။ အကြောင်းမူ ဥပစာရဈာန် အပ္ပနာဈာန်ကို ဖြစ်စေနိုင် ရစေနိုင်သော အသုဘနိမိတ်စသော နိမိတ်တစ်ခုခုကို ရနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏လည်း ထိုနိမိတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသူ ဖြစ်အောင် သင်ယူခြင်း ပွားများအားထုတ်ခြင်း စောင့်ရှောက်ခြင်းသည် **နိမိတ္တကုသလတာ** = နိမိတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာမှုရှိသူ ဖြစ်သည်သာလျှင် ဖြစ်သောကြောင့်ပင်တည်း။

(ဒီ-ဋီ-၂-၃၃၂။ မဟာဋီ-၁-၁၅၄-လည်းကြည့်။)

အထူးမှာထားချက်

ဤကျမ်း၌ ယခုရေးသားနေဆဲဖြစ်သော အပိုင်းမှာ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံယူ၍ သမာဓိ ထူထောင်နေသော အပိုင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂ နိမိတ်သည်လည်း သမထနိမိတ်များစွာတို့တွင် တစ်ခုအပါအဝင်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုအာနာပါန သမထနိမိတ်ကို သင်ယူခြင်း ပွားများအားထုတ်ခြင်း စောင့်ရှောက်ခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာမှု ရှိသူ ဖြစ်လျှင် **နိမိတ္တကုသလတာ** = နိမိတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာမှု ရှိသူဖြစ်သည်သာဟု မှတ်ပါ။ သို့အတွက် အသင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ထိုအာနာပါနနိမိတ်ကို သင်ယူခြင်း ပွားများခြင်း စောင့်ရှောက်ခြင်း၌ ကျွမ်းကျင် လိမ္မာမှုရှိသူ ဖြစ်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ပါလေ။

၄။ သမယေ စိတ္တဿ နိဂ္ဂဏှနတာ = နှိပ်ကွပ်သင့်ရာအခါ၌ စိတ်ဓာတ်ကို နှိပ်ကွပ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

က။ အလွန်အကဲ အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
ခ။ ပညာလုံ့လ ပယောဂ၏ အားရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
ဂ။ ဝမ်းမြောက်မှုများ ပေါ်လွင်ထင်ရှားလွန်းခြင်း —

ဤသို့စသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ပြာပုံပေါ်သို့ ခဲကျသောအခါ လွင့်တက်လာသော ပြာတို့ကဲ့သို့ ဘာဝနာစိတ်သည် တက်ကြွတုန်လှုပ်လျက် မငြိမ်မသက် ပျံ့လွင့်လျက်ရှိ၏ စိတ်ပျံ့လွင့်ရာ ထိုအခါ၌ —

က။ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်,
ခ။ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်,
ဂ။ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်တို့ကို

ထူထောင်ထကြွစေခြင်း ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းအားဖြင့် ထိုတက်ကြွတုန်လှုပ်လျက် မငြိမ်မသက် ပျံ့လွင့်နေသော စိတ်ဓာတ်ကို နှိပ်ကွပ်ပေးရ၏။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၃။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၀၀။ သံ-ဋီ-၂-၄၃၉။)

၅။ သမယေ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဏှနတာ = စိတ်ဓာတ်ကို ချီးမြှောက်သင့်ရာအခါ၌ စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း ရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

က။ အလွန်လျော့လွန်းသော ဝီရိယရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
ခ။ ပညာလုံ့လ ပယောဂ၏ အားနည်းမှုရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,
ဂ။ မိမိပွားများအားထုတ်နေသော သမထအာရုံ သို့မဟုတ် ဝိပဿနာဘာဝနာအာရုံကို မမေ့ပျောက်ခြင်း အပ္ပမာဒ ခေါ် သတိ၏ ချို့တဲ့မှု ရှိနေခြင်း —

စသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ဘာဝနာစိတ်သည် သမထဘာဝနာအာရုံ သို့မဟုတ် ဝိပဿနာဘာဝနာအာရုံမှ တွန့်ဆုတ်နေ၏။ ထိုသို့ စိတ်ဓာတ်တွန့်ဆုတ်နေရာအခါ စိတ်ဓာတ်ကျဆင်းနေရာအခါ၌ —

က။ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်,
ခ။ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်,
ဂ။ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင် —

တရားသုံးပါးတို့ကို ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းအားဖြင့် ထို ဘာဝနာအာရုံမှ တွန့်ဆုတ်နေသော စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးရ၏၊ ချီးမြှောက်ပေးရ၏။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၃။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၀၀။ သံ-ဋီ-၂-၄၃၈။)

၆။ သမယေ သမ္ပဟံသနတာ = ရွှင်လန်းစေသင့်ရာအခါ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် ရွှင်လန်းစေခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

ဘာဝနာစိတ်သည် မိမိရှုပွားနေသော သမထအာရုံ သို့မဟုတ် ဝိပဿနာအာရုံ၏ သဘောမှန်ကို ထိုးထိုး ထွင်းထွင်း လင်းလင်းထင်ထင် သိမြင်မှု ပညာလုံ့လ ပယောဂ၏ နှံ့သည်၏အဖြစ် အားနည်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သော်လည်းကောင်း, ကိလေသာအပူတို့မှ ငြိမ်းအေးခြင်း ဥပသမသုခကို မရရှိခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ သာယာမှုမရှိ ဖြစ်နေ၏။ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်သည် သာယာဖွယ် အရသာမှ ကင်းနေ၏။ ထိုအခါမျိုး၌ ရှစ်မျိုးသော သံဝေဂဝတ္ထုကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် စိတ်ကို ထိတ်လန့်စေရ၏။

(ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၃-၃၈၄။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၁။)

မှန်ပေသည် — ဒါနကား အလောဘပြဓာန်း၏၊ သီလကား အဒေါသ = မေတ္တာပြဓာန်း၏၊ ဘာဝနာကား ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း မိမိရှုပွားနေသော (အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော) သမထအာရုံ (သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသော) ဝိပဿနာအာရုံ၏ သဘောမှန်ကို ထိုးထိုးထွင်းထွင်း လင်းလင်းထင်ထင် သိမြင်မှု - ပညာ ခေါ် အမောဟ ပြဓာန်း၏။ ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် အကြင်အခါ၌ ပညာသည် အားမရှိ ဖြစ်နေ၏၊ ထိုအခါမျိုး၌ (အကယ်၍ သမထဘာဝနာဖြစ်လျှင်) ထိုသမထဘာဝနာသည် ရှေးရှေး သမထဘာဝနာနှင့် နောက်နောက် သမထဘာဝနာကို ဉပစာရဈာန် အပ္ပနာဈာန်ဟူသော တရားထူးကို ရသည့်တိုင်အောင် ရွက်ဆောင် မပေးနိုင်ပေ။ (အကယ်၍ ဝိပဿနာဘာဝနာ ဖြစ်လျှင်) ထိုဝိပဿနာဘာဝနာသည် ရှေးရှေး ဝိပဿနာဘာဝနာနှင့် နောက်နောက် ဝိပ-ဿနာ ဘာဝနာကို မဂ်ဖိုလ်ဟူသော တရားထူး တရားမြတ်ကို ရသည်တိုင်အောင် ရွက်ဆောင်မပေးနိုင်ပေ။ စားချင်စဖွယ် ဖြစ်အောင် အထူးတလည် ပြုစီရင်မှု မရှိသော အာဟာရတစ်ခုသည် ယောကျ်ားတစ်ဦး၏ စိတ်ဓာတ်ကို နှစ်သက်မှု မဖြစ်စေနိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် ပညာဓာတ် အားနည်းနေသော ပညာဓာတ် အားမကောင်းသော ဘာဝနာသည်လည်း ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ဓာတ်ကို ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်အပေါ်၌ အလွန်နှစ်သက်မှုကို မဖြစ်စေနိုင်။ ထိုကြောင့် ထိုသို့ နှစ်သက်မှုမျိုးကို မဖြစ်စေနိုင်သော ဘာဝနာမျိုးသည် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် အဖို့ သာယာဖွယ် အရသာမှ ကင်းနေ၏။ အလားတူပင် သာယာဖွယ်အရသာမှ ကင်းမဲ့နေသော ဘာဝနာ၏ ကောင်းမွန်မှန်ကန်သည်သာလျှင် ဖြစ်သော ဘာဝနာလမ်းရိုး လမ်းဟောင်း ပဋိပတ်ကျင့်စဉ်၏ မရှိခြင်းကြောင့် အခိုက်အတန့် = တဒင်္ဂအားဖြင့်လည်းကောင်း, ခပ်ကြာကြာ ကွာနေမှု ခွာထားမှု = ဝိက္ခမ္ဘနအားဖြင့်လည်းကောင်း, အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်မှု သမုစ္ဆေဒအားဖြင့်လည်းကောင်း ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးမှု ဥပသမသုခ ချမ်းသာကို မရရှိနိုင်ပေ။ ထိုသို့ ကျင့်စဉ် လွဲချော်မှုကြောင့် ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးမှု ဥပသမသုခ ချမ်းသာကို မရရှိခြင်းကြောင့်လည်း စိတ်ဓာတ်သည် ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်မှ သာယာမှု မရှိ ဖြစ်နေတတ်၏၊ သာယာဖွယ်အရသာမှ ကင်းမဲ့နေတတ်၏။ ထိုအခါမျိုး၌ သံဝေဂဝတ္ထုကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် စိတ်ကို ထိတ်လန့်စေရ၏။ ထိုသို့ သံဝေဂဝတ္ထုကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် စိတ်ကို ထိတ်လန့်စေခြင်း စိတ်ကြည်လင်စေမှုကို ဖြစ်စေခြင်းသည် စိတ်ကို ဆေးကုသခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ (သံ-ဋီ-၂-၄၃၉။)

မှန်ပေသည် — သမထ လမ်းရိုးလမ်းဟောင်းအတိုင်း ဝိပဿနာ လမ်းရိုးလမ်းဟောင်းအတိုင်း သွားနေသော ဘာဝနာသည် ရှေးသမာဓိနှင့် နောက်သမာဓိ, ရှေးဝိပဿနာပညာနှင့် နောက်ဝိပဿနာပညာ ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာသော် ရှေးရှေးသော ဘာဝနာသမာဓိက နောက်နောက်သော ဘာဝနာသမာဓိအား ရှေးရှေးသော ဝိပဿနာပညာက နောက်နောက်သော ဝိပဿနာပညာအား အာသေဝန ဥပနိဿယစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးနေသဖြင့် နောက်နောက်သော ဘာဝနာသမာဓိ နောက်နောက်သော ဝိပဿနာပညာသည် ရှေးရှေးသော ဘာဝနာသမာဓိ ရှေးရှေးသော ဝိပဿနာပညာတို့၏ ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါကို ဆက်ခံရသဖြင့် ဉပစာရဈာန် အပ္ပနာဈာန်ဟူသော ဈာန်တရားထူးနှင့် ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဟူသော ပညာတရားထူးကို ရွက်ဆောင်ပေးနိုင်သော စွမ်းအားရှိလျက် ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ပေါ်လာသော် ဘာဝနာစိတ်သည် ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ စိတ်၏ သာယာမှုကိုလည်းကောင်း ကိလေသာတို့၏ (တဒင်္ဂ ဝိက္ခမ္ဘန သမုစ္ဆေဒအားဖြင့်) ငြိမ်းအေးမှု ဥပသမသုခချမ်းသာကိုလည်းကောင်း ရွက်ဆောင်ပေးတတ်၏။ ထိုသို့ ရွက်ဆောင်နိုင်မှု မရှိ ဖြစ်လတ်သော် စိတ်သည် ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ သာယာဖွယ် အရသာမှ ကင်းမဲ့နေတတ်ပေသည်။ ထိုသို့ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ သာယာဖွယ် အရသာမှ ကင်းမဲ့နေရာအခါ၌ —

၁။ သဒ္ဓါ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း,

၂။ သံဝေဂ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း ဘာဝနာစိတ်ကို ရွှင်လန်းတက်ကြွစေရမည် ဖြစ်သည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၁။ မဟာဋီ-၁-၁၅၈ - ကြည့်ပါ။)

သဒ္ဓါ၏ စွမ်းအင်

ရတနတ္တယဂုဏာနုဿရဏေန စ ပသာဒံ ဇနေတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ **"သမယေ သမ္ပဟံသနတာ"**တိ။
(သံ-ဋ-၃-၂၀၀။ ဒီ-ဋ-၂-၃၈၄။)

ရတနာသုံးပါးတို့၏ဂုဏ်ကို အမှတ်ရခြင်းဖြင့်လည်း စိတ်ကြည်လင်မှုကို ဖြစ်စေရမည်။

ဤအဆိုအရ —

၁။ **ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း,**

၂။ **ဓမ္မာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း,**

၃။ **သံဃာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း —**

ဤကမ္မဋ္ဌာန်း သုံးမျိုးတို့ကိုလည်း အခါအားလျော်စွာ စိတ်ကြည်လင်မှု သဒ္ဓါတရားများ ဖြစ်ထွန်း ပေါ်ပေါက်လာရန်အတွက် တိုးပွားလာရန်အတွက် အားထုတ်ပေးရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် သံဝေဂဉာဏ်ကို ဖြစ်စေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း, စိတ်ကြည်လင်မှု သဒ္ဓါတရားကို ဖြစ်စေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း သံဝေဂဉာဏ် ရှေးသွားရှိသော ကြည်လင်မှု သဒ္ဓါတရားကို ဖြစ်စေခြင်းဖြင့် ဘာဝနာစိတ်ကို နှစ်သက်ရွှင်လန်းစေခြင်းသည် - ဘာဝနာစိတ်ကို ရွှင်လန်း စေသင့်ရာအခါ၌ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် ရွှင်လန်းစေခြင်းရှိသူ မည်ပေသည်။ (သံ-ဋ-၃-၂၀၀။ သံ-ဋီ-၂-၄၄၀။)

မှတ်ချက် — ဤရေးသားနေဆဲ အပိုင်းကား အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံယူ၍ သမာဓိ ထူထောင်ပုံကို ဖော်ပြနေသော အပိုင်းဖြစ်၏။ ယင်းအလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ထိုးထိုးထွင်းထွင်း လင်းလင်းထင်ထင် သိမြင်သည့် ပညာဓာတ် အားမကောင်းလျှင် ထိုဘာဝနာသမာဓိသည် ဥပစာရဈာန်သမာဓိ အပ္ပနာဈာန်သမာဓိဟူသော တရားထူး တရားမြတ်ကို ရွက်ဆောင်ပေးနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ အလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံကိုမျှ ပုံစံမှန် ထိုးထိုးထွင်းထွင်း လင်းလင်းထင်ထင် သိသည့် ပညာ မရှိဘဲ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ကြိုးပမ်းနေပါလျှင် အသင်ယောဂီ သူတော်ကောင်းအတွက် သာယာဖွယ် အရသာမှ ကင်းမဲ့နေမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ အလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကိုမျှ ထိုးထိုးထွင်းထွင်း လင်းလင်းထင်ထင် မသိမြင်ဘဲ သို့မဟုတ် ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေဟူသော အာနာပါနနိမိတ်, ထိုပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို အမှီပြု၍ ဘာဝနာသမာဓိ၏ စွမ်းအင်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အာနာပါန ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် အာနာပါန ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုမျှ ထိုးထိုးထွင်းထွင်း လင်းလင်းထင်ထင် မသိမြင်ဘဲ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ကြိုးပမ်းအားထုတ်နေလျှင် အာနာပါနဘာဝနာလုပ်ငန်း ကျင့်စဉ်ကား လွဲချော်နေပြီ ဖြစ်၏။ အကြောင်းကား ဤအာနာပါနဿတိသမာဓိပိုင်းတွင် ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေဟူသော အာနာပါနနိမိတ်, ဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော ဤအာနာပါနနိမိတ်သုံးမျိုးကို သိနေပါမှ ရှုနေပါမှ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း မည်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ လမ်းလွဲနေပါက အသင်ယောဂီ သူတော်ကောင်းအတွက် ကိလေသာတို့မှ အဆင့်ဆင့် ငြိမ်းအေးမှု ဥပသမသုခကို ရရှိနိုင်တော့မည်ကား မဟုတ်တော့ပေ။ ထိုအခါမျိုး၌ သဒ္ဓါ၏ အစွမ်းဖြင့် သံဝေဂဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်ကို ရွှင်လန်းစေရမည် ဖြစ်ပေသည်။

သံဝေဂဝတ္ထု (၈) ပါး

၁။ ဇာတိဒုက္ခ = ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်း ဒုက္ခ,

၂။ ဇရာဒုက္ခ = အိုရခြင်း ဒုက္ခ,

၃။ ဗျာဓိဒုက္ခ = ဖျားနာရခြင်း ဒုက္ခ,
၄။ မရဏဒုက္ခ = သေကျေပျက်စီးရခြင်း ဒုက္ခ,
[ဤလေးပါးကား သုဂတိဘဝ ဒုဂ္ဂတိဘဝ နှစ်မျိုးလုံး၌ ထိုက်သလို ရရှိနိုင်သည်။]
၅။ အပါယဒုက္ခ = အပါယ်ဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ —
က။ ငါးပါးသော နှောင်ဖွဲ့ခြင်းစသော အပါယ်ငရဲ ဒုက္ခ,
ခ။ ငတ်မွတ် ခေါင်းပါးခြင်းစသော အပါယ်ပြိတ္တာ ဒုက္ခ,
ဂ။ အချင်းချင်း သတ်ဖြတ်ခြင်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း စသော အပါယ်တိရစ္ဆာန် ဒုက္ခ,
[ဤငါးပါးကား ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌မှီသော ဆင်းရဲဒုက္ခကို သိမ်းကျုံးရေတွက်ထားခြင်းဖြစ်သည်။]
၆။ အတီတေ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခ = အတိတ်၌ဖြစ်ခဲ့သော ကိလေသာဝဋ် ကမ္မဝဋ်လျှင် အကြောင်းရင်းခံ ရှိသော ခံစားခဲ့ဖူးသော ဝိပါကဝဋ်ဒုက္ခ,
၇။ အနာဂတေ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခ = အနာဂတ်၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော ပစ္စုပ္ပန် ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ်လျှင် အကြောင်းရင်းခံရှိသော အနာဂတ်၌ ခံစားအပ်လတ္တံ့သော ဝိပါကဝဋ်တည်းဟူသော ဒုက္ခ,
၈။ ပစ္စုပ္ပန္နေ အာဟာရပရိယေဋ္ဌိမူလကဒုက္ခ = ပစ္စုပ္ပန်၌ အာဟာရကို ရှာမှီးရခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းခံ ရှိသော ဒုက္ခ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၁။ ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၄။)

[အာဟာရကို မှီ၍ အသက်ရှင်ကြရကုန်သော အသက်မွေးကြရကုန်သော သတ္တဝါတို့တွင် လူသားတို့ကဲ့သို့ ဥဋ္ဌာနဖလူပ ဇီဝိနော = ထကြွလုံ့လ ဝီရိယ၏ အကျိုးကိုမှီ၍ အသက်မွေးရသူတို့ကို ရည်ရွယ်၍ မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသတ္တဝါတို့၏ အာဟာရကို ရှာမှီးရမှု ဒုက္ခသည် ကမ္မဖလူပဇီဝိ = ကံ၏ အကျိုးကို မှီ၍ အသက်မွေးကြကုန်သော ငရဲသား သတ္တဝါ, နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်ရှိ နတ်သတ္တဝါတို့နှင့် ဆက်ဆံမှုမရှိသော သီးသန့်ဒုက္ခ တစ်ရပ်ဖြစ်၏၊ သို့အတွက် ရှစ်ခုမြောက် သံဝေဂဝတ္ထုအဖြစ် ယူထားသည်ဟု မှတ်ပါ။]

(သံ-ဋ္ဌီ-၂-၄၄၀။ မဟာဋီ-၁-၁၅၉။)

ပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာ

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ — သံဝေဇနီယံ ဌာနန္တိ ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏံ၊ (အဘိ-၁-၂၆၄။) ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏ ဟု သံဝေဂဝတ္ထု လေးပါး လာရှိလေသည်။

စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဘယာနိ၊ ကတမာနိ စတ္တာရိ၊ ဇာတိဘယံ ဇရာဘယံ ဗျာဓိဘယံ မရဏဘယံ၊ ဣမာနိ ခေါ ဘိက္ခဝေ စတ္တာရိ ဘယာနိ။ (အံ-၁-၄၃၆။) ဇာတိဘေး ဇရာဘေး ဗျာဓိဘေး မရဏဘေးဟု အင်္ဂုတ္တိုရ် စတုက္ကနိပါတ်၌ ဘေးဆိုးကြီး လေးပါး လာရှိသည်။

ဤသို့လျှင် ပါဠိတော်၌ လာရင်းဖြစ်သော ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏဟု သံဝေဂဝတ္ထု လေးပါး အဋ္ဌကထာ ဆရာမြတ်တို့ ငါးခုမြောက် ပဋ္ဌမပြု၍ ယူတော်မူအပ်သော အပါယဒုက္ခ - ဤငါးပါးကား ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ မှီသော ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန္နေ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခပင် ဖြစ်သည်။

အတီတေ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခ ဟူသည်လည်း အတိတ်ဘဝ၌ မှီသော ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏ အပါယဒုက္ခ ပင်တည်း။

အနာဂတေ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခ ဟူသည်လည်း အနာဂတ်ဘဝ၌ မှီသော ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏ အပါယ ဒုက္ခပင်တည်း။

အတိတ် အနာဂတ်ဖြစ်သော ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏ အပါယဒုက္ခတို့ကို ဇာတိဿရဉာဏ်ဖြင့် သိ၍ မြင်၍လည်းကောင်း ကြားနာရ၍လည်းကောင်း ဆင်ခြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း သံဝေဂဉာဏ်များ ဖြစ်ပွားနိုင်၏။ တေမိမင်းသားသည် အတီတေ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခဟူသော အတိတ်က ဖြစ်ခဲ့သည် အပါယ်ဒုက္ခကို လည်းကောင်း, မင်းအာဏာကို အလွဲသုံးစား ပြုခဲ့မိ၍ အတိတ်က ရရှိခဲ့သည့် အပါယဒုက္ခကို စံထားဆင်ခြင်၍ အလားတူပင် ပစ္စုပ္ပန်၌ တစ်ဖန် ထပ်မံ၍ မင်းအာဏာကို အလွဲသုံးစား ပြုခဲ့သော် တစ်ဖန် ထပ်မံ၍ နောင်အနာဂတ်၌ ရရှိနိုင်သည့် အနာဂတေ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခကိုလည်းကောင်း ဇာတိဿရဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်၍ သံဝေဂဉာဏ် ဖြစ်ပွားခဲ့၏။ ယင်းသံဝေဂဉာဏ်က တေမိမင်းသားအား တောထွက်၍ ရသေ့ရဟန်းတရားများကို ပွားများအားထုတ်ရန် အကြီးမားဆုံးသော တွန်းအားကို ပေးခဲ့၏။ တစ်ဖန် ကဿပဘုရားရှင် သာသနာတော်တွင်းက ဓမ္မကို အဓမ္မ, ဝိနယကို အဝိနယ ဤသို့စသည်ဖြင့် ငြင်းခုံလျက် သာသနာတော်ကို ဖျက်ဆီးခဲ့သော ကပိလရဟန်း၏ အကြောင်းအရာကို ကြားနာရသော တရားနာပရိသတ်တို့သည်လည်း ကပိလရဟန်း၏ အတိတ် အပါယဒုက္ခ, ပစ္စုပ္ပန် အပါယဒုက္ခ, အနာဂတ် အပါယဒုက္ခတို့ကို ဆင်ခြင်၍ သံဝေဂဉာဏ်များ ဖြစ်ပွားခဲ့ကြ၏။ မဟာဇနော သံဝိဂ္ဂေါ ဟောတိ လောမဟဋ္ဌဇာတော။ (ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ-၂-၃၃၀။)

ဤသို့လျှင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘာဝနာစိတ်သည် မိမိရှုပွားနေသော သမထအာရုံ သို့မဟုတ် ဝိပဿနာအာရုံ၏ သဘောမှန်ကို ထိုးထိုးထွင်းထွင်း လင်းလင်းထင်ထင် သိမြင်မှု ပညာလုံ့လပယောဂ၏ နှံ့သည်၏ အဖြစ် အားနည်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သော်လည်းကောင်း, ကိလေသာအပူတို့မှ ငြိမ်းအေးခြင်း ဥပသမသုခကို မရရှိခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ သာယာဖွယ် အရသာမှ ကင်းနေသောအခါ ဤ ရှစ်ပါးကုန်သော သံဝေဂဝတ္ထုတို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် စိတ်ကို ထိတ်လန့်စေရ၏။ ထိုသို့ ထိတ်လန့်စေသော် စိတ်သည် ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ ရွှင်လန်း တက်ကြွလာမည် ဖြစ်ပေသည်။ တစ်ဖန် ရတနာသုံးပါးတို့၏ ဂုဏ်ကို အမှတ်ရခြင်းဖြင့်လည်း စိတ်ကို ကြည်လင်စေရမည်။ ဤသို့ ကျင့်ခဲ့သော် ဘာဝနာစိတ်ကို တက်ကြွ ရွှင်လန်းစေသင့်ရာအခါ၌ အပြားအားဖြင့် ရွှင်လန်းစေခြင်းရှိသူ မည်ပေသည်။

၇။ **သမ္မာပဝတ္တဿ အဇ္ဈုပေက္ခနတာ** = အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ဖြစ်နေသော ဘာဝနာစိတ်ကို အသင့်အားဖြင့် လျစ်လျူရှုခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

အကြင်အခါ၌ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ စိတ်တွန့်တိုဆုတ်နစ်မှု စိတ်ပျံ့လွင့်မှုများ ကင်းသဖြင့် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံယူ၍ ရှုပွားနေသော သမထလမ်းကြောင်း ပဋိပတ်သည် သမ္မာပဋိပတ် အမည်ရသည့် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော အကျင့်ပဋိပတ် ဖြစ်နေ၏။ ထိုသမ္မာပဋိပတ် ကျင့်စဉ်ကို အစွဲပြု၍ ဘာဝနာစိတ်သည် —

က။ ပျင်းရိခြင်း ကောသဇ္ဇတရား၏ အသင်းအပင်း ဖြစ်ကြကုန်သော ပဿဒ္ဓိ သမာဓိ ဥပေက္ခာ သမ္ဗောဇ္ဈင်တရားတို့၏ လွန်ကဲမှု မရှိခြင်းကြောင့် ဘာဝနာအာရုံမှ တွန့်ဆုတ်မှုလည်း မရှိ။

ခ။ စိတ်ပျံ့လွင့်မှု ဥဒ္ဓစ္စ၏ အသင်းအပင်း ဖြစ်ကြကုန်သော ဓမ္မဝိစယ ဝီရိယ ပီတိ သမ္ဗောဇ္ဈင် တရားတို့၏ လွန်ကဲမှု မရှိခြင်းကြောင့် ပျံ့လွင့်မှုလည်း မရှိ။

ဂ။ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံကို ထိုးထိုးထွင်းထွင်း လင်းလင်းထင်ထင် သိမြင်နေသော ပညာလုံ့လပယောဂ၏ ပြည့်စုံခြင်းကြောင့် ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးမှု ဥပသမသုခ ချမ်းသာကို ရရှိခြင်းဖြင့်လည်း အာနာပါနဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ သာယာမှု မရှိသည်ကား မဟုတ်၊ သာယာမှုလည်း ရှိနေ၏၊ သာယာမှုလည်း မကင်းပေ။

ဃ။ အာနာပါန ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ စိတ် တွန့်တို ဆုတ်နစ်မှု မရှိခြင်းကြောင့် ဘာဝနာစိတ်ကို ချီးမြှောက်ပေးခြင်း (= ပဂ္ဂဟ) လုပ်ငန်းကိစ္စ၌လည်း ကြောင့်ကြဗျာပါရ ပြုခြင်းသို့ မရောက်ရှိတော့ပေ။ အာနာပါန ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော ဘာဝနာအာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်သွားမှု မရှိခြင်းကြောင့် ဘာဝနာစိတ်ကို နှိပ်ကွပ်ခြင်း (= နိဂ္ဂဟ) လုပ်ငန်းကိစ္စ၌လည်း ကြောင့်ကြဗျာပါရ ပြုခြင်းသို့ မရောက်ရှိတော့ပေ။ အာနာပါန ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ သာယာမှု ရှိနေခြင်းကြောင့် ဘာဝနာစိတ်ကို ရွှင်လန်းတက်ကြွစေခြင်း (= သမ္ပဟံသန) လုပ်ငန်းကိစ္စ၌ ကြောင့်ကြဗျာပါရ ပြုခြင်းသို့လည်း မရောက်ရှိတော့ပေ။ အာနာပါနဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ စိတ် တွန့်တို ဆုတ်နစ်မှု မရှိခြင်း, အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်သွားမှု မရှိခြင်းကြောင့် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော ဘာဝနာအာရုံပေါ်၌ အညီအမျှဖြစ်နေသော, အာနာပါနဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ သာယာမှု ရှိနေခြင်းကြောင့် ကိလေသာအပူကို ငြိမ်းအေးစေတတ်သော အာနာပါန ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ စိတ်တည်ငြိမ်မှု သမာဓိတည်းဟူသော သမထလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ သွားနေသော ဘာဝနာစိတ် ဖြစ်နေ၏။

တစ်နည်းအားဖြင့် ဆိုရသော် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော ဘာဝနာအာရုံပေါ်၌ ဘာဝနာစိတ်သည် အညီအမျှ ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် ဘာဝနာအာရုံမှ တွန့်ဆုတ်မှုမရှိသော ပျံ့လွင့်မှုလည်း မရှိသောစိတ် ဖြစ်နေ၏။ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ စိတ်ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍တည်နေမှု သမထလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ သွားနေခြင်းတည်းဟူသော ကောင်းမွန် မှန်ကန်သည့် သမ္မာပဋိပတ် ကျင့်ဝတ်လုပ်ငန်းကြောင့် ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ သာယာဖွယ် အရသာနှင့်တကွ ဖြစ်သော စိတ် ဖြစ်နေ၏။ ထိုအခါမျိုး၌ အာဇာနည် မြင်းကောင်းများကို ယှဉ်ကထားသော ရထား၌ အညီအမျှ ကနေ သွားနေ ဖြစ်နေသော အာဇာနည်မြင်းတို့ အပေါ်၌ ရထားထိန်းသည် လွန်သောမြင်း၏ ကြိုးကို ဆွဲထားရခြင်း, နောက်ကျသော မြင်းကို ကြိမ်ဖြင့် တို့ပေးရခြင်းဟူသော ကြောင့်ကြဗျာပါရသို့ မရောက်တော့သကဲ့သို့ အလားတူပင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ဘာဝနာစိတ်ကို ချီးမြှောက်ပေးရခြင်း = စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးရခြင်း = ပဂ္ဂဟလုပ်ငန်း, စိတ်ဓာတ်ကို နှိပ်ကွပ်ပေးရခြင်း = နိဂ္ဂဟလုပ်ငန်း, စိတ်ဓာတ်ကို ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် ရွှင်လန်းတက်ကြွစေရခြင်း = သမ္ပဟံသန လုပ်ငန်းဟူသော ဤသုံးမျိုးကုန်သော လုပ်ငန်းရပ်တို့၌ ကြောင့်ကြဗျာပါရ ပြုခြင်းသို့ မရောက်ရတော့ပေ။ ဤ ပဂ္ဂဟ နိဂ္ဂဟ သမ္ပဟံသန လုပ်ငန်းရပ် သုံးမျိုးတို့၌ ကြောင့်ကြဗျာပါရသို့ မရောက်ခြင်း ကြောင့်ကြဗျာပါရ ဟူသော ဆန့်ကျင်ဘက်ကို လွှမ်းမိုး၍ လျစ်လျူရှုခြင်း, အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို အညီအမျှ ကောင်းစွာ ထားခြင်းကို လျစ်လျူရှုသင့်ရာအခါ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို အသင့်အားဖြင့် လျစ်လျူရှုခြင်း ရှိသူ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုအပ်ပေသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၁။ ဒီ-ဋ-၂-၃၈၄။ သံ-ဋ-၃-၂၀၀။ မဟာဋီ-၁-၁၅၉။ သံ-ဋီ-၂-၄၄၀။)

[မှတ်ချက် — အာနာပါနဿတိ သမာဓိပိုင်းကို ရေးသားသောအပိုင်း ဖြစ်သဖြင့် အာနာပါနအကြောင်းကို ဦးတည်၍ ပြောဆိုနေခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ကျန်သမထ ဝိပဿနာ လုပ်ငန်းရပ်တို့၌လည်း နည်းတူပင် မှတ်ပါ။]

၈။ **အသမာဟိတပုဂ္ဂလ ပရိဝဇ္ဇနတာ** = သမာဓိမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

နေက္ခမ္မပဋိပဒါ အမည်ရသော ဈာန်ရကြောင်းဖြစ်သော ကျင့်ဝတ်ပဋိပတ်လမ်းကြောင်းပေါ်သို့ မတက်ရောက်ဖူး မသွားဖူးကြကုန်သော, ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟူသော တစ်ခုခုသော သမာဓိမျှ မရှိကြကုန်သော, ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟူသော တစ်ခုခုသော သမာဓိသို့ မဆိုက်ရောက်ကြကုန်သော တစ်ပါးမက များပြားလှကုန်သော ကိစ္စတို့၌ လုံ့လကြိုးကုတ် အားထုတ်လျက်ရှိကြကုန်သော, အထူးအထူး အပြားပြား

သော အာရုံ၌ ပစ်လွှတ်ထားအပ်သောစိတ် ပျံ့လွင့်သောစိတ် ရှိကြကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဝေးစွာ ရှောင်ကြဉ် ခြင်းသည် တည်ကြည်သောစိတ်ဓာတ် မရှိသော (= သမာဓိ မရှိသော) ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသူ မည်၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၁။ ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၄။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၀၀။ မဟာဋီ-၁-၁၅၉။)

၉။ **သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနတာ** = သမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

နေက္ခမ္မပဋိပဒါ အမည်ရသော ဈာန်ရကြောင်း ကျင့်ဝတ်ပဋိပတ်လမ်းကြောင်းပေါ်သို့ တက်ရောက်ဖူး သွား ဖူး ကျင့်ဖူးကုန်သော, ဥပစာရဈာန်သမာဓိဖြင့်သော်လည်းကောင်း အပ္ပနာဈာန်သမာဓိဖြင့်သော်လည်းကောင်း အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော ဥပစာရဘာဝနာ အပ္ပနာဘာဝနာအာရုံ၌ ကောင်းစွာ ထားအပ်သောစိတ် = ကောင်းစွာတည်ကြည်သော စိတ်ဟူသော သမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း အနီးသို့ ချဉ်းကပ်ခြင်း သည် သမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်းရှိသူ မည်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၁။ ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၄။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၀၀။)

၁၀။ **ဈာနဝိမောက္ခပစ္စဝေက္ခဏတာ** = ပထမဈာန် အစရှိကုန်သော ဝိမောက္ခတို့ကို အသီးအသီး သက်ဝင်၍ ဆင်ခြင်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

ပထမဈာန်စသော ဈာန်တရားတို့သည် ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့မှ ကောင်းစွာ လွတ်မြောက်ခြင်း ရှိသည် ၏ အဖြစ်စသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ထိုပထမဈာန် စသည်တို့သည်ပင်လျှင် ဝိမောက္ခလည်း အမည် ရကုန်၏။ ထိုဈာန်ဝိမောက္ခတို့ကို —

၁။ ဤသို့ ပွားများရ၏၊
၂။ ဤသို့ ဝင်စားရ၏၊
၃။ ဤသို့ ဆောက်တည် အဓိဋ္ဌာန်ရ၏၊
၄။ ဤသို့ ဈာန်မှ ထရ၏၊
၅။ ဤသို့ ညစ်နွမ်း၏၊
၆။ ဤသို့ ဖြူစင်၏ —

ဤသို့ အသီးအသီး သက်ဝင်၍ ဆင်ခြင်ခြင်းသည် ဈာန်ဝိမောက္ခတို့ကို အသီးအသီး သက်ဝင်၍ ဆင်ခြင် ခြင်း ရှိသည် မည်၏။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၈။)

၁၁။ **တဒဓိမုတ္တတာ** = ထို သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သူ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

လျောင်း ထိုင် ရပ် သွား လေးပါးသော ဣရိယာပုထ်တို့၌ သမာဓိကို ဖြစ်စေခြင်းအကျိုးငှာသာလျှင် သမာဓိ ကို အလေးဂရုပြုသည်၏အဖြစ်, သမာဓိသို့ ညွတ်သည်၏အဖြစ်, သမာဓိသို့ ကိုင်းသည်၏အဖြစ်, သမာဓိသို့ ရှိုင်းသည်၏ အဖြစ်, ညွတ်ယိမ်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်သည် ထိုသမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဖြစ်စေခြင်း၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သူဖြစ်သည် မည်၏။ ဈာန်သမာဓိကို ဖြစ်စေခြင်း၌ အလျဉ်မစဲ အားထုတ်သည် မည်၏။ ဤ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ဖြစ်ကြောင်းအင်္ဂါရပ် တစ်ဆယ့်တစ်ပါးအတိုင်း ကျင့်သော ယောဂါ ဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဤသမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။

ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်လာသော သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် (ဝါ) အရဟတ္တမဂ် ရသော အခါ မုချအားဖြင့် သမာဓိပြန့်ပြောခြင်းသို့ အပြည့်အစုံ ရောက်ရှိရကား ယင်း အရဟတ္တမဂ်သည် ဘာဝနာ လုပ်ငန်းရပ်၏ ပြည့်စုံကြောင်းတရား ဖြစ်သွားရပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၂။ ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၄။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၀၀။)

အထူးသတိပြုရမည့် အချက်တစ်ရပ်

ပါဠိတော် (သံ-၃-၉၂။)၌ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော သမထနိမိတ် အဗျာဂ္ဂနိမိတ်၌ နည်းမှန် လမ်းမှန် နှလုံးသွင်းမှု = ယောနိသော မနသိကာရကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ပါက သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ကြောင်း ဟောကြားထားတော်မူချက်များ လာရှိ၏။

အထက်တွင် ရှင်းပြထားသည့်အတိုင်း အဋ္ဌကထာများ၌လည်း သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်ဖြစ်ကြောင်း တရားများ လာရှိ၏။ ယင်းသမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရားများအတိုင်း ကျင့်ပါက သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ကြောင်းများကိုလည်း ဖွင့်ဆိုထားလျက်ရှိ၏။

ယင်းပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ အဆိုအမိန့်တို့အရ အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အလို ရှိခဲ့ပါမူ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကြိုးပမ်းရတော့မည် ဖြစ်ပေသည်၊ သမာဓိသမ္ဗော ဇ္ဈင် အဝင်အပါ ဖြစ်သည့် ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါး စုံညီပါမှ, သမ္မာသမာဓိမဂ္ဂင် အဝင်အပါ ဖြစ်သည့် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး စုံညီပါမှ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြု၍ ရနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။ အကယ်၍ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် သမာဓိထူထောင်မှုကို စက်ဆုပ်ရွံရှာလျက် သမာဓိထူထောင်ဖို့ မလိုပါဟု အစွဲသန်နေပါလျှင် အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်း၏ သန္တာန်ဝယ် သမာဓိချို့တဲ့နေသဖြင့် ဗောဇ္ဈင်ခြောက်ပါး မဂ္ဂင်ခုနစ်ပါး ရှိကောင်းရှိနေမည် ဖြစ်ပေသည်။ ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါး မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကား မပြည့်စုံနိုင်တော့ပေ။ သမာဓိမပါသော ဗောဇ္ဈင်ခြောက်ပါး မဂ္ဂင်ခုနစ်ပါးဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ သွား၍ ရောက်နိုင် မရောက်နိုင်ကိုကား အသင် ယောဂီ သူတော်ကောင်း အလေးအနက်ထားကာ စဉ်းစားရတော့မည် ဖြစ်ပေသည်။ နိဗ္ဗာန်ကို အလိုရှိခဲ့လျှင်ကား ဘုရားရှင်နှင့် ဘုရားရှင်၏ တရားကို မပယ်မိဖို့ရန် အထူးဂရုပြုရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတရား ငါးပါး

ပဉ္စ ဓမ္မာ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ သတ္တမဇ္ဈတ္တတာ၊ သင်္ခါရမဇ္ဈတ္တတာ၊ သတ္တသင်္ခါရ- ကေလာယနပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ၊ သတ္တသင်္ခါရမဇ္ဈတ္တပုဂ္ဂလသေဝနတာ၊ တဒဓိမုတ္တတာတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၁။ ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၄။ မ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၂။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၀၀။)

၁။ သတ္တဝါတို့ အပေါ်ဝယ် အလယ်အလတ်၌ တည်သောသဘောရှိသူ ဖြစ်ခြင်း = သတ္တဝါတို့၌ လျစ်လျူ ရှုတတ်သူ ဖြစ်ခြင်း,

၂။ သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်ဝယ် အလယ်အလတ်၌ တည်သောသဘောရှိသူ ဖြစ်ခြင်း = သင်္ခါရတရားတို့၌ လျစ်လျူရှုတတ်သူဖြစ်ခြင်း,

၃။ သတ္တဝါ သင်္ခါရတို့ကို မက်မောတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,

၄။ သတ္တဝါ သင်္ခါရတို့၌ လျစ်လျူရှုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,

၅။ ထို ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သူ ဖြစ်ခြင်း —

ဤတရားငါးပါးတို့သည် ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်တရား၏ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာရန် အကြောင်းတရားတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။

၁။ သတ္တမဇ္ဈတ္တတာ = သတ္တဝါတို့အပေါ်ဝယ် အလယ်အလတ်၌ တည်သော သဘောရှိသူ ဖြစ်ခြင်း = သတ္တဝါတို့၌ လျစ်လျူရှုတတ်သူ ဖြစ်ခြင်း,

(က) **ကမ္မဿကတာ ပစ္စဝေက္ခဏ** = ကံသာလျှင် မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိသည်၏အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း —

"သင်သည် မိမိ၏ ကံကြောင့် ဤလူ့ဘဝသို့ ရောက်ရှိလာ၍ မိမိ၏ပင်လျှင် ကံကြောင့် နောက်တမလွန်ဘဝသို့ သွားရလတ္တံ့။ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း မိမိ၏ပင်လျှင် ကံကြောင့် (= သူ့ကံကြောင့်ပင်) ဤလူ့ဘဝသို့ ရောက်ရှိလာ၍ မိမိ၏ပင်လျှင် ကံကြောင့် (= သူ့ကံကြောင့်ပင်) နောက်တမလွန်ဘဝသို့ သွားရလတ္တံ့။ သင်သည် အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြတ်နိုးနေသနည်း" —

ဤသို့ ကံသာလျှင် မိမိကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း,

(ခ) **နိဿတ္တပစ္စဝေက္ခဏ** = သတ္တမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း —

"ပရမတ္ထအနက်သဘောအားဖြင့် သတ္တဝါသည်ပင်လျှင် မရှိပေ။ (ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရား အစုအပုံ သက်သက်သာလျှင် ရှိသည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။) ထိုသင်သည် အဘယ်သူကို မြတ်နိုးနေသနည်း" — ဤသို့လျှင် သတ္တမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကို = အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း

ဤနှစ်ပါးကုန်သော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် သတ္တဝါတို့၌ လျစ်လျူရှုတတ်သူ၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၄။ မ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၂-၃၀၃။)

၂။ **သင်္ခါရမဇ္ဈတ္တတာ** = သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်ဝယ် အလယ်အလတ်၌ တည်သော သဘောရှိသူ ဖြစ်ခြင်း သင်္ခါရတရားတို့၌ လျစ်လျူရှုသူ ဖြစ်ခြင်း —

(က) **အဿာမိကဘာဝပစ္စဝေက္ခဏ** = ပိုင်ရှင်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း —

ဤသင်္ကန်းသည် သုံးစွဲရင်း တဖြည်းဖြည်း အစဉ်အတိုင်း အရောင်အဆင်း ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲသည်၏ အဖြစ်သို့လည်းကောင်း, ဟောင်းနွမ်းသည်၏ အဖြစ်သို့လည်းကောင်း ကပ်ရောက်၍ တဖြည်းဖြည်း ခြေသုတ်အဝတ်ဖြစ်၍ နောက်ဆုံး တောင်ဝှေးစွန်းဖြင့် ကလော်၍ စွန့်ပစ်ထိုက်သော သဘောရှိသည် ဖြစ်လတ္တံ့။ ထိုသင်္ကန်း၏ကား ပိုင်ရှင်သည် အကယ်၍ ဖြစ်ငြား ရှိငြားအံ့၊ ဤသို့ ဖြစ်ခဲ့ ရှိခဲ့သော် ထိုသင်္ကန်းအား ဤသို့ ပျက်စီးခြင်းငှာ သို့မဟုတ် ပျက်စီးခွင့်ကို မပေးလေရာ။ ဤသို့လျှင် ပိုင်ရှင်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း,

(ခ) **တာဝကာလိကတာပစ္စဝေက္ခဏ** = အခိုက်အတန့်မျှသာ တည်ခြင်းသဘောရှိသည်၏အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း

ဤသင်္ကန်းကား အရှည်မခိုင်ခဲ့၊ ထိုသုံးဆောင်ရာကာလ အခိုက်အတန့်မျှသာ တည်ခြင်းသဘောရှိ၏ဟု အခိုက်အတန့်မျှသာ တည်ခြင်းသဘောရှိသည့် တာဝကာလိက၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း —

ဤနှစ်မျိုးကုန်သော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့်ပင်လျှင် သင်္ခါရတရားတို့၌ လျစ်လျူရှုတတ်သူ၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ [သပိတ်စသော အသုံးအဆောင် ပရိက္ခရာတို့၌လည်း နည်းတူမှတ်ပါ။ ဤ၌ အသုံးအဆောင် ပရိက္ခရာပစ္စည်း အရပ်ရပ်ကို သင်္ခါရဟု ဆိုလိုသည်ဟုလည်း မှတ်ပါ။]

(ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၅။ မ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၃။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၀၀-၂၀၁။)

အထူးသဖြင့် ရာဂသည် ဥပေက္ခာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တည်း။ ထိုကြောင့် ရာဂထူပြောသော ပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ရာဂမှ စင်ကြယ်ကြောင်းလမ်း = ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။ (သံ-ဋီ-၂-၄၄၀။)

၃။ **သတ္တ သင်္ခါရ ကေလာယနပုဂ္ဂလ ပရိဝဇ္ဇနတာ** = သတ္တဝါသင်္ခါရတို့ကို မက်မောတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

(က) **သတ္တကေလာယန** = သတ္တဝါကိုမြတ်နိုးသူ —

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် လူဝတ်ကြောင်ဖြစ်လျှင်လည်း သားသမီးအစရှိသူတို့ကို ငါ့သား ငါ့သမီးဟု

ငါ့ဥစ္စာပြု၍ မြတ်နိုး၏။ ရဟန်းဖြစ်လျှင်လည်း မိမိ၏ အနီးနေတပည့် တူသောဥပဇ္ဈာယ်ရှိသော သီတင်းသုံးဖော် အစရှိသူတို့ကို ငါ့တပည့် ငါ့မိတ်ဆွေ စသည်ပြုလုပ်၍ မြတ်နိုး၏။ မိမိ၏ လက်ဖြင့်သာ ထို အနီးနေတပည့်, တူသော ဥပဇ္ဈာယ်ရှိသော သီတင်းသုံးဖော် စသူတို့၏ ဆံပင်ကို ရိတ်ဖြတ်မှု, သင်္ကန်းကို ဖွပ်လျှော်မှု, သင်္ကန်း ဆိုးမှု, သပိတ်ဖုတ်မှု အစရှိသော အမှုကိစ္စတို့ကို ပြုလုပ်ပေး၏၊ တစ်မုဟုတ်မျှ တစ်ခဏမျှလည်း မမြင်လတ် သော် - "ဤမည်သော သာမဏေသည် အဘယ်မှာနည်း၊ ဤမည်သော ရဟန်းသည် အဘယ်မှာနည်း" - ဟု တုန်လှုပ်သော သားသမင်သည်ကဲ့သို့ ဤမှ ဤမှလည်း ကြည့်ရှု ရှာဖွေ၏။ အခြားသူတစ်ယောက်က -"ထိုမည် သော သာမဏေကို သို့မဟုတ် ထိုမည်သော ရဟန်းငယ်ကို စေလွှတ်ပါကုန်" - ဟု တောင်းပန်အပ်ပါသော်လည်း "ငါတို့သည်လည်း မိမိ၏ အလုပ်ကိစ္စကိုပင် မပြုရက်စေပါကုန် မခိုင်းရက်ပါကုန်၊ အရှင်တို့သည် ထိုသာမဏေ ကို သို့မဟုတ် ထိုရဟန်းငယ်ကို ခေါ်၍ ပင်ပန်းစေကုန်ကြမှာလား" - ဟု ပြောဆို၍ မပေးပေ၊ မစေလွှတ်ပေ။ ဤပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည် သတ္တဝါကို ချစ်မြတ်နိုးသူ မည်၏။

(ခ) **သင်္ခါရကေလာယန** = သင်္ခါရကို ချစ်မြတ်နိုးသူ —

ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည်ကား သင်္ကန်း သပိတ် ခွက် တောင်ဝှေး အစရှိသော ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ကို ငါ့ဥစ္စာပြု၍ မြတ်နိုး၏၊ အခြားသူအား လက်ဖြင့် သုံးသပ်ခြင်းငှာလည်း သုံးသပ်ခွင့်ကိုလည်း မပေးပေ၊ တာဝကာလိက အခိုက်အတန့် တစ်ခဏမျှ တောင်းရမ်းအပ် ငှားရမ်းအပ်သည် ဖြစ်ပါလျက် "ငါတို့သော်မှလည်း ဤပစ္စည်းကို မြတ်နိုးကုန်သည် ဖြစ်၍ မသုံးစွဲရက်ပါကုန်၊ သင်တို့အား အဘယ်မှာလျှင် ပေးနိုင်ပါကုန်အံ့နည်း"ဟု ပြောဆို၏။ ဤပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည် သင်္ခါရကို မြတ်နိုးသူ မည်၏။ ထို သတ္တဝါကို မြတ်နိုးသူ သင်္ခါရကို မြတ်နိုးသူ မက်မော တတ်သူကို ဝေးစွာ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသူ သန္တာန်၌ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။

(ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၅။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၀၁။)

၄။ **သတ္တသင်္ခါရမဇ္ဈတ္တပုဂ္ဂလသေဝနတာ** = သတ္တဝါ သင်္ခါရတို့၌ လျစ်လျူရှုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲ ဆည်း ကပ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း —

ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် နှစ်မျိုးလည်းဖြစ်ကုန်သော ထို သတ္တဝါ သင်္ခါရဟူသော ဝတ္ထုတို့၌ အလယ်အလတ်၌ တည်သော သဘောရှိ၏၊ လျစ်လျူရှုတတ် = ဥဒါသိန်မူတတ်၏၊ ဤပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည် သတ္တဝါ သင်္ခါရတို့ အပေါ် ဝယ် အလယ်အလတ်၌ တည်သောသဘောရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ သင်္ခါရတို့၌ လျစ်လျူရှုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏၊ ထို သတ္တဝါ သင်္ခါရတို့၌ လျစ်လျူရှုတတ် = ဥဒါသိန်မူတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို မှီဝဲဆည်းကပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။

(ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၅။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၀၁။)

၅။ **တဒဓိမုတ္တတာ** = ထိုဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သူ ဖြစ်ခြင်း —

လျောင်း ထိုင် ရပ် သွား လေးပါးသော ဣရိယာပုထ်တို့၌ ထိုဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း အကျိုးငှာ နှလုံးသွင်း ညွတ်ယိမ်းကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင် တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်လာနိုင်၏။ ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားသည် အရဟတ္တမဂ် ကြောင့် တစ်နည်း အရဟတ္တမဂ်ဆိုက်သောအခါ ဘာဝနာပါရိပူရိ = ဘာဝနာပြည့်စုံကြောင်းတရား ထင်ရှား ဖြစ်သွားပေသည်။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၅။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၀၁။)

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အကြောင်းတို့ဖြင့် ဤပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင် တရားတို့ကို ထင်ရှားဖြစ်စေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဥပေက္ခာ သမ္ဗောဇ္ဈင် တရားသုံးပါးတို့ကို ပွားစေသည် မည်၏။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ဤဗောဇ္ဈင်တရားသုံးပါးတို့ကို

ဖြစ်စေခြင်း ပွားစေခြင်းဖြင့် စိတ်ကို နှိပ်ကွပ်သင့်ရာအခါ၌ စိတ်ကို နှိပ်ကွပ်ပေးရ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၁။)

ဤတွင်ရွေ့ကား အပ္ပနာကောသလ္လတရား (၁၀)ပါးတို့တွင် အမှတ် (၅) ဖြစ်သည့် "စိတ်ကို နှိပ်ကွပ်သင့်ရာ အခါ၌ စိတ်ကို နှိပ်ကွပ်ခြင်း" အစီအရင်နှင့် ပတ်သက်၍ ဖွင့်ဆိုရေးသားချက်များပင် ဖြစ်ပေသည်။ ယခုတစ်ဖန် ကြွင်းကျန်နေသေးသော အပ္ပနာကောသလ္လတရားများကို ဆက်လက်၍ ရေးသားဖော်ပြအပ်ပါသည်။

၆။ **ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ သမ္ပဟံသိတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ သမ္ပဟံသေတိ** = စိတ်ကို ရွှင်လန်းစေသင့်ရာ အခါ၌ စိတ်ကို ရွှင်လန်းစေခြင်း –

ဤ အမှတ် (၆) အပ္ပနာကောသလ္လတရားကို သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်း တရား (၁၁)ပါးတို့တွင် အမှတ် (၆) ဖြစ်သည့် - သမယေ သမ္ပဟံသနတာ = ရွှင်လန်းစေသင့်ရာအခါ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် ရွှင်လန်းစေခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း - ဟူသော အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုရေးသားခဲ့သည့်အတိုင်း မှတ်ပါလေ။

၇။ **ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခိတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ** = စိတ်ကို လျစ်လျူရှုသင့်ရာ အခါ၌ စိတ်ကို လျစ်လျူရှုခြင်း –

ဤ အမှတ် (၇) အပ္ပနာကောသလ္လတရားကို သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်း တရား (၁၁)ပါးတို့တွင် အမှတ် (၇) ဖြစ်သည့် သမ္မာပဝတ္တသ အဇ္ဈုပေက္ခနတာ = အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ဖြစ်နေသော ဘာဝနာစိတ် ကို အသင့်အားဖြင့် လျစ်လျူရှုခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်းဟူသော အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုရေးသားခဲ့သည့်အတိုင်း မှတ်သား ပါလေ။

၈။ **အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ** = သမာဓိ မရှိသော သမာဓိကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း,

၉။ **သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနတာ** = သမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်း,

၁၀။ **တဒဓိမုတ္တတာ** = ထိုအပ္ပနာဈာန် သမာဓိသို့ နှလုံးသွင်း ညွတ်ယိမ်း ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိခြင်း –

ဤအပ္ပနာကောသလ္လတရားသုံးပါးတို့ကို သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်ဖြစ်ကြောင်း တရား (၁၁)ပါးတို့တွင် အမှတ် (၈-၉-၁၁) ဖြစ်ကြသည့် –

အသမာဟိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ = သမာဓိ မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,

သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနတာ = သမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း,

တဒဓိမုတ္တတာ = ထို သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သူ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိသူ ဖြစ်ခြင်း

ဟူသော အကြောင်းအဋ္ဌကထာတို့၌ ဖွင့်ဆိုရေးသားခဲ့သည့်အတိုင်း မှတ်သားပါလေ။ ဤ ဖွင့်ဆိုရေးသား အပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆယ်မျိုးသော ဤအပ္ပနာကောသလ္လတရားကို ပြီးစီး ပြည့်စုံ စေရာ၏။

ရရှိနိုင်သော အကျိုးတရား

အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် မိမိရရှိထားအပ်ပြီးသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ဤ ဖွင့်ဆိုရေးသားအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းလမ်းအတိုင်း ဤ အပ္ပနာကောသလ္လတရားကို ပြီးစီး ပြည့်စုံစေနိုင်ခဲ့သည် ရှိသော် အသင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် အပ္ပနာဈာန်သည် မချွတ်ဧကန် ကောင်းမွန်စွာ ဖြစ်ပေါ် လာတတ်ပေ၏။

ဤသို့ကျင့်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ထိုအပ္ပနာဈာန်သည် အကယ်၍ မဖြစ်နိုင်ခဲ့ငြားအံ့ - ထိုသို့ မဖြစ်သေးသော်လည်း ပညာရှိသူတော်ကောင်းသည် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း လုံ့လပယောဂကို မပယ်စွန့်လေရာ၊

မလျှော့ချလေရာ၊ ကြိုးစားအားထုတ်မြဲ အားထုတ်ရာသည်သာတည်း။

ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း သမ္မာဝါယာမ အမည်ရသည့် လုံ့လဝီရိယကို လျှော့ချ၍ အနည်းငယ်လည်းဖြစ်သော တရားထူး တရားမြတ် မည်သည်ကို သတ္တဝါတစ်ဦး တစ်ယောက်သည် ရရှိနိုင်လေရာ၏ဟူသော ဤအကြောင်းအရာ ဌာနမျိုးသည် မရှိသည်သာလျှင်တည်း။

ထိုကြောင့် ဘာဝနာစိတ်၏ ဘာဝနာအာရုံမှ တွန့်ဆုတ်ခြင်း ပျံ့လွင့်ခြင်း စသည်တို့၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော အခြင်းအရာကို ကောင်းစွာ ဉာဏ်ပညာဖြင့် စူးစမ်း၍ ပညာရှိသူတော်ကောင်းသည် ဝီရိယ၏ သမာဓိနှင့် မျှသော ကိစ္စ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုသာလျှင် အဖန်တလဲလဲ ယှဉ်စေရာ၏။

အနည်းငယ်မျှလည်း ဘာဝနာအာရုံမှ တွန့်ဆုတ်သော အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားသော စိတ်ကို ဣန္ဒြေ ဗောဇ္ဈင်တို့၏ မျှတသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိရန်အလို့ငှာ ချီးပင့်ပေးရာသည်သာလျှင်ကတည်း၊ စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးရာသည်သာလျှင်ကတည်း။ အလွန်အားထုတ်လွန်းသော ဝီရိယ လွန်ကဲနေသော စိတ်ကိုလည်း တားမြစ်၍ ဝီရိယနှင့် သမာဓိ ညီမျှမှုကိုသာလျှင် ဖြစ်စေရာ၏။

ဝတ်ပန်း ဝတ်မှုန်၌လည်းကောင်း, ကြာရွက်အပြင်၌လည်းကောင်း, ပင့်ကူမျှင်၌လည်းကောင်း, လှေ၌လည်းကောင်း, ဆီကျည်၌လည်းကောင်း ပျားအစရှိသော သတ္တဝါတို့၏ ဖြစ်သော အခြင်းအရာကို ရှေးရှေး အဋ္ဌကထာများ၌ ဥပမာအဖြစ် ကောင်းစွာ ဖွင့်ဆိုထားသည့်အတိုင်း ဘာဝနာစိတ်ကို ဘာဝနာအာရုံမှ တွန့်ဆုတ်သည်၏အဖြစ် ပျံ့လွင့်သည်၏ အဖြစ်တို့မှ အချင်းခပ်သိမ်း ဘာဝနာစိတ်ကို လွတ်မြောက်စေ၍ ဝီရိယနှင့် သမာဓိကို ညီမျှမှုရှိအောင် ယှဉ်စေခြင်းဖြင့် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်သို့ ရှေးရှု ဘာဝနာစိတ်ကို စိုင်းနှင်းရာ၏ ပြီးစီးစေရာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၃၂။)

နိမိတ္တာဘိမုခပဋိပါဒန

အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်သို့ ရှေးရှု ဘာဝနာစိတ်ကို စိုင်းနှင်ပါ။

အထက်ပါ စကားရပ်၌ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား ဥပမာ ဥပမေယျ အနက်သဘောကို ထင်ရှားစွာ ပြကြောင်း ဖြစ်သော စကားအစဉ်တည်း။ ထင်ရှားစေအံ့ — ဉာဏ်ဖြင့် မဆုံးဖြတ်နိုင်သော မကျွမ်းကျင် မလိမ္မာသော ပျားကောင်သည် ဤမည်သော သစ်ပင်၌ ပန်းသည် ပွင့်လတ်ပြီဟု သိ၍ ထက်မြက်လျင်မြန်သော အဟုန်ဖြင့် တစ်ဟုန်ထိုး ပျံသန်းပြေးသွားလတ်သော် ထိုအပွင့်ရှိသော သစ်ပင်ကို ကျော်လွှားလွန်မြောက်သွား၍ နောက်ကြောင်းသို့ တစ်ဖန်ပြန်လာရပြန်သော် ပန်းရက်သည် ကုန်ပြီးမှ ဆိုက်ရောက်လာ၏။ (ပန်းရက် ဟူသည် ပန်းဝတ်ရည်တည်း။)

ဉာဏ်ဖြင့် နှိုင်းချိန် မဆုံးဖြတ်နိုင်သော မကျွမ်းကျင် မလိမ္မာသော အခြားပျားတစ်ကောင်သည်လည်း ဤမည်သော သစ်ပင်၌ ပန်းသည် ပွင့်လတ်သည်ဟု သိ၍ အလွန်လေးကွေး နှံ့နှေးသော အဟုန်ဖြင့် ပျံသန်းသွားလေသော် ပန်းရက်သည် ကုန်ပြီးမှသာလျှင် ဆိုက်ရောက်လာရပြန်၏။

ဉာဏ်ဖြင့် နှိုင်းချိန်သော ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော ပျားကောင်သည်ကား ဤမည်သော သစ်ပင်၌ ပန်းသည် ပွင့်လတ်ပြီဟုသိ၍ မမြန်လွန်း မနှေးလွန်းသော အဟုန်ဖြင့် ပျံသန်းသွားလတ်သော် ချမ်းချမ်းသာသာဖြင့် ပန်းပွင့်ရာ ပန်းတော အစုအပုံသို့ ကောင်းစွာ ဆိုက်ရောက်၍ အလိုရှိတိုင်း ပန်းရက် ပန်းဝတ်ရည်ကို ယူ၍ ပျားရည်ကို ပြီးစီးပြည့်စုံအောင် ပြုလုပ်၍ ပျားရည်၏ အရသာကို ခံစားရသကဲ့သို့ လည်းကောင်း,